

The Project Gutenberg eBook of Eläinten nahoissa: Tarina Ruijasta, by Matti Aikio

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Eläinten nahoissa: Tarina Ruijasta

Author: Matti Aikio

Translator: Juhani Siljo

Release date: April 1, 2016 [EBook #51618]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄINTEN NAHOISSA: TARINA RUIJASTA ***

Produced by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

ELÄINTEN NAHOISSA

Tarina Ruijasta

Kirj.

MATTI AIKIO

Tekijän luvalla suomentanut Juhani Siljo

Kustannusosakeyhtiö Kirja, Helsinki, 1912.

Helsingin Uusi Kirjapaino-osakeyhtiö.

Matti Aikio.

Se suomalaisniminen, lappalaissyntyinen kirjailija, joka nyt ensi kertaa teoksella kääntyy suomenkielisen yleisön puoleen, on Norjan kirjallisuudessa jo hankkinut itselleen tunnustetun aseman.

Matti Aikio on syntynyt Karasjoella, Norjan Lapissa, 1872. Hänen isänsä oli Inarin lappalaisia, äidissä lienee ollut hiukan germaanista verta. Aikio puhui lapsuudessaan ainoastaan lappia ja vasta lukioon

valmistuessa opetteli hän norjankielen. Ylioppilaaksi tuli hän v. 1896, jonka jälkeen hän on elänyt sanomalehtimiehenä, opettajana ja vapaana kirjailijana. Ensimmäisen teoksensa romaanin "Kong Akab" (Kuningas Ahab) julkaisi hän v. 1904.

Tässä teoksessa ei Aikio vielä esiinny sinä jona hän ensi sijassa on ansainnut mielenkiintomme: Lapin kansanelämän ja luonnon kuvaajana. Tosin "Kong Akabissakin" tapahtumien kehyksenä on pohjoinen Norja tuntureineen ja vuonoineen, mutta henkilökuvaus, joka romaanissa astuu etualalle, ei välittömästi liity tähän ympäristöön. Kirjan päähenkilö, nuori, seikkailunhaluinen ylioppilas, on omituinen sekoitus luonnonlasta ja keikaria. Hän on välitön tunteissaan, samalla kertaa rohkea ja ujo, panee paljon huolta ulkonaiseen olemukseensa ja ylpeilee sydämessään pienestä yhdennäköisyydestä Napoleonin kanssa. Hän tulee kotiopettajaksi varakkaan tilanomistajan ja kapteenin perheeseen, rakastuu talon 16-vuotiaaseen tyttäreeseen, voittaa tytön suosion, mutta ei isän, ja lähtee äkkiarvaamatta merimatkalle aina Afrikaan saakka. Jonkun ajan kuluttua palaa sankarimme Kristianiaan, sepittelee matkakirjeitä lehtiin, kirjoittaa pienen kasvitieteellisen tutkielman ja samoilee elämänhaluisena ja nälkäisenä pääkaupungin katuja. Nuoruuden rakastettu on tällä välin mennyt kihloihin, mutta tavattuaan entisen ylioppilaansa elpyy hänessä vanha rakkaus, kihlaus puretaan, toinen solmitaan, ja ylpeä kapteenikin, joka on tullut synnintuntoon eräästä vanhasta rikoksesta, suostuu nöyrytyneenä miehenä nuorten liittoon.

Tämä pieni rakkausaihe, johon tilanomistajakapteenin mukana tulee eräitä traagillisiakin aineksia, on kerrottu vallattomalla, nuorekkaalla lyrillisyydellä. Esityksessä on väriä ja rytmiä, mutta ei varmoja psykologisia ääriiviivoja.

Toinen Aikion kirjoista on "*I Dyreskind, Fortaelling fra Finmarken*" (Eläinten nahoissa, kertomus Ruijasta), siis se teos, joka tässä tarjotaan käännöksenä suomalaiselle lukijakunnalle. Siinä esiintyy Aikio Lapin verrattomana kuvaajana. Niin läheltä ja samalla niin tietoisella taiteella ei kukaan ole vielä Lapin aiheita käsitellyt. Asiantuntemuksella ja hartaudella, jonka kirjailijan heimolaissuhde kuvattavaansa tekee ymmärrettäväksi, esittää Aikio Ruijan lappalaisten ja suomalaisten alkuperäisiä elämäntapoja, heidän mystillis-fatalistista maailmankäsitystään, heidän hiljaista — toivotonta — taisteluaan lähestyvää sivistyshirviötä vastaan, joka uhkaa perikadolla heidän vuosisataisia, isästä poikaan perittyjä tottumuksiaan, lakejaan ja laitoksiaan. Kirjan päähenkilö Biettar Oula on selvästi hahmoteltu, voimakas ja karutekoinen luonne, joka kaikkine heikkouksineen — suurentelevassa, hiukan teatterimaisessa uhkamielisyydessään sekä avuttomassa pelossaan ja hädässään — piirtyy elävänä lukijan mielikuvitukseen.

"I Dyreskind"-teoksen jälkeen, joka ilmestyi v. 1906, on Aikio julkaissut kaksi romaania, "*Ginunga-Gap*" (Hornan kita) ja "*Hebraeerens Søn*" (Hebrealaispoika).

Edellisen sankari on Helgolannissa syntynyt, hylkeenpyytjäalaivasta karannut seikkailija, joka osuu joutumaan Norjan pohjoisrannikolle. Tämä elämänhaluinen kulkuriluonne, joka komealla ulkomuodollaan ja rohkealla käytöksellään voittaa kaikkien sydämet, joutuu paikkakunnalla ensin lemmensuhteihin ja sitten naimisiin sekä jää sinne kalastajana asumaan, mutta hänen kaipuunsa vetää suureen maailmaan ja hänen toimihalunsa etsii merkitseviä tehtäviä. Hänestä tulee valtiollinen agitaattori, jonka seudun kalastajat jo asettavat ehdokkaaksi suurkäräjille. Tämän kehityksen rinnalla avosydämisestä luonnonlapsesta katkerasanaiseksi kansankiihottajaksi esitetään teoksessa hento, lyrillinen rakkaussuhde.

"Hebraeerens Søn" on taiteilija-romaanin. Sen päähenkilö on juutalaissyntyinen kuvanveistäjä, joka, elettyään lapsuutensa kaukana pohjolassa köyhän talonpojan ja hänen vaimonsa kasvattina, lähtee maailmalle, kokee siellä menestystä ja vastoinkäymistä, taistelee ankaran sisällisen taistelun taiteellisen kutsumuksensa ja maailman tuomion välillä, palaa käymäselteään entisille lapsuuden seuduille, jättää ne taas ja lähtee etsimään heimonsa juuria Puolaan, mistä tietää isänsä suvun polveutuvan, tutustuu siellä juutalaistyttöön, jonka rakkaudessa hän löytää sovinnon ja onnen. — Tämä romaanin psykologisessa suhteessa Aikion herkin ja välähtelevin teos. Sen sielukuvauksissa on joskus — varsinkin silloin kun tekijä esittää päähenkilönsä, juutalaisen, avutonta yksinäisyyttä eurooppalaisessa taiteilijamaailmassa — unissakulkijan omituista tarkkanäköisyyttä ja varmuutta. Ulkonaiselta rakenteeltaan on tämäkin romaanin hiukan löyhä, mutta se todistaa kuitenkin paremmin kuin Aikion muut teokset, että tämä lappalainen kirjailija kykenee myöskin suorittamaan tehtäviä vaativamman ja yhdistetyemmän ihmiskuvauksen alalla.

Kun lähemmin tarkastaa Aikion kuvaamia henkilöitä, huomaa helposti, että ne voi kaikki johtaa melkein päällekkäin yhteisen ainoaan perustyyppiin. Kaikissa hänen sankareissaan on jotain alkuperäisen avutonta, kaaoksellista, heillä on veressä taipumus ihmisvihaan ja raskasmielisyyteen, ja heidän intohimonsa, milloin ne herätetään, ovat rajut ja ohjattomat. He ovat älykkäitä itsensä-erittelijöitä, mutta eivät voi laskea suhteitaan ulkomaailmaan, joutuvat helposti päähänpistojensa viskeltäviksi ja kuluttavat hukkaan rohkeutensa ja suuren henkisen tarmonsä. Tätä miesluonnetta vastaa sille läheisesti sukulainen naistyyppi: rakkautensa puolesta kaikki uhraava, oikullisen intohimoinen ja

lujatahtoinen.

Aikion teokset eivät yhtenäisinä kertomuksina muodosta lujaa, elimellistä kokonaisuutta. Mutta niiden ihmiskuvausta kannattaa aina eloisaa, hermostunut, samalla kertaa älyllisesti viljelty ja lyyrillisesti herkkä proosatyö. Sitä seikkaa, että kirjailija käyttää kieltä, jonka hän on verrattain myöhään omaksunut, saa tämä työ varmaan kiittää monesta tehoisasta omituisuudestaan. Tuntuu nim. toisinaan siltä — kuten arvostelu kirjailijan kotimaassakin on huomauttanut — kuin olisi norjan kieliaines juuri sen kautta ikäänkuin tuoreempaa ja muovailulle alttiimpaa Aikion käsissä. Että näin voi olla asianlaita, merkitsee luonnollisesti sitä, että Aikio on harvinainen tuottava kielitaiteilija.

Aikiossa on ensimmäinen lappalaissyntyinen mies taistellut itselleen taidekirjailijana huomattavan aseman. Että se on — satunnaisten olosuhteiden takia — tapahtunut norjan- eikä suomenkielillä, on ollut tappioksi meidän kirjallisuudellemme, jossa tämä älykäs ja mielikuvitusrikas karasjokelainen olisi ollut kunnioitettava, uusia herätteitä antava voima.

Helsingissä, marraskuun 24:nä 1912.

V. A. K.

I.

Pienen lappalaisyökyän käräjätupa oli täysi viimeistä sijaa myöten. Aitauksen-sisäinen lava oli parahiksi suuri, että sille mahtui kruununvouti, molemmat asianajajat sekä tulkki.

Biettar Oula [= Pekan-Olli, Olli Pietarinpoika] ja hänen vaimonsa seisoivat nojaten aitausta vasten, pyhäpukuisina, ikäänkuin heihin olisi hääpuhe kohdistuva, — ikäänkuin he eivät olisi suorasukaisen ristikuulustelun alaisia ja erään poronvarkausjutun osallisia.

Lasse, jota alkujaan epäiltiin, seiso toisen pienen putkahuoneen nurkassa, painaen korvaansa tiukasti avaimenreialle ja koettaen siepata jonkun sanan isäntänsä todistuksesta. Hän oli edeltäpuolisten äkkiä alkanut lörpötellä, ja juttu oli sekoittunut sekä lähtenyt Biettar Oulalle vaaralliseen suuntaan.

"Kuusi vaadinta" [vaadin, — timen = emäporo], kuiskasi eräs mies, joka seiso aivan putkanoven vieressä, keskustellen huomattavan innokkaasti naapurinsa kanssa. "Kuusi vaadinta", kertasi hän. Ja Lasse oli kyllin viisas ymmärtämään, että tuo oli vain Biettar Oulan uusi uhkaus. Hän maiskautti suutaan. No niin... Sitäpaitsi, oppihan Trondhjemmin laitoksessa norjaa ja ihmistöpoja. Oli kaupunkikin näkemisen arvoinen, niin hän oli kuullut. Ja siellä kuului vankikoppi olevan hyvin valoisa ja kodikas, ei sitä ainakaan voinut verrata tähän synkkään, sontaiseen pesään.

Tuomarin toimeen määrätty, sangen nuori vouti katsoi tutkien Biettar Oulaa. "Sanokaapa, miten voi ymmärtää, että te muutamissa vuosissa olette voinut ahertautua tämän kihlakunnan rikkaimmaksi tunturilappalaiseksi?"

Biettar Oula hymyili hämillään sekä siveli mustaa ja lappalaiselle harvinaisen tuuheaa partaansa. "Minä hoidan karjaani", sanoi hän. Hän tunsu vaistomaisesti, että vähäisestä viattomasta kehaisusta hänen sanansa voisivat saada luotettavuuden leiman. "Täällä ihmisten ilmoilla ei minulle, jumalan kiitos, uuninlämpö ole vielä tullut niin rakkaaksi, että minä jättäisin karjani palkkosisille, — niinkuin tuntuu tulleen tavaksi nykyisinä aikoina". Silmäluomet, jotka muutoin salasivat teräviin linjoihinsa paljon rohkeata viisautta, pysyivät värähtämättä ehdottomasti vakuuttavissa rypyissään. Näytti siltä, niinkuin hänellä ei olisi aavistustakaan siitä, että vouti koetti virittää ansoja hänen polulleen. Täysin ymmärtäen, että puku tekee miehen, hän oli pukeutunut mustaan, hienoimmasta vasannahasta tehtyyn peskiin. Nivusten kohdalle sidottu vyö oli koristettu lukuisilla nelikulmaisilla soljilla, joiden kielissä värähteli kiilto aina kun hän liikahti. Pystyynnostetun peskinkauluksen ympärillä hänellä oli suuri, veripunainen, silkkinen kaulahuivi, jonka nipukat ja vaaleat, paksut hetaleet valuivat yli leveän rinnan. Suoria, voimakkaita sääriä verhosivat kiiltävän mustat, lyhytkarvaiset säärystimet, jotka oli tehty poron säärinahasta. Koko hänen suuripiirteinen olentonsa ilmaisi, että hänen suonissaan virtasi runsaasti kainulais-verta, vieläpä lajiaan jalointa.

Elle, Biettar Oulan uhkeannäköinen vaimo, jonka suuret, tummansiniset silmät varmasti olivat peruisin rodun ulkopuolelta, oli sillä väliajalla, jolloin vouti valmisteli pöytäkirjaa, unhoittanut ne liukkaasti mietityt vastaukset, joilla Biettar Oula tänään viime kiireessä oli varailut hänet. Hän oli lumoutunut nuoren voutin avoimiin, pitkulaisiin kasvoihin, hänen pieniin, lihaviin käsiinsä ja virkatakin

kultahelyihin; tässä hän näki ihmisen korkeamman ilmestysmuodon, jolla oli tuloja viisituhatta kruunua ja melkein jumalan katsanto. Ei se kuitenkaan ollut vain lappalaisen kunnioittavaa, puoleksi pelokasta ihailua kuninkaallista norjalaista virkamiestä kohtaan. Salateitä saatu germaaninen veri yltyi aistilliseen hehkuun.

Herkät, eloisat kuvut hymykuoppasten edessä värähtivät niin viehättävästi suupieliin saakka, kun sieramet paisuivat elämänhimon henkäyksestä. Hänet riisti lumouksesta irti pikku Andin hellittämätön: tshitshi, tshitshi! Se veti äitiään mustasta päällystakista: tshitshi, tshitshi!

Elle istuutui alas lattialle, paljasti povensa ja veti esiin melkein peloittavan suuren nisän. Poika maiskautti huuliaan ja imeytyi kiinni siihen; se pusersi kaikki kymmenen sormeaan syvälle rintaan sekä heitti tyytyväisen silmäyksen voutiin, jonka juhlallisilla kasvoilla karehti hetkisen hymynhäive. Vaikka oli jo puolikolmatta-vuotias, ei pikku Andi vielä ollut voinut luopua vanhoista tavoistaan.

Joka kerta kun ovi avautui, hulmahti sisään lattian yli harmaina pilvinä kylmää huurua, vierähti lavan yli, nuuski hiukan paksun, kaljupäisen ja rokonarpisen puolustajan sääriä, sitten katosi. Mutta se tippui taas katosta alas pisaroina. Muuan pikkuruinen, riippuva vesiherne tähtäsi tiensä oikopäätä pikku Andin suuhun — ja osui parahiksi maidon sekoitteen. Pikku Andi sattui ilmituomaan suuttumuksensa tästä ehkä vahvemalla tavalla kuin oli aikonutkaan. Se sanoi "Baelgalak": sen kieli oli vielä liian avuton lausumaan "Baergalak", mikä merkitsee "perkelettä".

Kaakeliuunista hehkuva lämpö sulasi vähitellen pieniä, pitkulaisia reikiä ikkunaruuutujen jäähän, joiden takana pikkupojat vimmaisessa kiihkossään tappelivat, saadakseen pilkistää tupaan. Ne eivät olleet onnistuneet yhtä hyvin kuin Jussa, seudun huomatuimman lappalaisen Jongon poika. Jussa oli imartelevalta hymyllään sekä lupaamalla yhdeksän hyvää ja kahdeksan kaunista lahjonut nimismiehen rengin. Varmuuden vuoksi hän oli sitäpaitsi vannonut kalliin valan, että oli täyttänyt viisitoista vuotta.

Jussa oli siihen saakka pysytellyt taempana. Mutta kun hän kuuli pikku Andin huutavan rintaa, pujahti hän rohkeasti ja reippaasti esiin. Ellen avaran poven läpi kävi hengästymisen mainingeita.

Vouti ja kantaja puhuivat kuiskien keskenään, ja puolustaja istui haukotellen ja muristen, tapansa mukaan. Nimismiehen rengin, jolla oli rinta pystyssä, niinkuin hän olisi ollut Norjan ainoa nimismiehen renki, käskettiin noutaa Lasse.

Putkan ovi avautui. Pari märkää pilkkua välähteli Lassen vetisen-laimeissa, tihruisissa silmissä, kun lampun valonhohde sattui häneen. Vaistomaisesti nuo silmät suuntautuivat Biettar Oulaan, joka äkkiä oli nostanut raskaat, voimakkaat silmäluomensa, katseillaan ahdistellen turtuneen, sisukkaan palvelijansa viimeisiä väitteitä.

Lasse astui esiin ja laski surkean kapeat kätensä aitauksen reunalle, seisoi yhdellä jalalla ja notkutteli polveaan edestakaisin, niin että ruumis huojui. Paksut, ulospäin käpristyneet huulet näyttivät olevan aivan toisen miehen omaa, niinkuin ne erehdyksestä olisi paiskattu kiinni hänen kuihtuneisiin kasvoihinsa. Alahuuli riippui ja retkui vakituista asentoaan löytämättä. Sekavat partakarvat olivat niin harvassa, että ne muistuttivat jäätyneelle laitumelle nälkään kuolleita poronraatoja. Hänen avuttomassa katsannossaan oli jotakin liikuttavan surullista. Mutta nyt hän tunsu itsensä melkein onnelliseksi siitä, että Biettar Oula oli kuristanut hänen viimeisetkin epäröimisensä.

Jussa ihaili ja kunnioitti Biettar Oulaa. Mutta kuinka häntä sääliittäkään Lasse! Tuon saman avuttoman, tukahtuneen ilmeen hän oli nähnyt useilla ihmisillä. Tuon ilmeen, joka menestyksenkin hetkellä tuiottaa kysyvästi kohtaloon, uskaltamatta täysin uskoa sen hyvään aivoitukseen. Kyynelherkkä, lämmin tunto värähti kuin vihuri läpi hänen rintansa, ja hän rukoili hartaasti jumalaa auttamaan Lassea.

Niin, Lassen täytyi tunnustaa, että hän se kuitenkin oli varas. Ratkaiseva sana pusersi väkisinkin helpoituksen huokauksen hänen rinnastaan.

Lyhyt juttu. Seitsemän kuukautta.

Ellen avara povi paisui ja laski jälleen, vakaisesti ja vahvasti, niin että sieramet kaartuivat värähdellen, — niinkuin kauan pidätetyn lemmentuokauksen pakoituksesta. Sillä jumala varjelkoon, jos vouti olisi ruvennut häneltä tinkamaan niitä vastauksia, jotka Biettar Oula edeltäkään oli syöttänyt hänelle, mutta jotka nyt monien seikkojen vaikutuksesta olivat tipotiessään. Hänen mieltään oli kyllä alkanut etoa ja se oli noussut tätä ilkeätä valhepeiliä vastaan, mutta aivan hyödyttömästi.

Sekä Biettar Oula että Elle pääsivät valanteosta, koska heidän todistuksensa olivat viimeiseltä olleet hiukan epävarmoja. Jumalan kiitos! Väärän valan läheisyydellään hämmentävä kauhu oli tänään useita kertoja verhoonnut Biettar Oulan sydämen kosteaan henkäykseensä ja pusertanut kylmän hien hänen otsastaan. Mutta hänen lihaksensa olivat lujat kuin jäntereet, eivätkä hänen hermonsakaan olleet

mitenkään veltommat. Ne olivat kestäneet ottelun, jota hän sielussaan oli käynyt kiemurtelevien, käärmeensitkeiden kummitusten kanssa, eivätkä olleet paljastaneet häntä. Ja samalla voimalla hän pidätti nyt väkevästi heiskuvaa, lavertelunhaluista iloaan.

Mutta olisiko hän uskaltanut kohottaa kätensä taivasta kohti, jos niikseen olisi tullut? Tuskin. Vasta tänään, jolloin Lasse oli alkanut lörpötellä, hän oli tullut ajatelleeksi sitä mahdollisuutta, että hänen pitäisi käydä valalle. Mutta hän oli välttänyt mainitsemasta sitä Ellelle, joka silloin varmasti olisi saattanut kaikki hunningolle.

Yleisö työntyi ulos, pettyneenä tämän mitättömän tuloksen takia, että Lasse-rahjus saatiinkin varkaaksi. Mutta oli niitäkin, joilla oli vainua todellisesta asianlaidasta, — lappalaiskylän koilliskulman vakituiset porovargaat. Asiantuntemusta on harvassa.

Eivät olleet tulokseen tyytyväisiä pikkupojatkkaan, jotka olivat kuulleet kuiskittavan sitä ja tätä. He olivat mitä suurimmassa jännityksessä odottaneet näkevänsä Biettar Oulaa — itse Biettar Oulaa! — vietävän vankeuteen. Mutta mieluummin olisi kaiken pitänyt päättyä karmasevaan juttuun: väärään valaan sekä senjälkeiseen Biettar Oulan ja pirun ynnä koko hänen joukkionsa kohtaamiseen. Siinä olisi ollut jotakin, jota kannatti kertoa sammuvan nuotion ääressä, ja jutun päätös koski ärsyttävästi, ahdistavasti jokaiseen.

Yleisö alkoi painua pihamaan yli, suunnaten tiensä rihkamapuotia kohti, joka sijaitsi joenkaltaalla. He astuivat keveillä, pehmeillä lapikkaillaan äänettömästi kuin huuhkaja. Ja sitä helpompi oli nimismiehen rengin kääntää huomio puoleensa, kun hän virkamiehentapaisella kiiruulla raivautui joukon läpi. Hänellä oli nimittäin jaloissaan kiilloitetut rasvanahkasaappaat, jotka kiskoivat kylmänviiltäviä särähdyksiä lumisesta kamarasta, hänen astua loksuttaessaan.

Sillä oli tulipalopakkanen. Tervaisensakeat savuröyköt täyttivät ryöpyten taivaille savutorvista ja kiemurtelivat kovalla vauhdilla suoraan ylös liikkumattomaan ilmaan. Vaikka oli jo pimeä, kuului halkomailta vielä kirveeniskuja. Tuoreet, jäätyneet koivunoksat ritisivät ja halkeilivat paukkuen. Tiiviissä, kirpeässä pakkasilmassa kuului sieltä täältä aisakellon kumea kalke. Matala, hallava pilvi viipyi joen yllä, joka suikerteli laakean, kolmiomaisen kyläniemen ympäri. Molemmiin puolin nojautuivat metsäharjut mukavasti mataloihin, pyöreäselkäisiin, paljaihinkin tuntureihin.

Käräjätuvasta tullen oli joukko pysähtynyt rihkamapuodin eteen. He seisoivat siinä hetken väristen ja koputellen jalkojaan toisiinsa. Verkalleen he täyttivät puodin, missä aina seisoksi porolappalaisia, nukkien viinaa tiskin ääressä.

— Minulla on tuhat poroa, kehui Nikko Nille, muinoin kelpo mies, nyt juoppo ja kerskuri, Biettar Oulan pahimpia kadehtijoita, hän kun näet aikoinaan oli hyvillä toiveilla kilpaa tämän kanssa kosinut suurta, sievää, lihavaa Elleä. Hän kehui liikaa. Hänellä oli kuusisataa, ja niistä hän oli maksanut sen pilkan, että oli vienyt alttarille vanhan, nilkun lesken. Hän oli alkanut kosia Elleä kohta kuherruskuukauden mentyä. Mutta kun näytti tulevan pitkälliseksi odottaa ämmän Manalle-lähtöä, niin Elle arveli, että hänen oli lopultakin hyödyllisintä mennä sille, jossa hänen tietämänsä mukaan oli selvintä miehenainesta, vaikkapa se olikin samalla tunturien vaarallisim otus.

— Koko Hammerfestin säästöpankki on minun kukkarossani, kehui Nikko Nille. Musta rupijuova ulottui yli hänen kalpean alahuulensa ja suupielistä pursusi harmaata vaahtoa.

— — — Minä voisin ostaa koko Biettar Oulan karjan. Mutta en minä tahdo semmoisia poroja, jotka — — — Vaistomainen pelko esti häntä sanomasta julki ajatustaan loppuun saakka. Hän heittäytyi laulamaan seisovalta jalalta sepitettyjä pilkkalauluja Biettar Oulan nuotilla. [Kaikkien etevien lappalaisten kunniaksi sepittävät taideniekat laulun, jolla on oma sävelensä.] "Biettar Oula teu-u-rastaa ta-a-alviöinä". Autuaasti huumaantuneita miehiä ja naisia liittyi lauluun, syleillen toisiaan ja huojuen edestakaisin sävelten tahdissa. Hikiset, syylläiset kasvot, mikäli niitä näkyi paksukarvaisten peskien sisästä, paistoivat kuparinruskeilta lampun läikähtelevässä valossa, joka heikosti violetin-värisenä tunkeutui kostean, viinantuoksuisen huurun läpi. Hikipisarot samenoivat lyijynharmaiksi vanhasta lionneesta hiestä. Rihkamapuoti itse otti iloon osaa kaikkine varastoineen. Hyllyillä heloitti pukukankaita, kaulahuiveja ja saaleja räikein värein: sinisiä ja keltaisia ja punaisia, ujostelematta silmiin paistaen. Tiskille asetetussa lasikaapissa oli suuri valikoima messinkirenkaita, solkia ja kaikenlaista helyä ja kamaa.

Viimeksi tulleet tunkeusivat humalaisten luo ja koettivat suuremmalla tai vähemmällä menestyksellä itsekin näyttää päihtyneiltä, ja siten pysähtyi pikari tai lasi heidänkin huulilleen. — "Ri-riekko pa-arka, riekko, ri-iekkko, ri-iekkko, Elle, E-elle, Elle, E-elle!"

Mutta humaus kävi tuon sekaantuneen rykelmän läpi, kun Biettar Oula avasi oven ja kyynäröi itselleen tien tiskin luo. Pikku Andi oli tarrannut kiinni isänsä pitkään miekkaan. Tuo mahtava säilä,

jonka ponsi oli hopealla silailtu, oli pojan hartaan ihailun esine.

Biettar Oula sinkosi lihavan, paksun poronpaistin tiskille. "Se juodaan konjakkina!" Hän oli pitempi ja muhkeampi kuin muut lappalaiset, joi aina kalleinta viinaa, ja kauppias osoitti aina hänelle vartavasten huomiotaan. Pikari tuotiin esiin. Hän joi kelpo siemauksen siitä, ojensi sitten Ellelle, joka vain kostutti huuliaan — ja äimisti vähän, naisten tapaan. Hän kuivasi silkisen kaulahuivinsa nipukalla voimakkaan, aistillisen suunsa, minkä puna oli mehevyyttään raskas.

Biettar Oula seisoi kauan ääneti, mutta joi yhä. Hänen mustat ja hiukan tuikeat silmänsä, joihin vähitellen oli vironnut kuuma loiste, tähystivät terävästi ryhmää, joka oli kerääntynyt piiriin erään äijän ympärille, Nikko Nillen juottaessa tätä humalaan.

— Saapa tietää, kuinka paljon Lassen omaisuus kasvaa korkoja hänen poissaollessaan — hi hi hi hi! Ja hänestäkös tulee oppinut, — niinkuin piru! Ehkä hän sentään pääsee Kautokeinoon lukkariksi, kun on opin päähän päässyt, pärisivät äijän puhepalkeet, ja tyhmä tihrukaste kosteista, ilkkuvista silmistä viipotti katossa päin, ilman kiinnekohtaa. Nikko Nille hymyili mieltään osoittaen.

Biettar Oula suoristihe. Oikean ohimon verisuonet paisuivat. "Oula! Oula!" rukoili Elle. Biettar Oula astui pari ravakkaa askelta ryhmää kohti. Äijä pujahti toisten taakse ja huusi täyttä kita: "Se tappaa minut — aa-aaaah!" Mutta Biettar Oula viisi veisasi hänestä. Sitävastoin hän kävi Nikko Nilleä kaulukseen, halkaisi yhdellä tempauksella hänen peskinsä edestä ja takaa, vyöhön saakka, antoi hänelle oikean karhunlyönnin paljaalle selälle sekä sinkosi hänet sitten parin jauhosäkin väliin, niin että hän kerrassaan hukkui jauhopilveen. Biettar Oula työnsi Ellen ja pikku Andin ulos ovesta ja paukautti sen jälkeensä navakasti kiinni.

Joukkio, joka äkisti oli selvennyt, seurasi heitä pihalle, missä heidän molemmat ajoporonsa, seisovivat pylväaseen sidottuina ja pureksivat jäkälää.

Elle veti lapintakin päältäään, pukeutui paksukarvaiseen peskiin, kaaristi sitten pikku Andin ahkionsa keulapuoleen. Notkeana kuin kärppä hän hiipi poron luo sekä pujotti keltaisilla, punaisilla ja sinisillä ripsuilla koristetut länget komean, valkoisen eläimen kaulaan, poron, joka jo hehkui ja vapisi halusta saada vilahtaa ulos pihasta. Vetohihna oli sidottu luokkaan mahan alle.

Biettar Oula oli laskenut karhunnahkakauluksen hartiaain yli ja seisoi jo valmiina, ohjas käärittynä oikean käden ympäri. [Käytetään vain yhtä ohjasta, sidottuna jonkinlaisiin päitsiin, joiden toinen hihna kulkee otsan yli, silmien ja sarvien välitse, toinen niskan yli.]

— Aja edellä! sanoi hän.

Elle nykäisi ohjasta. Ylväs eläin otti ensimmäiset pitkät, kuumeisenkiihkeät juoksuaskeleet, ja Elle harppasi sen rinnalla vähän matkaa nopeasti kuin varjo; sitten hypätä heiskautti ahkion pohjaan. Juuri kun poro aikoi tehdä mutkan vasempaan, kiristyi ohjas selän ylitse, ja samassa hetkessä heittäytyi eläin oikeaan suuntaan niin rajusti, että ahkio heilahti ja tärähti nytkivän kiivaasti ja jätti jälkeensä valkean uoman likaiseen, kovaksi poljettuun lumitantereeseen.

Biettar Oula kiihoitti poroan pidättämällä sitä hetkisen. Eläin tanssi silmät selkoselällään ja riuhtoi kalvavassa himossaan päästä oikomaan jalkojaan rajattoman halunsa mukaan. Mutta kun Biettar Oula äkkiä nosti kätensä ja kumartui eteenpäin hypätäkseen, sinkoutui eläin menemään ja Biettar Oula lennähti ahkioon — kuin petolintu, joka heittäytyy pakenevan saaliinsa kimppuun.

Viuhuva vauhti tuntui kuin putoamiselta ja kihelmöitti miehen koko ruumista kiireestä kantapäähän saakka. Hänen rämeä, kovaääninen joikauksensa kaikui läpi seudun ja kiihkeän ajon mukaan sen sointi tuli heleämmäksi.

Äsken niin ilkkuva joukkio oli selvästi sangen nolossa jälkipäivän-mielentilassa, mutta samalla melkein valmis päästämään ilmi salaisen ihailunsa Biettar Oulaa kohtaan. Äijä se tulikin tällä kertaa lausuneeksi vapauttavan sanan: "Vain Biettar Oula voi niin tehdä".

Ja Biettar Oula haasteltiin poikki ja puhki kohoavan innostuksen vallassa. Eikö ollut sekin nuori, kaunis norjalaistyttö, vanhan "Hukan" tytär, syksyllä seurannut häntä kappaleen matkaa tunturia, rohkenematta sentään tulla näkyviin!

Nikko Nillen oli täytynyt jäädä puotiin, saadakseen kauppiaan kuromaan hänen peskinsä kokoon parilla sukkaneulanpistolla. Kun hän tuli ulos, otti äijä — ikäänkuin kiitokseksi hyvästä kestityksestä — hänet vastaan sanoilla: "No, onko selästä kirvely helpoittanut?" Ja joukko hymyili ilkeästi. Ne nykivät äijää ja yllyttivät häntä jatkamaan.

— Kuinka monta peninkuulemaa arvelet olevan tunturien kauneimman naisen Ellen — jota sinä et

saanut — ja sinun vanhan, nilkun, tuultenkuivaaman linnunpelättisi välillä? Ennen minä pitäisin sänkytoverinani säkin nuuskankuivia poronkarvoja kuin sinun ämmääsi. Se on sitkas kuin parkittu nahka. Siitä ei viinakaan tee loppua... Vieläköhän odotat hänen kuolevan? Oho, hyvä ystävä, eivät ämmän luut aivan pian väsy pitämään kankeata ruhoa pystyssä sinun silmiesi edessä. Äh, hyi saatana!

Äijärahjuksen töröttävät hampaat paistoivat keltaisina irnusta kidasta, ylähuuli oli kääntynyt kaksinkerroin, ja pahat, vetiset silmät tähysivät suoraan ilmaan.

"Nikko Nillen heilasta tulee vanhapiika paljon ennen kuin ämmä kuolee — hi hi hi hi hi!"

Totta puhuen Nikko Nille oli jo valinnut itselleen uuden hentun, nuoren kassapään, joka muistutti Elleä vain harvinaisen lihavuutensa takia.

— Laulapa veisu hentustasi! alkoi äijä taas. Mutta samassa löi kaikkialla läsnä oleva Jussa häntä kämmenellä vasten ilkkuvia huulia. — Jos oletkin vaivainen, niin luuletko sen edestä saavasi räkyttää kuin rakki ihmisille?

Isku oli niin odottamaton, että äijä tipahti kerralla kukon-orreltaan. Ja väkijoukko rähähti nauramaan hänelle yhtä säälimättömästi kuin äsken Nikko Nillelle.

— Biettar Oula ei halunnut käydä äijään käsiksi — he he he, sanoi muuan, nauraa hölöttäen. "Hän ei halunnut tahrata käsiään sellaisesta — he he he".

Mutta äijä oli jo keksinyt keinon. Hän alkoi ulvoa ja väitti Jussan lyöneen hänen hampaansa ja huulensa piloille. Yleisö sai aiheen näyttää osaaottavalta. Jussaa piti peitottaman. "Sinut täytyy pistää kiinni!" — "Sinä olet, jumala nähköön, koko pitäjän pahin mustalaispentu!" — "Jos sinä oletkin Jongon Poika, niin luuletko sen edestä saavasi rääkätä äijäraukkaa" — "Tuo rosvonulkki se nostelee tyttöjen hameita ja ajaa hevoset kaakeiksi, ja viime vuonna hän oli ajaa sonnivasikan kuoliaaksi!" — "Miten sitä ei olekaan pantu kiinni ennemmin. On paras ottaa häntä kiinni kynkkäluusta, kun meillä on kruununmies täällä".

Syytökset eivät kuuluneet uusilta Jussan korvissa, mutta hänestä tuntui kuitenkin olo tukalalta. Hänen monet aikaisemmat yhteenottonsa pohjoispuolen sakin kanssa olivat aristaneet häntä. Ja äijä osasi olla kiskuri, huolimatta siitä, että Jussa usein antoi hänelle ruokaa ja vaatteita sydämensä hyvydestä, — ilman että hänellä aina oli vereksiä ilkitöitäkään omallatunnollaan. Voipa äijä usein olla niinkin hävytön, että kieltäytyi ottamasta lahjuksia, ja uhkasi ladella isä-Jongolle Jussan koko syntiluettelon. Ja Jussa tiesi liiankin hyvin, että siinä pyykissä olisi pesemistä...

— Pyydä äijältä anteeksi, sanoi eräs, tarttuen Jussaa tukkaan.

Jussa riistäytyi kuitenkin irti, ja hän ja Nikko Nille kiiruhtivat pois. Nikko Nille pysähtyi kohta ja sanoi: "Paha juttu mennä kotiin peski hajallaan".

— Maltas, sanoi Jussa, "jos sinulla on viinaa pullossa, niin minä juoksen kotiin ja juotan sillä ämmän leppeäksi ja sikahumalaan. Ja tiedäthän, että silloin on pieni vaiva peijata häneltä avaimet, niin että sinä pääset jalka-aittaaan vaihtamaan peskiä".

Silloin hymyili Nikko Nille. "Sinä saat, tuhat tulimaista, ajaa koko huomispäivän minun porollani".

Jussa lähti pulloineen kuin vihuri kotiinsa. Nikko Nille asusti nimittäin vanhan Jongon luona.

Nikko Nille poikkesi syrjätielle, joka vei länteen, joelle. Siellä hän istuutui puoleksi lumenpeittämälle aidalle. Ämmän piti saada rauhassa juoda itsensä humalaan.

Täällä oli hiljaista, kaukana kylätieltä.

Pohjoinen taivaanranta tuikkaili pitkiä revontuli-kiekkaita. Ne värähtelivät ristiin rastiin Linnunradan valomerren alla, ja painuivat kiemurren etelään. Ne kiisivät kuin tarun kidutetut käärmeet, jotka tuskan mielettömällä voimalla, kieli kidasta riippuen, väentelehtivät hehkuvassa nuotiossa. Nopeat kajastukset pakenivat kuin aaveet yli sinertävän lumen, jossa monet pienet kristallit säkenöivät, ajautuivat sähköisenä valona laaksonrinteitä peittävän mäntymetsän sekä joen päälle patoutuneiden, matalain sumupilvien yli. Väliin tämä taivaan tuhatkätinen, ohut, kellervä aave paljasti palan taivasta, jolla suuret, rauhalliset tähdet tuikkivat.

Joen toisella puolella niemellä kasvavien koivujen ja raitojen hennoista oksista huokui ohutta utua, minkä pakkanen kohta jähmetti valkeiksi, tiheiksi huurreköynnöksiksi; paksunahkaiset rungot näyttivät vain mustilta suonilta.

Pieni varpunen, jonka nokka oli heltynyt kylmästä, niin ettei se saanut eloa jääkovasta urvusta, istui

oksalla, hentoiset varpaat kirpeän kylmässä huurteessa. Kylmä oli hiipinyt sydänjuuriin saakka ja kierteli värisyttäen läpi ruumiin. Silmäluomet raukesivat yhteen, ja pää ja kaula koettivat piiloutua höyhenvaippaan, mutta turhaan. Pikku varpunen tipahti lumeen, jalat käpristyneinä vatsan alle... Mutta sen viimeinen tunne oli suloista tyytyväisyyttä. Se uneksi lentävänsä lämpimässä ilmassa, joka oli täynnä päivänpaistetta.

Nikko Nille siristi silmiään. Hän näki jotakin eloisaa vilinää lounaassa, eräällä pyöreäselkäsellä lumiharjulla. Vaikka välimatka oli pitkä, näki hän sen aivan hyvin, sillä täysikuu oli juuri sukeltanut esiin idästä.

Biettar Oula ei vielä tiedä, mitä onnettomuus on. Mutta se voi sattua. Nikko Nille sanoi sen ääneenkin: "Se voi sattua". — Elle-raukka! Jonakin päivänä hän jää yksin, nuorena ja turvatonna. No niin! Nikko Nille ei ole koskaan liian kova häntä kohtaan. Hän ojentaa auttavan käden Ellelle. Mutta kun tämä sitten jonakin iltana tulee muistuttamaan häntä heidän muinaisesta rakkaudesta, niin hän sanoo: "Elle, minä säälin sinua. Mutta sinä tiedät, että minä rakastan Eira Maritia ja hän rakastaa minua. Ensi kuussa me vietämme häitä". — Silloin Elle vaipuu maahan ja itkee katkerasti. Mutta Nikko Nille sanoo vain: "Hyvästi, Elle! Jumala olkoon kanssasi!" Eikä sano mitään muuta, vaan menee pois...

Nikko Nille tunsi kylmiä väreitä selässään: kauppias ei ollut liiaksi vaivannut itseään ompelulla. Tämä veres juttu nousi äkkiä niin räikeänä Nikko Nillen korkealentoisten unelmien rinnalle.

Herra jumala, eivätkö ämmän hauraat luut sitten koskaan sorru kasaan! Ja vielähan se alituisen uhkaili, että hän "meni vielä kolmannellekin!" Niinkuin hän ei jo olisi elänyt kyllin kauan! Niinkuin hän ei kymmenen vuoden aikana olisi hoippunut kuolleitten valtakunnan nahkapukuisena edustajana! Ja Eira Marit kulki niin nuorena ja kauniina ja lihavana! — Hänen tuntonsa kuohui pettymyksen karvautta ja oli jo kauan kapinoinut. Hän alkoi juoda ja joi aina enemmän, tuli juoppoudessa raa'aksi, vaikka tosin vain suustaan, kerskua hoilasi älyttömästi ja hävitti omaisuuttaan. Olipa hän salavihkaa alkanut jo kajota muiden poroihinkin. — Alussa hän oli jalo aviomies. Aviomies varsinaisessa mielessä hän ei sentään ollut koskaan ollut. Vielä enemmän: — hän oli tähän päivään asti säilyttänyt puhtautensa. Ja sikäli häntä voitiin edelleen sanoa kunnan aviomieheksi. Hän oli itse asiassa myös hyväpäinen, oli kihlakunnan hallinnon jäsen. Puheenjohtaja piti suuriarvoisina hänen mielipiteitään eri asioissa. Kirjoitustaitoa hän ei sentään ollut koskaan oppinut. Hänen nimensä kirjoitettiin päiväkirjaan siten, että joku toinen kuletti kynää.

Kuinka monena keväänä hän olikaan samonnut poroineen pohjoista kohti varmasti uskoen, että kun hän syksyllä palaa, niin ämmästä ei ole jälellä muuta kuin pieni haikea kertomus hänen kuolemastaan.

Nikko Nille luovi kotiinpäin.

Jussa ja joukko muita poikia juoksentelivat ympäri pihamaata, koettaen härnätä revontulia [tunturiseuduilla yleinen poikien leikki]. Kukin piti ylhäällä kädessään leipäkakkua. Qakko! Qakko! (Kakku! Kakku!). Revontulet näyttivät raivostuvan ja uhkaavan iskeä alas heihin; mutta pojat juoksivat pois ja piiloutuivat pajaan.

— Jussa! huusi Nikko Nille.

— Niin! vastasi Jussa, tullen hänen luokseen. Ämmä on jo päissään ja pehmeänä kuin lämmin suoli — Avaimet — Pyh! Ne lähtevät hänen kädestään niin helposti kuin karva mädänneestä poronahasta.

— Etkö sinä voi mennä sisään ja ottaa ne häneltä?

— Oh — — — hän vaatii kivenkovaan, että sinun ensin täytyy tulla sisään, niin saat naukun häneltä.

Se oli Nikko Nillelle liian väkevä houkutus. Hän koetti varovaisesti avata ovea. Mutta se parkaisi hätyyttävän kiivaasti oven jäätyneitä täyteriepuja vastaan. Katsomatta vasempaan tai oikeaan pujahti hän hämillään ämmän luo, joka istui takan luona ja sytytteli nysäänsä päreellä.

— No sinäkö siellä, poikaseni! Nytpä sinä saat oikean naukun! Vanhan Saaran kädestä naukun! Mitä — Luuletko muka, ettei vanha Saara antaisi naukkua pojalleen? — Ystävälliseen hymyyn levenneessä suussa välkkyi yksi ainoa töröttävä hammas.

Nikko Nille pani viinan kulisemaan alas kurkusta. "Ja nyt minun pitäisi päästä jalka-aittaa".

— Niinpä niin, poikaseni! Mutta pusu ensin!... Enpä ole sinua muiskannut sen jälkeen kuin — — —, niin, piru ties, olenko ensinkään muiskannut sinua. Mutta nyt sinulta pitää lähteä yksi, niin että läjähtää!

Nikko Nille seisoi kuin mykkänä. Tuollaista ei ämmä koskaan ennen ollut keksinyt. Ei se olisi sitä nytkään keksinyt, ellei Jussa olisi opastanut häntä siihen. Ja ämmä näytti todellakin tarkoittavan täyttä

totta. Ei tässä auttanut mikään "mutta, rakas!" ja senvuoksi, arveli Nikko Nille, olisi parasta pitää tyytyväinen naama pahassa pelissä... Hän oli jo kumartumaisillaan ämmän puoleen, kun äkkiä huomasi Eira Maritin, joka istui perempänä ja oli punainen kuin pakahtuisi pidätettyyn nauruunsa. Mutta ennenkuin Nikko Nille ehti vetäytyä takaisin, oli ämmä jo tarttunut häntä peskinkaulukseen.

— Et, kuolema ja kirous, et saakaan tällä kertaa riistää muiskua nenäni edestä!

— Hulluko olet, akka!

— Sama se sinulle. Mutta muiskun minä tahdon! Hän huohotti mielettömässä kiihkossaan saada suunsa Nikko Nillen suun tasalle. Kurkoittaessaan hän kuukahti nurin lyhyiltä jaloiltaan ja sortui puolivalmiin reen liisteiden väliin, joita Jongo rakenteli; samassa kauppiaan purjelankaommel ratkesi. Siinä seisoi Nikko Nille vasen puoli yläruumista paljaana, — ja ämmä lojui liisteiden välissä, lyhyet jalankäppyrät ilmassa. Nikko Nille painui kokoon häikäyttävässä ahdistuksessaan, niinkuin olisi saanut jääkylmän ryöpyn niskaansa. Mutta äkkiä näkyi ajatus iskeneen hänen aivoihinsa. Hän veti puukon tupestaan ja viilsi sillä irti sen vaatekappaleen, josta muiskunhaluinen ämmä piteli kiinni, sekä hyppäsi ulos.

Pullea, lenkosäärinen Eira Marit puuskui yhä, pidätellen väkivaltaista, pulppuavaa nauruaan. Rehevä povi sekä rasvanhyllyvä vatsa värvähtelivät lyhyen lapintakin alla kuin valtavan suuri kampela, ja tyttö löi ja löi käsiään pulleihin reisiinsä. Vähän väliä hänen täytyi kuivata lihavilta poskiltaan naurukyyneleitä, mitkä olivat pusertuneet esiin kapeista silmäraoista ja kuroneet ne ahdasreunaisiksi, kyyneliä pulputtaviksi lähteiksi molemmin puolin matalaa, nyt melkein kasvojen sisään painunutta nenää.

— Auta minut ylös, piru vie! huusi ämmä, huiskuttaen toisella kädellään pulloa, toisella hihanrepaletta.

— Ylös sieltä, vanha velho! lausui Jussa, käyden retuuttamaan häntä ylös. "Kyllä erehdyit, jos kuvittelit, ettei Nikko Nillessä olisi lujaa siveämielisyyttä yhtä paljon kuin Juuso-vainaassakin".

Ämmää oli hänen kuulemansa niin paljon kiukustuttanut, että hän mennä kaahotti yli permannon kuin nilkku varis ja tuupertui Eira Maritin syliin. "Oletko sinä häntä muiskannut, hä!" Hän tarrautui kilpailijattarensa takin rinnukseen sekä ravisteli tätä aika lailla. "Oletko sinä häntä muiskannut, hä?... Katso minua, hanhen sikiö!... Usko pois, että Saara-ämmä kyllä elää, jos ei muun vuoksi, niin ainakin ärsyttäkseen teitä, kiduttaakseen teitä!... Ymmärrätkö? Te saatte mulkoilla toisianne kunnes olette kuihtuneet. Niinkuin vaadin ja hirvas [hirvas = härkäporo], jotka ovat jääneet eri puolille väli-aitaa. He he he, näetkös, Saara-ämmälläkin on jotakin, jonka vuoksi elää!" — — Ja ämmä hymyili muikeasti, työntyen alas Eira Maritin pulleasta sylistä.

Eira Marit punastui ja tuli kovin hämilleen, hiipi ulos ja riensi ullakolle, missä hän asui yhdessä vanhempainsa kanssa, jotka myös olivat porolappalaisia. Hänen verkkainen verensä ei ollut koskaan houkuttellut häntä lemmenvaaroihin. Ja koska Nikko Nillekin puolestaan oli taattu lihansa-kieltäjä, niin kaikki oli niinkuin olla pitikin. Kapinayritykset häntä vain säikäyttivät jälestäpäin ja olivat armottomasti tuomitut tukahtumaan.

II.

Likinnä kylännientä, — missä niityt loppuivat ja koivuviidakko alkoi — kiersi talvitie leveän, syvän rantakourun kautta joen jälle.

Elle ajoi edellä.

Porot juoksivat nyt tasaista vauhtia, — keinuivat kevein, voimakkain askelin. Tie oli kova ja hyvä; sillä paitsi porolappalaisia sitä käytti myös kylän väki, jolla oli heinämaat ja halkometsät joenrantojen mataloilla, kolmiomaisilla niemikkeillä.

Bieltar Oula istui torkkuen ahkiossaan. Silloin tällöin poro haukkasi suullisen lunta ja taivutti päätään vakoillen molemmille sivuilleen. Korkealla lumisen kanervikon laiteilla, joka peitti joenrantamaa, näyttivät tummat puunjuuret aika ajoin liikkuvan sangen epäilyttäväsi yläpuolella sumun. Poro ojensi lyhyen hännäntypykkänsä levottomana ylöspäin ja tempasi, niin että Bieltar Oulan pää retkahti taapäin. Samassa hetkessä pujahti sumunkostea kylmyys peskin sisään ja värisytti hänen humalasta ja

uneliaisuudesta aristunutta vertaan. Viluisena hän veti nopeasti päänsä syvälle peskinkauluksen sisään, täyttääkseen sen lämmönpitäväksi.

Puoli penikulmaa kylän yläpuolella he poikkesivat sivutielle, joka vei erään hyvin kapean syrjäjoen yli. Paksuhuurtisia koivuja ja raitoja riippui alavien joenrantamien yli, muodostaen miltei valottoman tunnelin: sieltä voi nähdä vain kapean kaistan taivasta.

Poron sarvet koskivat oksiin, ja huurre rapisi alas, peittäen jälleen nukahtaneen Biettar Oulan kasvot. Äkkiä hän levähytti kätensä ja haukkoi henkeä. Juuri virkkoovien aistien hämärä todellisuustajunta yhtyi pahoihin unennäkyihin. Hänen siristelevät, puoliavoimet silmänsä näkivät vielä Lassen taaksepäin väännetyn pään — tuolla hyvin ylhäällä; hän näki sen niin käsittämättömän selvään! Itse hän painui kosteaan sumumereen, ja juuri kun huuresateen värisyttävä kutitus oli salvata hengen häneltä, hän sai huudon kurkustaan...

Elle pysäytti poron ja juoksi hänen luokseen. "Oula!... Oulatsham!"
(Rakas Oula!) Oula ähki, piteli rintaansa ja tähysi ympärilleen.
"Näin vain unta! — Aja eteenpäin!"

Kauempana, pienessä, ahtaassa laaksossa kääntyi viimeinen hevosreenjälki suuren halkokasan taa, mutta syvä ahkionuoma nousi viistoon laakson itäistä seinämää pitkin. Porot kiipesivät sitkeästi jyrkkää rinnettä ylöspäin, kuroittuivat niin että maha ja turpa viistivät lunta, kielen riippuessa toisesta suupielestä. Keuhkot kävivät kuin urkupalkeet, joita poletaan nopeaan tahtiin, ja leiskuttivat valkoisia viiruja sieramista.

Kun laakson seinämä loiveni ja liittyi paljaaseen tunturitasankoon, saattoi Biettar Oula taas hengittää syvään ja vapaasti. Ahkiota raapivat viimeiset vaivaiskoivut, jotka eivät ulottuneet edes lumenpinnalle asti. Pari riekkoa pyrähti lentoon, lyöden siivenkärillä muutamia juovia lumeen, lensivät kaareissa ja painuivat räikään, siivet levällään, pajukkoon.

Täysikuu nousi idästä. Kuvajainen liukui ahkion vieressä kapeana, tummansinisenä juovana hiukan kaartuvan lakeuden yli, jolle oli kasaantunut suuria ja pieniä aaltoja kevyttä, kuivaa lumijauhetta, peittäen ohutta, paksun lumikerroksen pinnalla laakana välkkyvää jääkuorta.

Täältä he näkivät kylän kaukana alhaalla koillisessapäin. Siellä täällä näkyi vielä valoja talojen varjopuolilla. Mutta ne sammuiivat vähitellen.

Tasanko kaartui eteenpäin uutta alannetta kohti. Täällä olivat porot tallanneet laajalti lunta, ja suksenlatuja ja ahkionuomia risteili tiheässä.

Alanteen toisella rinteellä liikehti porokarja hajallaan kimaltavan viidan läpi, pyyhkien huureta alas kuhmuisista, käkkyräisistä tunturikoivuista. Noiden parintuhannen poron koparain napse kuulosti kaukaiselta, tiheältä rankkasateelta Paimen, joka vähän aikaa oli joikunut yön yksitoikkoisessa hiljaisuudessa, huusi äkkiä kiukusta käheällä äänellä: "Hei, Girjes! [Koiran nimi Girjes — kirjava, täplikäs.] — Sinä kirottu rakki! Pidä kitas kiinni, tai minä kiskon kielesi siitä ulos, senkin takkunahka!" — Tuo pullea, hännätön, äkeä otus, joka ahdisteli muuatta luvallisen kauas erkaantunutta poroa, oli saanut järkkymättömän eläin-omantuntonsa kiihoitetuksi siihen määrään, että se sokealla kiihkolla hätyytti poroa vielä laumassakin. — "Girjes!" — Koira murahteli vielä pari kertaa, mutta hiukan laimeammin, ja ryntäsi sitten toiselle kulmalle, välittämättä muista koirista.

Biettar Oula ja Elle ajoivat vielä jonkun matkaa laaksonpohjaa alaspäin, puron vartta, joka sinne tänne oli padonnut kokoon kellanharmaita jäämöhkäleitä, niin että niiden viheriät reunat näkyivät.

Vihdoin eräessä koivumetsässä, mihin sinne tänne oli joutunut muutamia tuulentuivertamia petäjiä, avautui eteen pieni, pyöreä raivattu ala. Heikko, punertava valonhäive paistoi ovenraon kautta mustaksi savuttuneesta sarkateltasta, minkä puukehyksestä kohosi savuaukon läpi ristiin rastiin nokisia seipäitä. Parvi koiria syöksyi ulos, pysähtyi muristen, epätietoisina, — vainusi sitten talonväen ja juoksi riehakkaana, ilosta ulvoen heitä vastaan.

— No, tekö siellä? — sanoi vanha muori Biettar, hiukan kohoutuen, ja puhalsi tulta sammuvaan hiillokseen. Hänen monivuotinen palvelijansa Aslak nousi myös seisaalleen.

Biettar Oulan rauhallinen ilme — sekä se, että hän ensinnäkin oli tullut takaisin — vapautti heidät kysymästä, miten oli käynyt. Ja kun Biettar Oula veti pullon esiin peskin sisältä, kaartuivat rypyt Aslakin leveään suun ympärillä suureksi, monijuovaiseksi hymyilyksi. Yhdellä henkäyksellä loihti Aslak hiilloksesta ilmi virkeän lieskan. Hän oli kuitenkin heittämisillään tuleen komean kappaleen tervaista, kuivaa honganjuurta —, mutta Elle esti hänet siitä. "Sinua voisi luulla tyhmäksi kyläläismoukaksi", sanoi hän äänellä, johon Aslak ei ollut tottunut.

— Niin, sanoi Biettar Oula, kun pullo oli tehnyt kierroksensa, "Lasse valitsi järkevästi, katui ja teki parannusta ja tunnusti suoraan".

Aslak veti likaisenmustat kasvonsa peskin sisään, puuskui naurusta, heittäytyi taaksepäin ja hymyili kovin iloisena. "Jumaliste, annappa toinen naukku lisää!... Korjatkoon trondhjemilais-seminaristi matkallaan suuren sadon oppia ja iloa!".

Mutta kuitenkin tuntui siltä, kuin ei aine oikein huvittaisi.

Pata, joka vakituisesti riippui takan päällä, alkoi poreilla siltä puolen, missä tuli oli kovin, ja muori Biettar puhui rasvan kokoon toiselle, kuohumattomalle puolelle sekä ammensi sen puukuppiin. Biettar Oulalla oli kiljuva nälkä, hän viilsu suuren suupalan tulikuumaa lihaa, kastoi sen rasvassa, pureksi sen nopeasti vahvoilla hampaillaan sekä nieli sen kitaansa, vaikka kyyneleet pusertuivat silmistä: hän näytti samassa hetkessä antautuvan kohtalon huomaan ja odottavan vain, mitä lämpö saa aikaan vatsassa.

Muori Biettar tiedusti, olivatko he käyneet Jongon luona. Sillä Biettar Oulan perheen laita oli sama kuin useimpain lappalaisten: he halusivat pysyä hyvissä suhteissa Jongoon. Siihen liittyi eräitä etuja, muun muassa sitä tietä, että Jongolla oli ammattina porojen ostaminen pitkäkyntisiltä porolappalaisilta.

Kyllä, olivat he käyneet. He olivat myös, kastattaneet pikku Andin nyt viime sunnuntaina.

— Kai se käyttäysi sievästi kasteen aikana kysyi Aslak, silmäten samalla pikku Andiin, joka jo makasi hiljaa kuorsailen turkiksen alla.

— Oh, sanoi Biettar Oula, se olisi minusta kyllä voinut olla tarkemmin perehtynyt ohjesääntöön. Se oli kadonnut meiltä silläaikaan kun pappi luki rukouskirjaa. Minä löysin sen ulkoa ja annoin sille aika lailla kuka-käskiä. Jos sinä et aio käyttäytä kasteen aikana ihmisiksi, minä sanoin, niin saat lisää, senkin pakana!

... Mutta kuuleppas sitten! Se höyrypää nikkari Nils menee papin luo ja sanoo, että pikku Andi on kotona kastettu. Sen sitten pitääkin pistää sormensa joka paikkaan. "Mutta sinähän sanoit eilen, ettei poika ole kotona kastettu", sanoi pappi ja katsoi minuun. "Hm, panin minä. Pastorin ei pidä ottaa sitä pahakseen, sanoin. Minä arvelin, etteihän se Aslak, kun se kastoi pojan, oikein ollut perehtynyt ohjesääntöön. Ja minusta tuntui, etten minä päässyt rauhaan omaltatunnoltani, ennenkuin poika oli oikein kastettu".

— Älä, — sanoitko niin! lausui Aslak. "Mutta luinhan minä ohjesäännön kaikki kirjaimet. — Vaikka enhän minä ole pappisoppinut enkä trondhjemilaisoppinut", lisäsi hän tynnosti hymyillen.

— Kyllä se vähän sekavasti kävi; mutta ei se sentään kovinkaan pahasti päätynyt, sanoi Biettar Oula. "Pappi näes tuli jälkeensä ja otti minua kädestä ja sanoi, että oikein ja kristillisesti minä tein, kun toimitin pojalle oikean kasteen".

Tämä keskustelu Lassen-jutun ulkopuolella oli kuitenkin kuin kissan kaartelemista kuuman puurokupin ympärillä. Sen hupaisa äänensävy yhdessä viinan kanssa oli nyt haihduttanut heistä hämillisyyden. Biettar Oula kertoi heille eräänlaisella ylpeydellä — se ei ollut vain iloa onnellisesta tuloksesta —, kuinka notkeasti hän oli pujottautunut verkosta. Mutta — hän arveli —, eivätpä pykäläin koukut olleetkaan ensi kertaa liukuneet hänen ohitseen, ilman että hän tarttui niihin. Eivät olleetkaan hänen ammattitoverinsa turhaan antaneet hänelle kunnianimeä "rietas". Ei ollut harvinaista, että neuvoa tarvitseva henkilö, joka oli onnettomasti joutunut epäilyksen alaiseksi vieraan poron kähveltämisestä, kääntyi hänen puoleensa.

Mutta kun muori Biettar kuuli Lassen alkaneen lörpötellä, joutui hän hurjaan raivoon ja manasi hänen niskaansa kaikki maailman vaivat, kun hän tulee takaisin. "Siinä ryötässä ei ole edes kunniallisuutta!... Piru sisukseni kärventäköön, jos hän saa maistaa niiden kuuden vaatimen maitoakaan!" — Hän huitoi käsillään, istuen tulen loimossa, taustanaan mustanruskea teltanseinä, katse terävänä ja rypyt silmäin ympärillä syvinä. — "Ruvetapa hieromaan kauppa sellaisen haisevan tallukan kanssa! Lassen kanssa!... Ei uskoisi, että sinä olet muori Biettarin poika! Jos isäsi olisi elänyt, niin olisitpa, kuolema ja kirous, saanut raippaa!"

— Niin mutta äitimuori, — — mitä pirua minä taisin tehdä, kun — — —

— Aa, lorua!... Niinpaljon älliä sinä sentään olet perinyt isältäsi ja minulta, että olisit voinut luistaa vouden ja asianajajan verkoista!

— Ja vanhoa väärin! — Oletko hullu sanoi Elle.

Muori Biettar haukkoi henkeään. "Jos nyt et ole vaiti, niin minä annan sinulle korvapuustin, niin että tiedät kyllin... Jumala armahtakoon, kuinka paljon tyhmyyttä minä saankaan kuulla? — Mutta sinun

Oula, joka olet miehinen mies, sinun sentään pitäisi tietämän niin paljon, ettei siltä valaa vaadita, jota tarkoitetaan saattaa syyhyn... Minä en koskaan käy ihmisten ilmoilla; mutta jumaliste: enemmän minä lakia osaan kuin te!" —

Aslak istui tapansa mukaan oikea käsi pistettynä peskin sisään, ja kyhni rintaansa. Hän vain huokasi ja vaiken. Mitään muuta hänen ei sopinut tehdä, kun muori Biettar oli tällä mallillaan. Muorin olivat tunturit niinkuin tasangotkin; muusta ei puhuttakaan. Ei koskaan ollut kukaan häntä komentanut. Ja jos joku herkkäuskoinen porolappalais-naapuri änkäsi oikeuksiaan, niin päätös oli aina, että asianomainen sai lyödä hynttyynsä kokoon ja ottaa lapikkaan nousua. Muorin suurin ilo oli käsitellä lämpimiä poronsuolia. Hänen ja hänen poikansa oli tapana juoda teurasporon haavasta juoksevaa tuoretta verta. Ja kun he jonakin talviyönä tai synkkänä syysiltana olivat lyöneet suonta joltakin vieraalta porolta, oli muori pelkkää tulta, hävitti kaikki teurastuksen jäljet ja kiihoitti poikaa rohkeilla joikauksiilla sekä ylimielisillä sanoilla.

Elle, joka nyt yhtävähän kuin koskaan koetti rajoittaa anopin raivoa, istui itseään lämmitellen tulen ääressä; hän oli leväyttänyt peskinsä polvilleen. Hän tuuti mielessään äsken herännyttä tunnettaan. Kaikki oli niin kumman outoa ja uutta. Koko hänen elämänsä, joka oli kasvettunut yhteen tunturien ja näiden lakeuksien ihmisten kanssa, näytti hänestä nyt melkein unelta. Hän tunsu olevansa kuin linnunpoika, joka on pudonnut maahan pesästään korkeasta puusta. Niin, kun hän äsken lähestyi, telttaa, tuntui hänestä kuin olisi hänen pitänyt ottaa anoppia ja Aslakia kädestä —, niinkuin se, joka on kauan ollut poissa... Nyt vouti nukkui valkoiseen paitaan pukeutuneena... Ja niin surullisen lyhyessä ajassa hän oli ehtinyt muistella kaikki ne ihanuudet, mitkä olivat täällä, tuntureilla: Täällä oli teltta. Ulkopuolella joitakin ahkioita, joissa oli ruokatavaroita sekä vaatteita. Niin, olihan heillä lisäksi jalka-aitta, aivan hyväisältöinen jalka-aitta; mutta se oli alhaalla kylässä.

Ellen äänettömyys tarttui muihin. Biettar Oulakin vaiken. Ja Aslak huohteli yhä.

Mutta tähän laimenevaan tunnelmaan rämähti muori Biettarin tunnekuohuinen kerskunta kuin torventörähdys, kun porolauma kuulusti kaahaavan pyrynä laaksoa alaspäin. "Suurempia ja kauniimpia karjoja kuin meidän ei ole näitä lakeuksia polkemassa. Muori Biettar sen on varjellut rosvoilta ja pedoilta, — tämän karjan, joka kiittää elävänä kultatuiskuna tunturien yli!"

Hän tarttui vanhaan, virkaheittoon noitarumpuun, joka oli viskattu teltanseinän alle ja säilytettiin "huvin vuoksi". Hän paukautti sillä poikaansa selkään. "Lyö sinä, Oula! Sinähän olet Biettar-vainaan poika! — Sinä olet sentään minun poikaani, minun... Katsotaanpa, tuleeko Lasse takaisin vai ei".

Biettar Oula otti poronsarvesta tehdyn vasaran ja pani noitarummun, suuren koivurenkaan, polviensa väliin. Nahalle, joka oli kiristetty renkaan yli, oli lepänkuoren värillä maalattu erilaisia kuvioita: porolappalainen, joka työnsi suksensa suoraan aurinkoon; darolainen [norjalainen] seisoi toinen jalka teltan ja toinen pirun päällä, joka taas varautui jumalan-kuvaan ja petäjään. Susi seisoi kirkon edessä ja näytti harkitsevan, astuisiko sisään vai ei.

— Asetä tämä hopeasormus auringon päälle! sanoi muori Biettar.

Biettar Oula alkoi lyödä, ensin hiljalleen, sitten yhä nopeammin. Muori Biettar teroitti katsettaan ja varjosti kädellä silmiään valonloimoa vastaan. Aslak unohti kokonaan rintansa kyhnimisen. Leveä suu kureutui torveksi, ja suuret, tojottavat kulmakarvat tähtäsivät värähtämättä sormukseen, joka lopulta alkoi tanssia darolaisen päällä.

— Se merkitsee kuolemaa! sanoi Aslak. "Lasse kuolee".

— Niin, hitto vieköön! sanoi muori Biettar. Eivätpä saa Trondhjemmin käärmeet imettäväkseen kovin maukasta maksaa — — Mutta terveydeksi!

— Ei, se merkitsee sitä, että vouti aikoo tulla tänne ylös, arveli Elle. Hän sanoi sen noin aivan välittömästi. Biettar Oula ei itse huomannut, että hän nyt löi kovemmin, — ei ennenkuin hän arvasi hillitä itseään, ettei löisi kerrassaan säpäleiksi noitarumpua.

— Antaapa hänen tulla! sanoi hän, lyöden vasaranvarren noitarummun nahan läpi, ja singoten koko laitoksen sitten savuaukosta ulos. "Ja jos hän minusta tahtoo jotakin kaivella, niin minä kaivelen vuorostani hänen luunsa ytimiä myöten!"

Tuli oli sammumaisillaan. Hämärässä teltassa Elle näki miehensä silmänvalkuaisten välkkyvän yltympäri mustien silmäterien.

— Oh, ei! Biettar Oula ei uskonut ensinkään voutin aikovan tulla sinne, paremmin yhden kuin toisenkaan asian takia...

Tuon suuren, vahvan miehen, jonka ei koskaan ollut tarvinnut uumoillakaan, ettei omistaisi Elleä kokonaan yksin, heitti epäilyksen tuhoisa voima tällä äkillisellä hyökkäyksellä maahan. Hänet, joka aina oli tottunut voittamaan eikä koskaan ollut päässyt tuntemaan mitään mainittavaa kateutta!

Kun Elle yöllä työntyi hänen turkispeittonsa alle, peloissaan kuiskien hänen korvaansa rukoilevia sanoja, puristi Biettar Oula häntä reidestä, niin että häneltä oli päästä parku. Biettar Oula tarttui häntä toiseen sierameen, ja vain ankarimmalla itsensä-hillitsemisellä hän sai estetyksi kätensä repäisemästä sen irti.

III.

Oikea hevostaravaani oli matkalla kymmenpenikulmaisen tunturilakeuden yli Lapjordiin ostamaan jauhoja ja muita tavaroita. Jussa oli ensi kertaa matkassa.

* * * * *

Hämärissä karavaani laskeutui erääseen kolkkoon tunturirotkoon. Hajallisten kalliojärkäleitten välissä kasvoi jyrkillä kallioseinillä yksinäisiä, merkillisen solakoita petäjiä, huojuen leppeässä länsituulella, mikä tohisi lakeuksien yli ja lähetti vilppaan tuulahduksen alas laaksoonkin.

Jussan silmiin osuivat sähkölangat. Hänen täytyi hypätä reestä ja potkaista erästä pylvästä. Se soi ja kumea metallinäni värähteli hiljalleen lankoja pitkin. Pylvään juurella oli nelikulmioon rakennettu kiviröykkiö; se oli siinä ikäänkuin prameutena.

Hevoset juosta ravasivat hietalaikallista joenjäätä.

Kainulaisten taloja sinivärisine ikkunanpielineen ja ovineen tuli näkyviin, häipyen taas. Myrsky oli lakaissut niityt paljaksi ja luonut suuria lumikinoksia pitkin aitivieriä. Koivumetsäiset harjut olivat niin jylhän korkeita. Kaukaisten tunturiseinien punainen hietakivi välkkyi kullalta talven ensimmäisessä auringonpaisteessa ja elostui lumihuuteista ja petäjistä ja halkeimien harmaankeltaisista vesiputouksista.

Jussan sydäntä paisutti vauhti sekä uudet näyt, jotka yhtyivät siihen nautintoon, että sai nähdä oman nuoren, tulisen oriinsa johtamassa. Kulkusten kilinä, jotka keikkuivat korkealla aisanpäiden väliin jännitetyn luokin kaarella, oli kuin kiihoituslaulu orille. Miten se tarpoikaan tietä! Niinkuin sen kaikki lihaket ja jänteet ja kyljet olisivat olleet voidellut. Myötätuuli pelmuutti häntä lautasille ja muhkea harja valui alas uljaasti taivutettua kaulaa myöten. Kuiva, kevyt lumijauho lainehti ja kuohui kuin sumupilvet.

Kirpeä meren tuoksu puhalsi pois jännityksen, minkä puolentoista vuorokauden ajo oli painanut Jussan mieleen.

He ajoivat pienen töyrään yli. Ja siellä — aivan koivumetsän reunassa oli Hukan talo. Jussan silmä harhaili unennäyssä. Tuo suuri, valkeaksi maalattu asuinrakennus, jossa oli kuisti ja messinkiset ovenkääkät ja rautaiset suojusaidat korkeiden kiviporrasten reunoilla, oli hänestä satulinna. Puistossa välkkyi pylvään päähän asetettu lasipallo. Pitkä rivi punaisia aitoja ja varastohuoneita ohjasi katseen siltaa kohti, missä oli valtavia hissilaitoksia, sekä etemmäs, satamassa oleviin veneisiin. Ja tuolla kaukana nousivat meren maininigit välkkyen taivasta kohti — taivasta kohti! Aallot näyttivät väikkyvän irtaallaan ilmassa.

Niinkuin Jussa äkkiä olisi tuntenut raukeavansa tyhjiin. Hän tunsu itsensä niin pieneksi. Mutta ori rohkaisi hänen mieltään. Se oli hetken sankari. Tihrusilmäisiä merilappalaisia, vähävirtaisia, vaaleapartaisia kalastaja-norjalaisia sekä tummaihoisia kainulaisia, joilla oli vahvat leukapielet ja yllään lammasnahkatuorit, parveili oriin ympärillä. Samassa kuin se pääsi valjaista, se teki komean kaarroksen, korskui vireässä voimantunnossaan ja heitti päänsä korkealle, silmäten yli kaiken mitä näkyvissä oli. Silmät syttyivät hehkumaan, kun se näki erään tamman. Kaksi vahvaa kainulaista tarttui päitsiin; mutta niiden täytyi tulla sen mukana, vaikka vastaan jamaten...

Näytti todella siltä, että Jussa itsekin sai osansa huomiosta. Hänen lumivalkea, vasannahasta tehty peskinsä, saukonnahka-päärmäinen, mustaverkainen neljän-tuulen-lakkinsa, valkeat, sievät lapikkaansa sekä yhtä paljon hänen sysimustat silmänsä, jotka hyvästä vauhdista ja uusista vaikutelmista olivat saaneet lämpimän loisteen, herättivät eräänlaista uteliaisuutta. Suuren, valkean talon ikkunasta,

uudinten takaa, katsoi häntä sitäpaitsi nuori, soma tyttönen.

— Tuolla tulee Hukka, harmaakoipi! — Pidä varasi, ettei se haukkaa päätä sinulta, sanoi eräs katsojista.

Vanha Norum tulla viuhtoi varastohuoneesta, pysähtyi ja nosti kätensä, katsettaan varjostaen, nahkalakin reunaan, minkä nukkavieru pielus oli edestä vedetty alas. Hän alkoi taas tikuttaa eteenpäin lyhyin, riuskein askelin, sillä hyvin kumarainen varsi tahtoi sortaa hänet tasapainosta, ja sääretkin pyrkivät polvien kohdalta taipumaan liaksi ulospäin. Punainen ja hyvin harvoista kohdin harmaantuva poskiparta oli lumivalkoisen, vielä melkoisen runsaan tukan vastakohtana. Kasvot olivat vetreät ja punakat — melkein kahdeksankymmenvuotiaan miehen kasvoiksi. Hännystakkiaan hän ei ollut saanut täydelleen hartia in yli; mutta paksu, punainen villahuivi oli sen täydennyksenä.

Jussa tunsu ahdistusta. Tuo sapekas nimi oli jo edeltäpäin häneen tenhonnut. Ja kotoaan hän oli saanut tottumuksen katsomaan miltei joka toista ihmistä vihamieheksi. — Mutta kun vanhuksen kasvoille virisi hyvänsuopa ja kaunis hymy, lämpeni Jussan sydän kerrassaan.

— Mikä sinä reilu miehen tynkä olet? kysyi vanhus lapiksi.

— Jongon poika, vastasi Jussa. Ääni katkesi: hänen täytyi niellä sanat. Tämä sekoitus pelkoa sekä kiitollisuutta vanhusta kohtaan voitti hänet.

— Vai niin, — vai olet vanhan tuttavani Jongon poika. Senpä voin melkein arvatakin... Sullahan on oikein kelpo hevonen. Jokos vanha kimo on saanut virkaeron? — Tämä ei näes ole ennen ollut täällä.

Jussa ei ollut ikinä nähnyt niin perin hyvää ja kaunista ukkoa.

— Minä sanon tallipojalle, että se pitää hyvän huolen hevosestasi. Ja itse saat makuupaikan porstuassa. — Ja mennä viuhtoessaan hän kertasi vielä: "Vai niin, sinä olet Jongon poika".

Jussa punastui ilosta ja ylpeydestä, kun oli saanut sellaisen huomion osakseen.

Vaikka vanha Norum jo oli erillään liikkeestä — sitä oli kauan hoitanut eräs hänen pojistaan —, kävi hän siellä kuitenkin ohjailemassa — vanhan tavan mukaan. Hän ei voinut sietää ajatusta, ettei hän enää pystyisi mihinkään. Hänellä oli pohjaton varasto neuvoja ja käskyjä, joita hänen lastensa ja muun väen täytyi noudattaa — ja usein heidän täytyi esittää, että oli muka hyvin tärkeätä saada neuvoja ja ohjeita "häneltä itseltään".

Hän oli juuri mennä ähkämässä portaita ylöspäin huoneeseen, kun hän huomasi kyökkipiian samassa heittävän pesuveiden suoraan kyökinoven eteen.

— Jolline!

Piika nosti säikähtäen silmänsä.

— Tule tänne! — Vanha, kumara selkä suoristui. —

— Sinä keltainen sika! Kyllä minä opetan sinut ryöttämään minun kartanoni! Senkin paksumahainen luuska! Jos oikein tekisin, niin pistäisin sinut makintynnyriin ja potkisin lantatunkioon tallin taakse. Älä seiso siinä töllistämässä minua pyöreillä pöllönsilmilläsi!

Hän kääntyi pariin kalastajaan päin, jotka seisoivat lähellä ja hymyilivät hienosti. "Tiedättekö, hyvät herrat, miksi hänen nimensä on Jolline? — Hänen isänsä, laestadiolais-saarnaaja, on minulle selittänyt sen arvoituksen. Hän on jollassa siinnyt, sanoi se sananjulistaja minulle".

Tämä pieni kimmastuminen herätti hänessä uutta intoa. Hän hoippui alas rihkamapuotia kohti niin lyhyin, ripein askelin, kuin olisi hänellä ollut jauhosäkki selässä ja hän olisi kuukahtamaisillaan kumoon. Kauppapalvelijan piti täyttää pikkurahoilla hänen kukkaronsa. Hänen arvonsa vaati, että hänellä oli killinkejä jaeltavana. Hänen oli tapana, milloin päähän pälähti, ottaa pari miestä tekemään sitä tai tätä — ampumaan ilmaan joku kallionjärkele — Jumala ties, miksi! — tai korjaamaan jotakin vanhaa venehylkyä. Illalla hän sitten kutsui "työväen" "litviikiin", minkä toimituksen hän aina suoritti juhlallisesti ja nautinnolla.

Niin intohimoinen halu hänellä oli työnjohtoon, että kun hän puolikymmentä vuotta sitten alkoi huomata "nousukasten" sekoittuvan asioihin, niin hän laski täyttä höyryä eteenpäin, kunnes joutui konkurssin partaalle. Silloin liike joutui pojan haltuun.

Ei ihmekään siis, että hän piti nousukkaita ihmissyöjinä, jotka "olivat siinneet mielimurteissa ja kateudessa". Muinaisina aikoina, jolloin hän sananmukaisesti oli seudun isä, ei ollut tällaista tulvaa "noita ilkeännäköisiä haaskalintuja, jotka alituisen näyttivät vetävän naamansa irviin, tuntiessaan

oman pahuutensa hajun".

— Ja silloin oli Ruijassa taloja, joiden jutut ratkaistiin joutuin ja jotka kunnialla kykenivät kestittämään arvokkaitakin vieraita — vieläpä ruhtinaallisista. Ja me nuoret herrat olimme oleskelleet suurissa perheissä Bergenissä ja Englannissa ja Hollannissa ja Venäjällä ja oppineet käyttäytymistapoja.

* * * * *

Tuskin oli Jussa saanut ruokaa vatsaansa, kun hän jo kiiruhti lahden rannalle. Hän tähysti harmaanvihertävää vettä ja näki pohjalla paljon kummallista. Tämä vesi ei virrannut, eikä se ollut liikkumatonnakaan; se vain keinui, huokui hiljalleen ja oli niin raskasta ja leikkivää ja väkevää, kun se vyörytteli rannan kiviä. Hän näki meren äären ulottuvan taivaaseen saakka. Siitä syvästä vesijättiläisestä, joka ulottui yli maanpallon, sai tämä rannan maininki voimansa ja valtavan painonsa: se oli kuin olisi käsittämättömän suuri, nukkuva eläin unissaan pudistanut kypäläänsä.

Hän katsoi veneitä. Ne olivat raudalla lujitetut. Ja oli niissä ankkureita ja ketjuja ja mastoja, hirrenpaksuisia. Ne ihmiset, joiden tämä kaikki oli, olivat varmaan suuria... Hänen mielensä masentui taas ja hän kaipasi kotia.

Nuori tyttö lasi lahden rantaan, aivan häntä kohden, ja jarrutti jaloillaan, niin että Jussa näki kaunismuotoiset pohkeet. Ja kun hän oli noussut kelkasta, oli Jussa aivan varma siitä, ettei hän ollut kukaan muu kuin vanhan Nominin tytär Elna. Hänellä oli valkoinen lakki ja valkoiset käsineet, jotka ulottuivat kyynäspäihin asti, hauska sininen päällystakki sekä nahkavartistet kalossit. Hän seisoi aivan laskevaa aurinkoa vasten, joka heitti kultasäteitä hänen vaaleanväkkyvään tukkaansa, ja sai hänen ruskeitten silmiensä lämpimän, pehmeän, kasteisen loisteen kaukaisemmaksi.

Hän katseli hetken Jussaa.

— Oletko sinä tuntuireilta? kysyi hän lapiksi ja hymyili ystävällisesti.

— Olen.

— Minä haluaisin tuollaiset valkoiset lapikkaat, jotka sinulla on. Voitko hankkia minulle parin niitä?

Kyllä hän voi. — Mitä ne maksoivat? — Eivät ne mitään maksaisi. — Mutta samassa Jussa punastui. Hän huomasi olleensa tunkeileva: hän teki tyhmästi, sopimattomasti tarjoamalla tytölle lapikkaat ilmaiseksi. Mitä tyttö välitti hänen lahjoistaan! — Ja hän punastui yhä enemmän.

Ei, ei käynyt päinsä niin; hän tahtoi mieluummin maksaa niistä, sanoi tyttö, — eikä ollut huomaavinaan Jussan noloutta.

— Sanopa, tunnetko Bieltar Oulan? kysyi hän.

Kyllä Jussa tunsi; hän ei voinut olla heittävä tutkivaa katsetta tyttöön. Ja nyt oli tytön vuoro punastua... "Niin, minä kysyn vain siksi, että sinä olet minusta hänen näköisensä".

Jussan sydän paisui, ja hänen ryhtinsä ja kasvojensa sävy näytti itsestään muuttuvan ylevämmäksi. Hänellä oli paljon kerrottavaa Bieltar Oulasta ja hän sai rohkeutta tunnustaakseen ihailunsa tuota "synkkää, vahvaa miestä" kohtaan.

— Luuletko, että hän taitaa loihtia? — Minä en luule. Mutta hän on kuin se sisämaa. Hän on niin rajaton. Niin sanoo myös minun opettajattareni, telegrafistineiti. Sinä et ehkä ymmärrä, mitä minä tarkoitan. Minä tarkoitan, että hänellä ikäänkuin ei ole mitään rajoja, varsinkin kun hän seisoo aivan hiljaa ja katsoo vain. Minun opettajattareni sanoo, että hän mielellään voisi paeta hänen kanssaan... Varmaankin siellä on hirveän erikoista — siellä lakeuden takana... Ja sinunkin kyläsi takana on vielä lakeutta loppumattomiin. — Eikö olekin? Minulla on niin käsittämätön halu päästä käymään siellä, vaikka minä melkein pelkään... Minä luulen, että Bieltar Oula voi lumota metsän, käymällä vain sen läpi.

Ja sitten hän sanoi itsensäunhoittavalla ihailulla: "Hän on niin äärettömän erikoinen, Bieltar Oula!" — Ruskeiden silmien katse tuli äkkiä totiseksi, mikä ahdisti Jussaa kuin raskas paino; samassa tyttö siirtyi aivan hänen lähelleen. Mutta Jussa ehti vain lyhyen tuokion tuntea hänen hivelevää läheisyyttään; sillä äkkiä tyttö piiloutui ylhäisen naisen arkisävyn suojaan, mikä teki hänet, kuin taikavaippa, kaukaisemmaksi Jussalle. Ilmeisesti tyttö tunsi häpeilevänsä, että oli ollut niin avomielinen. — Saat mennä kyökkiin, niin saat piialta kahvia ja voileipää, sanoi hän, menen ylöspäin.

Hänellä oli isänsä hymy, mutta nuoren tytön sielu oli sen pyhittänyt ja nuoren tytön kasvoilla se oli

kirkastunut.

Jussa katsoi merelle ja näki sieltä Elnan katseen. Hän räpytti silmäluomiaan ja tunsi kummallista, ahdistavaa heikkoutta... Vihdoin hän sai povestaan helpoituksen huokauksen. Mitä se oli? — Hän melkein pelkäsi.

Rannalla, toisella puolen lahdenpohjukkaa näkyi merilappalaisten turvemökkejä kuin mustia, savuavia pilkkuja, likaisten polkujen välillä, jotka kuljivat lumiharjujen yli. Pari merilappalaista soui lahdenpohjukasta jäänreunaa pitkin, laskien siltaan. Niin likaisia ja surkeannäköisiä ihmisiä Jussa ei ennen ollut tavannut. Sarkatakit olivat kellanruskeat maksanrasvasta, ja kaulahuivit kiilsivät kovina liasta.

Jussa meni kyökkiin. Hän pysähtyi hetkeksi ovenpieleen, istuutui sitten lavitsalle. Kotona hän oli ollut sekä papin ja nimismiehen että kauppiaan kyökissä. Niin että hän tiesi miten olla. Mutta täällä oli kaikki niin juhlallisen suurta ja komeata. Täällä oli kaappi, jossa oli kahdeksan ovea; kotikylän papin kyökkikaapissa oli vain neljä ovea.

Piika antoi hänelle kahvia ja voileipää. Hän sanoi Elnan pyytäneen häntä tekemään sen.

Nauttiessaan tarjokkeita hän kuuli Hukan aivastavan ankarasti ruokasalissa ja sitten kakistelevan ja puhkuvan hyvillä mielin. Ja Hukan avatessa oven Jussa kumartui taaksepäin pilkistääkseen sisään, ja ehti nähdä suunnilleen yhtä paljon kuin oli nähnyt kotikylän papin ruokasalista.

— Sinähän syöt kuin pikku herra, sanoi Hukka, hymyillen leppeintä hymyään. Niin, ajatteli Jussa, en minä syökään ensikertaa suurellisten kyökissä.

— Kai sinä Jolline haluat mennä hartauskokoukseen tänä iltana. Sinä raadat niin paljon päivän pitkään, että sinun sietää päästä vähän ulos.

Tämä ei hämmästyttänyt Jollinea. Aamupäiväisen myrskyn jälkeen hän osasi odottaakin jotain ylimääräistä suosionosoitusta.

Hukka pyysi Jussaa mukanaan sisähuoneisiin. Mutta silloin Jussa tunsi, ettei hän enää ollut aseman herra. Hän ei päässyt selville, miten hän siellä sisällä suoriutui. Hän viivytteli ruokasalissa ja oli pyytämäisillään, ettei hänen tarvitseisi lähteä etemmäs. "Ei, tule sisään!" sanoi Hukka, työntäen hänet eteenpäin raskaitten oviverhojen välitse. Suuren ja komean kattolampun valo virtasi kuin salatusta lähteestä; tulta ei näkynyt ensinkään. Ja pöytien ja tuolien värit sulivat toisiinsa, — niin ettei Jussa saanut selville, mitä värejä ne olivat: ei niissä ollut punaista, ei keltaista eikä sinistä. Mutta siellä täällä välkkyi kulta ja hopea ja vaski. Näytti siltä, kuin seinä ei olisi ollutkaan; Jussa vain aavisti niiden olemisen. Ja vielä huomaamattomammin yhteen sulautuvan ihanuuden hän näki eräässä sisähuoneessa.

Papin pikkupojat, jotka olivat Elnan vieraina, juoksentelivat tuolien ympäri, niin että melu kimposi kattoon saakka. Nuo pienet, lihavat, trikoopukuiset enkelit mellastivat ja pulittivat — näyttämättä vähintäkään kunnioitusta sitä pyhäkköä kohtaan, missä he olivat —, eivätkä edes arastuneet, kun Hukka hyssytti heille. Ja niin oli hassunkurista kuulla lasten pulittavan norjaksi!

Jussa oli joutunut istumaan pöydän ääreen. Hän siveli pöytäliinaa; tuntui siltä kuin olisi sivellyt varsan selkää. Hukka oli polvillaan erään suuren lasikaapin edessä ja puhkui, etsien "sitä pikku rasiaa", minkä hän tahtoi näyttää Jussalle; ja Elna oli ottanut käsille joukon kuvia ja merkillisiä esineitä, joihin Jussan silmät ja ajatukset eivät kuitenkaan voineet kiintyä. Elna oli niin lähellä häntä; hän tunsi Elnan hengityksen. Suurten, tummain kulmakarvainsa suojasta hän tähysi utuisin silmin Elnan rohkeasti nousevaa povea, joka kaartui pöydänsyrjään tuetun käsivarren yli. — Ja tyttö oli sentään aivan lapsi vielä!... Näky melkein lamasi Jussan... Jussa oli ennenkin nähnyt herras-naisia, kauniita, vaaleita, täyskasvuisia naisia; mutta jokaisen ruumis oli ollut niin kaukana noiden kummallisten vaatteitten suojassa, että ajatukset tuskin yltyivät siihen: monien täytteitten ja paitojen viivat olivat kerrassaan eksyttäneet katseen. Hän oli tuskin liittännyt herrasnaisen käsitteeseen mitään naisellisen inhimillistä. Mutta kaikki kaukaiset, hämärät unikuivat sotkeentuivat äkkiä ja sulivat Elnan nuoriin muotoihin. Tuo kevyt, koruton pusero kohosi ja eli ja kiinnittyi kahdella kohtaa. Hame kaartui lanteiden yli, ja paljaalla, valkoisella kaulalla kuultava, punertava hohde ilmaisi läikkyvän veren lämpöä... Mutta tässä olikin hänen eteensä noussut nainen kirkastuksensa heleydessä. Valonkevyinen, solakka ja ryhdikäs, — vaatteissa, jotka verhosivat häntä kuin arat ajatukset. Tuokin palmikon nauharuus oli kuin kauniin kukan lehti! Mutta kaikesta kauneinta oli hymy ja se viehkeän itsetiedoton ystävällisyys, mikä loisti pitkulaisista, puhdasviivaisista kasvoista...

* * * * *

Päivällinen tuulenkäännös sai illalla aikaan mylvivän myrskyn, joka kiskoi Jäämereltä korkeita vesivyöryjä ja löi ne rannan kallionyppylöitä vasten.

Suuri kainulais-tupa, jossa oli katto matalalla ja ikkunat pienet, oli tupaten täynnä väkeä.

Kaikki olivat sijoittuneet paikoilleen ja heidän äänettömyytensä oli synkkä. Heidät oli täyttänyt väräyttävä ahdistus, kun he odottelivat sitä kauhunhekkumaa, mikä nyt tarjottaisiin heille; suomalainen veli Karjalainen aikoi nimittäin puhua tänä iltana.

Karjalainen nousi, laihana, tummana ja kookkaana. Hän nousi kuin ilmestys siitä kelmeästä valonhäiveestä, mikä levisi lampusta tuvan sakeaan ilmaan. Mustain silmien tavattoman voimakas katse siirtyi verkkaan seurakunnan yli, ja se vaikutti kaikkiiin kuin äänetön raskaus rajuilman edellä. Hän risti kätensä ja sulki silmänsä, rinta kohoili voimakkaasti. Sitten hän alkoi sangen hiljaa ja verkalleen: "Isä meidän, joka olet taivaissa!"

Sanat kuuluivat kaukaiselta merenkohinalta. Tavut aaltoilivat, huokailivat —, vyöryivät hitaina, kumeina toisiaan vastaan, kun hän rukoili mielettömällä hartaudella, hervottomalla antaumuksella, aralla nöyryydellä. Ja kun hän kummallisen alakuloisella, pehmeällä äänenpainolla, jossa tuntui sydämen väristys, kerjasi Jumalaa viidennessä rukouksessa: "Ja anna meille meidän syntimme anteeksi!" — silloin naiset herahtivat nyhkytyksiin, ilman kauhistuksen tuskaa, vain epämääräiseen liikutukseen rauenneina. Mainingit Karjalaisen mahtavasta sielusta, sankariolenosta levisivät ulospäin, kuulijakuntaan, hervoittivat sen, paisuivat väräyttävän kylminä ja kuumina sen hermojen yli.

Karjalainen istuutui. Hän viritti virren, herkentyneet mielet liittyivät siihen, ja laulu kohosi ilmoille. Sen läpi kiiti pyörteenä hekuman tunne, ja ilma tuvassa väräjäi, niinkuin se olisi ollut elävää verta, jota aistillinen kiihko ja levottomuus vapisuttaa.

Peloittavia olivat ne sanat, jotka sitten alkoivat purkautua Karjalaisen rinnasta, niinkuin hän olisi ollut merihädässä. Kurjannäköiset merilappalaiset, joilla oli likaisenkellervät sarkavaatteet ja joiden leveillä, luisevilla kasvoilla oli naivi, pelästynyt ilme, huojuttivat yläruumistaan ja tähyilivät avuttomina ympärilleen. Kiihkomielliset, selkoselälleen avatut silmät, joissa oli Suomen metsien synkkyys, sekä naisten uikutus herpaisivat tähän saakka tyyninä pysyneet kalastaja-norjalaiset. Yli tämän kuoron, joka alkaen kuumina huokauksina ja puuskuvana itkuna kohosi vähitellen yksiaäniseksi parkunaksi, kumisi Karjalaisen soinnukas ääni, ja silloin tällöin kuului Jäämereltä tulevan myrskyn ankara töytäys huoneen nurkissa, kun se vonkui läpi laakson ja riehui suurten autioiden lakeuksien yli. Ihmiset huusivat ja takertuivat kiinni toisiinsa. Karjalainen pysähtyi ja seisoi kuin jumala, katsellen miten ihmismadot kierivät tomussa.

Mutta muutamat olivat riettaita julkeassa, teeskennellyssä uskonhurmiossaan, kuten eräs nainen Jussan kotipitäjästä. Hän oli ensimmäinen hyppimässä ja rämyämässä leveä kita ammollaan.

Karjalainen alkoi taas puhua. Hänen kasvonsa alkoivat seljetä. Huumaavalla riemulla ja äänenpainolla, joka imi voimansa kylläisestä sydäimestä, lukee hän paksusta Raamatusta: "Sillä karitsa, joka on valtaistuimen keskellä, on kaitseva heitä ja johdettava heidät elämän vesien lähteille ja Jumala on pyyhkivä pois kaikki kyneleet heidän silmistänsä". — Hän myhäili, hän hymyili, kuulijat myhäilivät, hymyilivät, ja ratkesivat nauruun. Muutamat hypähtivät ylös, tanssivat ja riehuivat mielettömyyden huimassa ilossa, kumosivat tuoleja, penkkejä ja lavitsoita, heittäytyivät riemusta ulvoen toistensa syliin, naiset ja miehet yhtenä rypäänä. Eräs nuori, lihava vaimo riehui kuin tanssiva velho. Housut valahtivat alle polvien. Hänen miehensä nykäisi häntä päällystakista: "Vedä housut ylös!" Mutta vaimo ei tajunnut mitään. Riiviöt hymyilivät toisilleen helakasti. "Daavidkin tanssi alasti Herran arkin edessä".

Ja kun tanssijat vähitellen lopen väsyivät ja laskeusivat pitkäkseen humalaisina, nousi kokouksen johtaja, sanoen: "Tunnustakaamme syntimme!"

Tuo lihava vaimo virkosi äkisti, kävi ripeästi käsiksi housuihinsa, kiskoi ne ylös ja työnsi tarjottimelle ainoan ainokaisen syntinsä: — — — "muuan matkaileva veli — — — kun nyt on pitkämatkainen ja lisäksi uskonveli, niin eihän ole aina niin helppoa — — —", ja hän kiitti synninpäästöstä mehevällä hymyllä, Jussan-puolelainen rämäkkä vaimo ei halunnut olla toista hitaampi, vaan kiiruhti kertomaan muutaman riettaan jutun.

Ja sitä mukaa kuin monet ahdistetut omattunnot kevenivät, niin että vihdoinkin voitiin sanoa oltavan melkein puhtaita synnistä, alkoi mieliala kohota. Miehet hakkasivat tupakkaa nysiinsä, pakinoivat hevosista ja juttelivat Jumalasta. Naiset leiriytyivät Karjalaisen ympärille, ja yksi voitti toisensa moninaisilla, suloisilla tarinoilla Hengen melkein uskomattomista armoitöistä kertojaa kohtaan. Hurmahenkiset ahmivat silavaa ja lohta ja hörppivät suuhunsa kahvikupin toisensa jälkeen.

* * * * *

Jussa oli aivan hämmennyksissään, kun hän myöhään illalla kulki asuntoonsa lahdenrantaa pitkin. Karjalainen oli suuri ja kaunis kuin profeetta, kun hän rukoili, kun hän lauloi, kun hän puhui, ja kun hän istui aivan vaiti... "Isä meidän joka olet taivaissa!" — Vieläkin humisivat tavut hänen korvissaan aalloten

raskaasti ja hitaasti kuin ne laineet, jotka vaienneessa ilmassa vierivät hitaina, unisina lahden yli... Jospa hän joskus voisi puhua niinkuin Karjalainen! Niin, jospa hän voisi joskus tulla papiksi!... Seisoa kirkon korkean kuvun alla, korkealla saarnastuolissa, yksin, erillään joukosta, pitkässä, mustassa kaavussaan, valkoinen kaulus kaulassa, — kalpeana, rukoilevana, kaikkien katseiden hivellessä häntä.

Hän pysähtyi puutarhan portin luona. Vain yksi, ylhäällä katon rajassa oleva ikkuna loisti valoa. Hän näki jonkun varjon liikkuvan uutimen yli pari kertaa. Siitä heräsi hänessä hivelevä tunne ja ajatus, että Elna nyt meni maata ja sulki silmänsä, nuo ruskeat silmät, joiden katse oli niin painava. Ajatus tuli yhä mieluisammaksi, kuta kauemmin hän siinä seiso. Ja kauan hän seiso. Silmäluomet alkoivat vaipua kiinni, lopulta hän näki vain riutuvan valoviirun siitä hohteesta, minkä revontulet kokosivat suuresta, meressä loistavasta pallosta. Vielä kuuli hän rauhallisten maininkien sihisten vierivän lahdessa.

Pää vaipui karvaiselle peskin kaulukselle, ja Jussa uneksi, että Elnan hengitys lämmitti hänen kasvojaan ja että ruskeiden silmien verhottu katse liukui hiljaa häntä kohden... Hän heräsi juuri siinä hetkessä, jolloin hän aikoi tarttua tuohon katseeseen kädellään.

IV.

Eräänä kuumana kesäpäivänä istui Biettar Oula erään Hukan viisisoutuisen varjossa rannalla, ja pureskeli kuivattua poronlihaa, vahvistaakseen itseään pitkälle tunturiretkelle. Hän oli ostanut kokonaisen porokuorman kahvia ja sokeria sekä tarpeellista rihkamaa, — kuten ompeluneuloja ja lankaa, pienen padan ja hiukan saippuaa. Elle alkoi käyttää sitä viime aikoina yhä enemmän, — hienostuakseen.

Kun hän oli valmis, hän työnsi jäännökset parkitusta poronahasta tehtyyn säkkiin, jonka hän sitten satoi säkkisatulaan, ja aikoi juuri lähteä, kun Hukka tuli kaarrellen alaspäin, kiiruhtavin ja raskain askelin.

Äkätessään aamulla Biettar Oulan, Hukka oli laskenut oikean pattivalan, luvaten häväistä ja korventaa tämän. Mutta hän oli sen lykännyt ja lykännyt ja oli sillävälin touhunnut lepäämättä pihalla ja tuvassa ja purkanut kiehuvaa sappeaan oman väkensä yli: sitä hänen ei tarvinnut aristella. Äh, olisipa se tullut vuosi sitten! Silloin asia oli aivan veres, ja silloin hän olisi laskettanut kaksikymmentä ruostunutta rautakuulaa Biettar Oulan läpi, — sen kirotn sudensyötin... Me vanhenemme, ja ikä hieroo meistä pois intohimomme, rohkeutemme. Vielä puolikymmentä vuotta sitten Hukka ei koskaan epäröinyt, kun oli tarvis purkaa jäytävää narkästystään tai sanoa salattu totuus. Mutta nyt! Hän oli kuitenkin keksinyt selityskeinon leväperäisyyteensä. Järkevä ihminen, kuten Biettar Oula, — niin hän oli tänään tuuminut ja sanonutkin —, olisi tietysti ajanut takaisin kotiinsa tuon huikentelevaisen tyttölapsen, jos olisi sen sattunut näkemään, — ja olihan koko juttu jo vuoden vanha. Eihän sille mitään mahtanut, että tyttönheilakka oli ollut kyllin huimapäinen, lähteäkseen pojan jälille tunturien taa...

Hukassa ei ollut nytkään mitään innostavaa kiihkoa, joka olisi hänet ohjannut Biettar Oulaa kohti, ainoastaan heikko toivo, että rohkea viha heräisi ratkaisevana hetkenä; koettaa sieti kuitenkin. Hän seisahtui, varjostaen kädellä katsettaan... Ehkä sentään oli parasta alkaa varovaisesti. "Biettar Oulahan siinä?"

Niin oli.

— Sinun karjasi on lännessä, tuntureilla?

— Niin, kolme penikulmaa täältä.

— Eikö ole vaikea kulkea niin tukevasti puettuna näin lämpymällä säällä? — Biettar Oulalla oli päällään kaksi sarkatakkia, ja suuri, sarkapäälystäinen neljän-tuulen-lakki oli täytetty haahkanuntuvilla... Mutta hänen ahavoituneilla, täysruskeilla kasvoillaan ei näkynyt hikipisarta; hänen kehittyneitten raajojensa lihakset olivat kiinteät ja lujat kuin jäntereet.

— Niin niin, — no onnea kotimatkallesi!

Hukka oli tänään paljon touhunnut toteuttaakseen suuren päätöksensä, — ja tähän se sitten kuivi koko juttu! Hän istuutui hirrelle ja viiپی siinä kauan murheellisena ja nolona. Lopulta tuo vanha uros, tuo kerran niin häikäilemättömän rohkea ja itsevaltiainen Hukka puhkesi itkuun. Ei hän olisi uskonut näin mitättömäksi joutuneensa. Jumala paratkoon — eihän hän enää uskalla opettaa tunturilappalaisellekaan

jänislaukkaa!... Oli niinkuin hän nyt vasta olisi huomannut, että käsiselät olivat alkaneet tummua ja niissä oli pyöreitä, ohutta karvaa kasvavia kuoppia, ja orvaskesi oli rypistynyt läskikerrosten kadottua. Hän oli parina viime vuonna usein puhunut pistäytyvänsä Arkangelissa vanhan ystävänsä konsuli Kokowstzeffin luona. Tänä vuonna hänen oli täytynyt lykätä se retki huonon terveydentilan takia ensi vuoteen. "Ja Herra tietnee, tuleeko siitä silloinkaan tosi!"

Ja vanhus itki hereästi. Hänet oli niin säälimättömänä yllättänyt ahdistava tunne siitä, että hän oli vaipumassa tyhjyyteen.

* * * * *

Biettar Oula oli ehtinyt ulos lehtimetsästä. Hänen vanha, tuttu polkunsä nousi jyrkästi tuntureille, harmaata, sammalpeittoista kivirinnettä myöten, missä vanhoja, homehtuneita luita paistoi auringonvalossa, vaalenneina ja puoleksi ohuen nurmen peitossa; — siinä olivat jäännökset eräästä venäjänpuolelaisesta rosvojoukosta, jommoisia muinaisina aikoina Venäjän-Karjalasta samoili lukuisasti lappalaisalueille ryöstäen ja murhaten.

Täällä tunturilla oli eräs sellainen joukko muuanna synkkänä syysiltana tavoittanut erään tunturilappalaisen ja pakoittanut hänet oppaakseen. Alamäki oli vaarallinen, sanoi lappalainen, ja senvuoksi heidän piti sitoa itsensä kiinni toisiinsa. Itse hän, soihtu kädessään, kulki edellä, ja joutuin, puolijuoksua. Mutta jouduttuaan aivan kallionjyrkänlehtelle, hän viskasi soihtun rinnettä alas, pujahtaen itse piiloon erään kiven taakse; karjalaiset riensivät soihtun jälessä, ja syöksyivät jyrkänlehteltä kuoliaiksi.

Biettar Oula oli ehtinyt kauas tunturilakeudelle ja asteli nyt kesäyön viileässä auringonpaisteessa. Siellä täällä oli nurmitäplä, jolle viimevuotinen kuloheinä antoi harmaan vivahduksen. Kellervä ja harmaanviheriä jäkälä levisi tiheänä ja paksuna kivikkorinteitä pitkin ikuisen lumen peittämän tunturihuipun juurella. Puro luikerteli harmahtavien pajupehkojen ja yhteentakertuneiden, pyöreälehtisten vaivaiskoivujen välitse ja katosi muutamaan muuranrämeeseen.

Kuovi pyrähti lentoon harmaalta kivipaadelta, kalkutti pitkällä, alaspäin kaartuvalla nokallaan riuduttavan alakuloista ääntä, jossa kajaili lakeuden yksinäisyys, — ja laskeusi aroin, varovaisin siivenlyönnein toiselle paadelle.

Läheisten tunturihuippujen lumi hohti kullalta ja kaukaisemmat uivat kuin valkoiset joutsenet yön sädeloisteessa. Ja puhtaan taivaan väri oli syvä kuin meren.

Väliin kaikui rinteiltä ja rotkoista vesiputousten kaukainen kumina lakeuden ylhäiseen äänettämyyteen.

Biettar Oula kulki erään mutkittolevan halkeimen yli, ja kohta avautui hänen eteensä suuri alanne, minkä pohjalla lepäsi pieni, pitkulainen järvi. Aivan rannalla sijaitti hänen purjekankainen kesätelttansa. Ohut, sininen savu kohosi teltan edessä palavasta pienestä nuotiosta. Taustalla, ikuisella lumiaavalla makoilivat porot päivää paistattaen, suloisesti nauttien rauhaa, jota hyttyset eivät häirinneet. Alempana, kuivalla sammalmättäällä, oli Aslak pitkänään, kädessään sauva ja koirat ympärillään.

— Atshe! Atshe! (Isä! Isä!), huusi pikku Andi, joka parastaikaa harjoitteli suopungin heittämistä pajupensaaseen. Elle istui nuotion ääressä, ommellen valkeita sarkahousuja Biettar Oulalle.

— Tervetuloa kotiin, Oulatsham! — No — — miten onnistui matkasi?

— Kiitos, hyvin vain! Biettar Oulalla oli paljon kerrottavaa istuessaan syömässä keitettyä, tuoretta lohenmullosta, ja Elle korjasi talteen ostokset. Biettar Oula kertoi sisämaan uutisia. Jussa oli matkustanut Suomeen erääseen suureen kaupunkiin, lukeakseen papiksi. "Hänestä tulee varmaan suuri herra", sanoi Elle. "Ja uskovainen hänestä voi myös tulla, kun hän ehtii kylliksi tutkia Jumalan sanaa. Ja olihan hän niin taitava suomessa".

Ja Nikko Nillen ämmä kuuluu olevan sairaana, tiesi Biettar Oula.

— Niinkö — vai niin! Kyllä Nikko Nille nyt kohta pakahtuu kärsimättömyydestä kuolinuutista odottaessaan... Ellei ämmä vaan virkoa taas, muista aiettaan mennä vielä kolmannelle.

— Minäpä haluaisin, sanoi Biettar Oula, "lähettää Nikko Nillelle pikaviestin tästä uutisesta, jos hän olisi lähempänä. Uutinen on sen arvoinen, että minä voisin sen takia ostaa hänen ystävyytensä makeineen karvoineen. Hän ehkä kuitenkin voisi hyljätä kavalan ajatuksensa, että muuttaisi etelään syksyllä ennen meitä ja pyyhkäisisi edestämme ne porot, jotka pääsevät muuttomatalla pakoon meiltä. Hän on tullut pitkäkyntiseksi, Nikko Nille".

Biettar Oula taisi närkästyä moraalin puolesta, kun kunnan mies lankesi syntiin. Ja nythän oli sitäpaitsi valoisa kesä; hänen mielensä oli niin kevyt ja valoisa, ja hänen pahattyytensä melkein vuoden vanhat: Biettar Oula teurasti vain syksyllä tai talvella; silloin liha ja nahka olivat parhaimmallaan... Niin että Biettar Oula saattoi hyvin puhua pitkäkyntisistä ihmisistä näin kesällä, kun mieli oli valoisa ja kevyt.

Elle laski käsivartensa hänen hartioilleen, katsoi hyvin hämillään alaspäin ja sanoi: "Jospa voisit hyljätä rajut tapasi, Oulatsham!"

Biettar Oula hymyili; hänen oli tapana suoriutua Ellestä hymyilyllä, kun tämä herkesi puhumaan hänen "rajuista tavoistaan". Vahvempia sanoja hän ei oikein uskaltanut käyttää. Mutta tuo leppeä ilme sai Ellen niin hämilleen — ja aseettomaksi. Biettar Oula hiveli hänen soman täyteläistä selkäänsä. Ei kellään muulla tunturien naisella ollut niin kookasta, rehevää ruumista. Povi huokui lyhyen, väljän lapintakin alla.

— Katsohan! sanoi Biettar Oula. "Kas vain!... Millainen käsi sillä pojalla onkaan! Hän oikaisee suopungin juuri oikealla hetkellä. Se tarttuu pensaaseen kuin kärppä. Kas vain!... Pensas hosuu ja riitelee vastaan kuin vasikka... Kyllä ihmiset taitavat olla oikeassa, kun arvelevat, että Andista tulee tunturien paras mies".

— Matta mitä tulee tunturien ensimmäisestä tytöstä? kysyi Elle ja vilkaisi häneen hymyillen puoleksi leikillään, puoleksi hämillään.

— Oh, älä siitä kovin murehdi! Sinähän olet aivan nuori vielä.

— Mutta muista, että Andi on kolmivuotias viime juhannuksesta. Ja minä olen vielä parhaissa voimissani. Olisihan kovin hyvä saada vävy-poika jostakin kyläläisestä. Voisimme silloin asua oman vävymme luona, käydessämme talvella kylässä. Ja Biettar Oulan tytär kyllä saisi kosijoikseen kylän parhaat... Et tietysti halua miniää kylästä?

— Miniää kylästä! — Jo sellainen ajatuskin oli Biettar Oulalle vastenmielinen: mikä tunturilappalainen hakisi itselleen vaimon kylän tytöistä? — "Kyllä se sotkisi meidän telttamme navetaksi... Näyttäisi siltä kuin meillä olisi karjapiika istumassa tellassamme lavitsalla, — lavitsa sen tietysti pitäisi saada. Ja piru sitä vartioisi, ettei se jonakin arvaamattomana hetkenä tupsahtaisi nuotioon ja palaisi poroksi edessämme! — Sillä et kai suunnittelekaan, että Biettar Oulan poika lähtisi ajelemaan lantaa ja tekemään heinää parille likaiselle lehmälle!"

He istuivat katsellen poroja, jotka makailivat pienissä ryhmissä lumilakeudella. Niiden korvat huiskuivat tyytyväisesti, silmät tähystivät raukeasti varhaisen aamun viileässä päivänpaisteessa, ja leuat liikkuivat verkalleen niiden märehtiessä.

Yksi toisensa jälkeen ne nousivat ylös, venyttelivät ja oikoivat jäseniään ja laskeusivat alas lumitantereelta. Samassa hälyttivät koirat; mutta Aslak vain lateli tavalliset toransa, käänti kylkeä ja nukkui taas. Porot alkoivat muovaila uusia sarventynkiään, jotka vielä olivat verevät ja rustomaiset ja karvaisen nahan peitossa, — takoivat ja kolkuttivat niitä toisella takakoparalla tai kiveä vastaan ja käänsivät silmiään ylöspäin, tarkistaakseen sarvien muotoa.

Muori Biettar, joka oli nukkunut tellassa, pisti päänsä ulos teltan ovesta. "Hyvää huomenta, Oula! — Sinä olet palannut. Nyt saamme lypsää vaatimet!"

Kun aurinko oli suoraan idässä, menivät ihmiset maata, ja porot hajautuivat laitumelle.

V.

Nikko Nille oli aivan varmaan aikonut sovittaa niin, että hänellä olisi sopiva etumatka Biettar Oulan edellä etelään muutettaessa.

Mutta sillääikaa kun hän ja muut tunturilappalaiset hautoivat tuumiaan ja harjoittivat vakoilua, oli Biettar Oula eräänä arvaamattomana päivänä lyönyt kamansa kokoon ja lähtenyt teilleen, ennenkuin kuultiin hiiren hiiskausta.

Hän oli jäänyt syystiloille ainakin viisi penikulmaa kylästä pohjoiseen, erään laakson pohjoispuolelle, juuri sinne, missä mäntymetsä loppui ja tunturikoivu alkoi, erään puron luo ja aivan postimiesten polun

alapuolelle.

Biettar Oula ei huolinut vältellä valtateitä eikä etsiä syrjäsoppeja — kuten porovarkaat.

Räntäiset ilmat olivat tätä nykyä, ja telttaa ympäröiviä puita verhosi märkä harso. — Eräänä iltapäivänä pysähtyi Nikko Nille teltan eteen, tervehtien hyvän päivän.

— Jumala antakoon! vastasi Biettar Oula, ottaen hänet sydämellisesti vastaan ja vieden hänet teltaan.

— Sinultakin on hävinnyt poroja muuttomatalla, sanoi Biettar Oula, heidän istuutuessaan poronahoille.

— Niin, niin on! Ja nyt minä kuljeksin etsimässä niitä naapurien porolaumoista.

— Minä näin, että yksi sinun poroistasi on minun karjassani.

Nikko Nille hämmästyti niin äkikseltään ja osasi sen niin huonosti salata, että Biettar Oula olisi loukkautunut, jos olisi nähnyt hänen ällistyneet kasvonsa.

Sillä totta puhuen Nikko Nille ei järin uskaltanut toivoa, että vieras poro, joka oli joutunut Biettar Oulan ylettyviin, näkisi vielä päivän valon.

Mutta Biettar Oulan kasvoilla pysyi tavallinen, rehellinen ilme, niinkuin hän olisi ollut tottunut puhumaan karjaansa joutuneista vieraista poroista.

Sillä kun yhdellä ainoalla poro-rehjalla saattoi kohentaa muutamilta puolilta hieman ontuvaa nimeään, niin voipa Biettar Oula kestää sen vaivan, että antoi suopungin jäädä liikuttamatta olalleen. Ja Elle hymyili aivan ihastuneena ja oli melkein yhtä hämmästynyt kuin Nikko Nille. Etua puolelta jos toiseltakin! — Ja muori Biettar oli aikeen hyväksynyt. Ensin hän kyllä oli sanonut, että se olisi hävyttömän julkea uhri kunniallisuuden alttarille; mutta kun hän kyllin ajatteli sitä, niin hän taipui arvelemaan, että hitunen hyvää mainetta ei myöskään pahaa tekisi. "No niin, anna elukan sitten olla!" oli hän sanonut.

Puhe kadonneitten porojen etsinnästä oli Nikko Nillelle oikeastaan syyn varjo, jotta hän voi tehdä kiitos- ja sovintovierailun Biettar Oulan luo. Biettar Oulahan ensimmäisenä oli tuonut tuntuille tuon paljon lupaavan viestin ämmän taudista. Sitten oli mennyt päiviä ja viikkoja, ja eräänä onnen päivänä tuo tieto palasi suurempana takaisin, kuolinuutisena. Ja Nikko Nille punastui, kun se hänelle kerrottiin.

Niin että hän olisi hyvinkin mielellään suonut Biettar Oulalle ilon iskeä suonta yhdeltä hänen poroistaan. Mitä merkitsi hänelle yksi halpanen poro nyt, kun hän oli humaltunut adventtiajan sulaisen hämäristä aavistetuista: kaikki hänen kokemattomat unelmansa ja kaipuunsa viittoivat häntä häitä kohden.

Nikko Nille säteili onnea ja kainoutta, istuessaan nauttimassa Ellen ja Biettar Oulan ylenpalttista vieraanvaraisuutta.

Elle vaihtoi kuivat saraheinät hänen kesäkenkiinsä [*komager* = pohja hylkeennahasta, kauto sekä varsi parkitusta poronahasta], ja hänen kanssaan oli niin erinomaisen hauska jutella avomielisesti ja ystävällisesti. Nikko Nille oli voittanut Biettar Oulan ystävyys. Ja eipä siltä — hyvä oli tietää porokin pelastuneeksi. Nyt hän jonakin päivänä lähtisi kylään — yhdessä kullan kanssa, niin yhdessä kullan kanssa! Sen salaisuuden hän uskoi Ellemme ja Biettar Oulalle — noin täydessä ystävyudessa.

Herra isä — kuinka hän soikaan hyvää niille molemmalle!

Hän kainosteli ilmaista onnentunteensa koko yltäkyläisyyttä; nyt hänellä oli varaa antaa heidän tuntea, että he elivät omasta takaa.

— Eira Marit onkin paras otettava koko pitäjässä, sanoi Elle.

— Ja sinun rinnallesi ei yksikään nuorimies pysty edes yrittämään, mitä omaisuuteen tai miehenmieleen tulee, sanoi Biettar Oula. "Sinä olet laintunteva ja otat osaa pitäjän asiain hoitoon".

Niin, Nikko Nille soi heille molemmille kaikkea hyvää! Soi täydestä sydämestään.

Mutta kun Biettar Oula sitten vei hänet porolauman luo, tuntui sen näkeminen kuitenkin kiertävän Nikko Nillen rintaan kiusallisen pahkuran.

Vähän ajan kuluttua he keksivät Nikko Nillen poron. Toisen korvan kärki oli katkaistu, ja toisen korvan ulkoreunassa oli kulumikas leikkaus.

Nikko Nille piteli viivytellen tervattua suopunkiaan, joka riippui oikealta olkapäältä vasemman kainalon alle. Mutta kun Biettar Oula ei näyttänyt haluavan käydä ottamaan kiinni poroa, täytyi Nikko Nillen vetää suopunki olaltaan. Hän vyyhtesi kauas ulottuvan nuoran sopivan pieniksi renkaiksi, hiipi lähemmä poroa ja heitti, mutta heitti ohi, — joutui hämilleen ja hermostui ja heitti ohi toisen kerran.

Silloin Biettar Oula otti suopungin, vyyhtesi sen loppuun saakka ja heitti, niin että viuhui vain, — ja siellä kaukana lauman keskellä kellistyi poro, niinkuin olisi saanut väkäkeihään ruumiiseensa. Hän veti sen luokseen siirtymättä jalkainsa sijoilta.

Nikko Nille tunsi taas jonkun pahkuran kiertyvän rintaansa. Mutta hänet valtasi liikutus, kun Biettar Oula itse lausui toiveenaan olevan saada kutsu häihin; sieltä kyllä lähtisi lahja, jollaista kukaan ei vielä ollut saanut.

Biettar Oula siis todellakin piti Nikko Nillen ystävyyttä jonkinarvoisena!

Nikko Nille soi hänelle kuitenkin kaikitenkin kaikkea hyvää!

VI.

Nikko Nille oli mennyt äskettäin ja hämärä oli jo tullut.

Teltan edessä paloi suuri, rätisevä nuotio. Muori Biettar pehmitti saraheiniä paksulla koivunuijalla. Alasimena oli paksu, litteä kivi. Biettar Oula koristeli poronsarvilusikkaa kukonkuvilla ja viivakiehkuroilla. Elle levitteli pehmitetyitä saraheiniä paljaalle kalliolle kuivumaan.

Alituisen antaa Biettar Oula katseensa kiertää ympäröivän viidakon reunaa, — vanhan tavan mukaan.

Äkkiä hälyyttävät koirat. Hän komentaa niitä. Hän kuulee lahojen oksien taittuvan, ja pudonneet lehdet kahisivat. Puunrunkojen välitse vilahtelee kolme ihmistä, tullen postipolkua myöten. He poikkeavat nuotiota kohti. Biettar Oula saa kohta vihin kahdesta, — postimiehiä; mutta kolmas?

— Kas — kuolema ja kirous — eikö olekin Lasse! sanoi Aslak, vallan unohtaen nimittää häntä trondhjemiläis-seminaristiksi. Lassella oli musta hattu, — ja kalpea oli kuin mikäkin oppinut riiviö, — hänellä oli vyö vyötäisillä — kuten hurskaalla saarnamiehellä, eikä lanteilla, niinkuin epäilyttävät miehet pitävät; hänellä oli lyhyt leikkotukka, ja hän otti hatun päästään, tervehtiessään isäntäväkeä. Hän oli sanalla sanoen tuollainen, josta Hukka olisi sanonut: "rakastettava, hyviin tapoihin oppinut henkilö".

Sekä Biettar Oulaan että muihin vaikutti Lassen tulo kiusallisesti; sitäpaitsi he eivät vielä olleet häntä oikein odottaneet. Biettar Oula oli kyllä vannottanut hänellä tuiman valan, ettei hän koskaan sanoisi julki salaisuutta, mutta sentään...

Lassea kohdeltiin joka tapauksessa kaikella huomaavaisuudella. Biettar Oula antoi kuitenkin — postimiesten takia — sanoilleen sen vivahduksen, ettei hänellä ja Lassella ollut mitään keskinäistä; hän rupesi leikkisän pilkalliseksi Lassea kohtaan; mutta sanat tuntuivat enimmäkseen väkinäisiltä.

Lasse käytti taajaan norjalaisia sanoja ja käänteitä; kertoessaan, mitä hän oli tehnyt, hän sanoi norjaksi "jakkaran", "verkon", "teräsvanteen" ja "kaunokirjoituksen".

Postimiehet päättivät olla yötä täällä. Heillä oli vielä matkaa kolme penikulmaa karjamajoille, mistä he saivat soutaa edelleen jokea myöten kylään.

Postimiehet kertoivat syödessään uutisia suuresta maailmasta.

— Vadsön vouti on keskustellut Hammerfestin voudin kanssa. Puheenalaisena oli eräs pykälä, josta he olivat erimielisiä, ja hyvinpä he kuuluvatkin kuumenneen. Ne tuntevat kumpikin pykälänsä, mutta parempi kuuluu Vadsön vouti kuitenkin olevan.

— Mutta ei hänkään ole mitään asianajaja Lundan verroilla! sanoi Aslak. "Siinä on poika, joka osaa olla viekas ja oppinut! Eipä sitä pykälää, ettei hän taitaisi tarttua siihen... Mutta tyyris se onkin, jumaliste!"

Biettar Oula kertoi Nikko Nillen olleen siellä iltapäivällä. Mutta toisista ei kukaan tajunnut, mitä iloa

postimiehillä oli siitä, että Nikko Nille aikoi ajaa heilansa kanssa kylään. Totta kyllä Nikko Nillen olentoon oli alkanut tarttua jotakin tavattoman hullunkurista, mutta sentään... Ei kai vaan ämmä enää noussut jalkeilleen? — Niin, eihän ollut taattua sekään...

Ristiin rastiin haasteltiin asiat; mutta väliin he istuivat ääneti, tuiottaen nuotioon ja mietiskellen puhelemiaan.

Punaiset liekit hulmusivat läpi turpean savupilven, mikä oli niin musta, että pilvinen, yöntumma taivas näytti vaalealta sen pitkän, levottomasti häilähtelevän kaaren takana. Tuulen viri puhalsi silloin tällöin tulikielekkeet leveiksi, röyhelöisiksi lehdiksi, jotka kohta taas oikenivat ylös ilmaan ohuina ja pitkinä, notkuivat lentoon valmiina, erkanivat, mutta sammuiivat äkkiä omaan tuhoiseen tulisuuhteensa. Tulenloimo levisi kauas ympäröivään viidakkoon, missä märät, mädät lehdet paistoivat esiin ohuen, niljakkaan lumen alta.

Väki meni telttaan ja paneutui maata lattialle, takan ympäri poronhahoista ja hienoista, notkeista koivunvarvuista tehdylle vuoteelle.

Pimeys tunkeutui nuotion hielten yli, joista vielä välkähti joku elonleimaus. Viimeinen punainen pilkahdus hukkui riutuen yöhön.

Mutta kylmä-vetinen puro luikerteli ulisten kuin sokea koiranpentu pimeyden halki, kuohui lepoa löytämättä uomassaan, joka luisui mutkitellen ja valonarkana laaksonrinnettä alas.

Porot, joilla oli jo melkoisen tukevat talviturkit, lepäilivät pehmoisella sammalella. Erään pensaan alla loikoivat paimenet, pää ja kädet työnnettyinä peskin suojaan ja lämpimät, pitkäkarvaiset koirat vatsan ja jalkojen peitteenä.

VII.

Pimeä antaa verta valon kalpeihin ajatuksiin. Pimeässä välkkyvät pöllön silmät ja himo paisuttaa petojen suonia. Joka huokonen poreilee ydinmehua, jota tulvii kuumina helminä yli kaikkien hermojen...

Muori Biettar oli maannut valveillaan koko yön, sappi kiehuen, mieli myrtyneenä siitä, että Lasse nyt tulisi vaatimaan noita kuutta vaadinta. Kuinka hänen mielensä olikaan kuohunut, kun hän oli huomannut poikansa raukean epävarmuuden Lassea kohtaan! Hän ärtyi ja makasi nyt kiroillen ja älmentäen turkispeitteen alla.

Mutta sitten hän purskahti nauruun ja hänen täytyi pureksia peskinreunaa, ettei herättäisi muita... Laumassahan oli vielä kolme vierasta, merkitsemätöntä vasaa! Jos ei Lasse tyydy kun saa ne sekä lisäksi rehellenä uhrina yhden vaatimen, niin matkustakoon takaisin seminaariinsa!... Piru kärventäköön muori Biettarin sisukset, ellei sitä vedetä nenästä, tuota mäyräkonttystä, tuota vaadin-kiskuria!... Ja sillä vedolla kiertyy solmunuora, sen kaulaan, niin että siitä tulee iäksi muori Biettarin kuuliainen orja. Kyllä hän tuhoo sen, tuhoo!... Koettakoonpa vaan Elle mielensä mukaan pilata Biettar Oulan harjoittamaan tyttölapsen-hyveitä, — vaikka ei se vielä tähän päivään ole saanut turmelluksi muori Biettarin poikaa.

* * * * *

Postimiehet olivat lähteneet.

Lasse makasi vielä, nauttien olostaan. Tämähän oli hänen ensi päivänsä. Hän otti esiin rukouskirjan, jonka oli tuonut "seminaarista" ja alkoi lukea.

— Sanotaanko hartauskirjassa jotakin lupauksen ja sopimusten rikkomisesta? kysyi muori Biettar.

Lasse katsoi kauhistuen häntä ja hänen katsantonsa oli säällittävän tuhma.

— Niin, ällistele tarpeeksesi, senkin pöllö! sähisi muori Biettar, heittäen kahvimyllyn takkaan, niin että säkenet suitsusivat savuaukosta. "Ei — jumaliste, vaikka olisit saada kolme sopulia kolmen vaatimen asemesta!" — Hän puhui koetteeksi vain kolmesta.

Aslak voi tuskin pidättää nauruaan. Hän oli ensin ajatellut, että muori Biettar tahtoi ottaa härkää kiinni sarvista; mutta Lasse siinä yhteydessä — "ottaa härkää kiinni sarvista" — näytti hänestä kovin hassunkuriselta.

— Minun pitää saada se, mikä minulle on luvattu, ynisi Lasse itkevällä äänellä.

— Luvattu?! — Sinäpä oletkin oikea mies puhumaan lupauksista! — O-ei! Ei sitä puhuta lupauksista jokaisen kulkiamen Pekan tai Paavon kanssa. — Mitä sinulle sitten on muka luvattu?

— Kyllähän itse tiedät.

— Mutta tiedätkö sinä, mitä minä sinulle lupaan? Minä ripustan sinut koivista tuohon mäntyyn ja annan pitkin pakaroitasi, sen minä lupaan, jos näytät yrittävänkään puhumaan vaatimuksistasi, hävytön sanasi-syöjä!... Jos olisin tiennyt, että sinä olit sellainen tompeli oikeuden edessä, niin en ikinä olisi sopimukseen käynyt sinun kanssasi!... Mutta minä annan liian suuren arvon itselleni, kohdellakseni sinua ansion jälkeen. Nouse jo ylös siitä ja tule minun kanssani karjan luo, että pääsen sinusta niin pian kuin suinkin! — Mutta syö ensin! — Tuoss' on konttiluu, tuoss' on lämmintä makkaraa, ja tuoss' on tuoretta, keitettyä nuoren poron selkälihaa. Syö ydintä ja verta ja lihaa, poika!

Lasse nousi koneellisesti seisomaan, söi ja rohkaistui ja sulii.

Sitten he lähtivät.

Sekä Elle että Biettar Oula olivat olleet vaiti. Elle olisi mielellään varoittanut muori Biettaria houkuttelemasta Lassea tuhmuuksiin, mutta ei uskaltanut, — eikä viitsinyt, sillä se olisi ollut hyödytöntä.

Muori Biettar oli varhain aamulla neuvotellut poikansa kanssa aikeestaan, ja Biettar Oulasta se sillä hetkellä oli näyttännyt hyvältä. Mutta kun Lasse rävytti auki viluiset, surkeat silmänsä, niin Biettar Oulan valtasi raukea epävarmuus, ja silloin hän olisi mieluummin toivonut Lassen saavan nuo kuusi vaadinta, jotka hänelle oli luvattu; — niin olisi jutusta tullut suti puti puhdas — tavallaan. Mutta muori oli kuin kaksiterä-miekka, ja pojan piti peräytyä. Hänen mielensä ja tahtonsa oli lamautunut tänä yönä — vaikkei hän sitä oikeastaan tuntenut. Hän tunsu vain, että jotakin hänessä tapahtui.

Lasse, joka vielä oli sisäopinnoista heikko, hiestyi ja väsyi koettaessaan pysyä vanhan mankon kinterillä; tämä riensi kevyesti ja äännettömästi kuin huuhkaja, — hänen astuntaansa ei kuulunut ensinkään.

Karjan luo tultuaan muori Biettar puhui Lasselle näinikään: "Täällä on kolme vasikkaa, joita ei vielä ole merkitty; kaksi niistä on vaadin-vasoja. Nyt sinulla on valittavana kaksi osaa. Tahdotko ottaa nuo kolme vasaa ynnä yhden vaatimen lisäksi — tai haluatko jäädä aivan osattomaksi?"

Lasse, joka äkkiä oli joutunut pahimpaan pulaansa — päätöksen tekoon, ja nopean päätöksen —, hikoili yhä enemmän.

Mutta sitten, ikäänkuin peläten joutuvansa aivan osattomaksi tai olevansa pakoitettu tavoittelemaan oikeutta kaikenlaisten hankaluuksien uhallakin, hän kokosi kaiken tarmonsaa ja vastasi myöntäen.

Mutta samassa putkahti hänessä kasvamaan pieni, kääpiönsitkas katkeruuden itu.

VIII.

Eräänä iltana Nikko Nille tulee kävellen kylän päätietä pitkin, ylpeänä ja liikutettuna. Hän käy hiukan kumarassa, oikea olkapää pystyssä, niinkuin luovisi kovaa tuulta vastaan. Se johtuu siitä, ettei hänen kumpikaan kätensä ole vapaa; toisella hän taluttaa hirvasta, — täällä kylällä ei enää ollut talvikeli —, ja toisella, oikealla, hän pitelee Eira Maritin esiliinan nipukasta. Ja Eira Marit on melkein yhtä hankala talutettava kuin hirvas. Nuoret tytöthän kovin kainostelevat, ainakin heidän pitää heittäytyä kainoksi. Mutta tällä kertaa Eira Marit ei näyttele. Hän vain punastuu ja astelee aivan horjuen, kun hän on pakoitettu ajattelemaan niin moninaista ja tuntemaan niin paljon: hänen pienet, uneliaat aivonsa eivät ole tottuneet pitkäkoipisiin ajatuksiin, ja hänen sydämensä sykkii mieluummin tasaisesti hölkäten. Muutoin niin herkkävireiset naurulihakset ovat kuin halpaantuneet. Sillä hänen täytyy ajatella, että hän on pian jättävä isänsä ja äitinsä ja menevä Nikko Nillen vaimoksi... Istuva omassa teltassa, ommellen peskejä ja housuja ja kaikkea, mitä tarvitaan.

Ja nyt he ovat tuskin sadan askeleen päässä Jongon talosta... Oo Jumala! Ihmiset katsovat häntä kuin morsianta, naimisiin aikojaa ikään. Se on niin pyörryttävän juhlallista... On kuitenkin hyvä, että on näin pimeätä.

He ovat juuri lähtemässä laskeutumaan pientä mäennyppylää likellä Jongon taloa, kun Nikko Nille äkkiä pysähtyy ja vetää armaan puoleensa. Hän vapisee kuin haavanlehti; sillä hän uskoo aivan selvään nähneensä ämmän haamun kulkevan ikkunan ohitse valojuovan läpi ja edelleen navettarakennusta kohden.

— Mitä nyt? kysyy Eira Marit ja lenkosäärinen kun on, pysyy hän vaivoin tasapainossa sisäänpäin väärillä jaloillaan.

— Etkö sinä nähnyt häntä?

He seisoivat hetken henkeään pidättäen.

— Tuolla hän menee! kuiskaa Nikko Nille.

— Oo-h-oo Jumala! panee Eira Marit, tullen kuolonkalpeaksi.

He kiinnittävät katseensa erääseen polkuun, joka johtaa kirkkomaalle; nähtävästi aave on pyrkimässä jälleen hautaan...

Ei — ei häntä näy siellä...

No niin — Herran nimessä heidän täytyy käydä edelleen! — Kunpa he vain pääsisivät seinien suojaan niin pian kuin suinkin.

Mutta äkkiä he kuulevat äijän röhkäävän äänen halkomäeltä: "No mihin hittoon se hävisi? — Tuskin olemme saaneet arkkuun sen vanhan varttinän, ennenkuin se jo kimpoaa ylös!"

Äijän vihanpurkausta seurasi ihmisjoukon purskuva naurunhohotus, joukon, jonka ääriiviivat vain häämöittivät pimeästä ja joka seurasi äijää, tämän koettaessa raahata suurta, ruumisarkunmuotoista laatikkoa rappujen luo.

— Nyt me hautamme sitä kolmatta kertaa, jatkoi äijä. Mutta kun me nyt saamme sen sulloituksi arkkuun, niin me naulaamme kannen kiinni kuusituumaisilla ja luemme Isämeidän seitsemän kertaa oikeinpäin ja seitsemän kertaa takaperoisin. Ja sinä, Erkki, joka olet rohkea kuin kissa, sinä saat mennä kello kaksitoista tänä yönä kirkkomaalle ja hakea, kolme huuhkajan kokkarettä sen suuren koivun alta, jossa huuhkaja tavallisesti istuu, ja heittää ne, yhden kerrallaan, haudan yli ja sanoa joka kerta: "Nuku, Saara-ämmä, hu hu huu!"

Ja äijä hääräsi innoissaan ja etsi tuota Manalle niin vastahakoista ämmää. Hän oli tänään voidellut suunsa perusteellisesti porovarkaiden luona koilliskulmalla, ja siksi hän oli niin rohkea. Sellaisen aterian jälkeen hänen oli tapana tulla kylän lounaiskulmalle ja silloin hän oli täynnä kiivautta porovarkaiden syksyöisten teurastusjuhlien takia, luultavasti siksi että hänen omaatuntoaan kipristeli, kun hän oli syönyt sellaista lihaa. Mutta tänä iltana hän ei joutanut pitämään parannussaarnaaja.

— Piru vieköön! kuului ämmän käheä ja kiukkuinen ääni navetan takaa. Hänen hoippuvat liikkeensä olivat usuttaneet muutaman ärtyisen pukin hänen kimppuunsa.

Äijä juoksi hätään ja pelasti ämmän miehekkäästi pukin rynnäköistä.

— Tuo pukki on sidottava haudan viereen seisomaan vartiana kahdeksan päivän ajan! hän huusi. "No — etkö halua jälleen arkkuun siitä? — Tai tahdotko ensin hyvästellä Nikko Nillen?"

Mutta ämmä löylytti äijää sauvallaan. Hän, jolta suurella huolella oli salattu huhu hänen omasta kuolemastaan, kaahotti ilosta loistaen Nikko Nillen syliin, ja levittäen suunsa mitä muikeimpaan hymyyn, sanoi: "Sinäkö se, poikani?!... Hyvää päivää, hyvää päivää!"

Joskin asiain oikea laita pian oli selvinnyt Nikko Nillelle, niin ei hän sentään vielä ollut tointunut kauhistuksesta, nähdessään niin ilmielävän aaveen, kuin koskaan voi nähdä; — mutta hän ei voinut muuta kuin tarttua sen käteen. Siinä oli ruumiin tuntu, ja hän hikosi. Eira Marit sitävastoin ei ensinkään tahtonut tarttua ämmän käteen. Hän vain vapisi ja huohotti eikä tiennyt miten olla. Muuan luotettava nuori mies vakuutti hänelle, ottaen häntä kaulasta, ettei ämmä koskaan ollut kuollutkaan, vaan oli tähän hetkeen asti ollut ehkielävä. Vihoviimein alkoi hänen huohotuksensa vaimentua. Äkkiä iskeytyi kämmen kuin mekaaninen läppä suulle, ja kikatus kiersi ulos sieramista.

* * * * *

Pari viikkoa myöhemmin tuli kylälle muuan metsästäjä, joka muutamia päiviä oli oleskellut eräässä karjamajassa tuntureilla, ja kertoi seuraavaa:

Eräänä iltana, kun hän makaili sänkylaverilla ja oli uneen vaipumaisillaan, niin, ehkäpä jo nukkuakin,

hän kuuli pikkulapsen itkua ulkoa. Majassa oli sysipimeä. Hän makaa ja kuuntelee ja katsoo oveen päin. Siellä alkaa loistaa pieni pilkku; se suurenee suurenemistaan, ja lopulta se muuttuu pikkulapsen näköiseksi... Hän huomaa silloin että se on äpärä, salaa synnytetty lapsi, joka etsii äitiään ja tahtoo saada kristillisen kasteen ja kristillisen nimen.

Hän ristii kätensä ja sanoo: "Sinun nimesi olkoon Nilas. Nilas! Minä kastan sinut Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen!" — ja hän heitti kolme kupillista vettä sen päälle.

Ja äpärä katosi ja kävi autuaaseen lepoon.

Tästä lähti sellainen huhu, että Eira Marit oli tehnyt salaa lapsen. Hän ei varmaankaan ollut viime aikoina ollut yksin peskissään, sanottiin. Mutta eräs viisas ja kunnioitettava vaimo todisti, että kaikki tämä oli ilkeätä juorua. Ja hän puhui totta. Eira Marit ei ollut sellainen. Ei Nikko Nillekään.

IX.

Jussa oli tullut eilen.

Hän oli ollut poissa monta vuotta. Hänen nimensä oli nyt Juhani; mutta kotosalla ei kenenkään päähän pälkähtänyt kutsua häntä muuksi kuin Jussaksi.

Matkan viimeiseen osaan — Inari-järveltä saakka — oli mennyt kerrassaan kahdeksan päivää.

Keli oli näet kehnontunut; parilla viime penikulmalla hänen oli enimmäkseen pitänyt kantaa suksiaan olalla.

Olikinhan jo toukokuu puolivälissä. Tänään hän oli uskaltanut joen rannalle asti. Hänellä oli paha tunne siitä, että hän esitti täällä kotona kummallista muukalaisen osaa. Kunpa hän vain pääsisi ensimmäisten päivien ohi!...

Oli ollut saakelin ilkeätä esiintyä Helsingissä harvinaisuutena, ja tästäpuoleen häntä kidutetaan täällä kotona pitämällä hänestä suurta ääntä! Kirotnun paha oli olla puolivälinilmiö.

Ja jumaluusopin ylioppilas Juhani Jongo ei huomannut ensinkään, ennenkuin oli laskenut tepsivän, kotoisen kirouksen. Hän oli niin äkeissään, ettei edes katunut syntiään.

Mutta hänen verensä kuohui hillitöntä vauhtia, kun hän äkkiä huomasi erään naisen, joka tuli häntä kohden. Jussa oli tuntenut hänet, ennenkuin silmä ehti eroittaa koko hänen olentonsa.

Tuntui niin kumman raskaalta tuo muistonmaininki, joka nyt vyöryi tulvien hänen sieluunsa...

Kaikki irtautui hänessä, ja hän kiiti virran mukana... Hänen silmänsä sai kiinnekohdakseen naisen kengänkäret, jotka etsivät rapakkojen väliltä kuivaa jalansijaa.

— Pyydän saada tervehtää teitä, neiti Norum! — Te tuskin muistatte minua; mutta minulla on kerran ollut kunnia jutella kanssanne. — Hän sanoi sen suomeksi.

— Ettenkö muistaisi teitä! — Neiti hymyili iloisesti. — "Ei muuten ole ensinkään kaunista, että arvelette minun unhoittaneen teidät".

— Ja te olette eksynyt tänne tuntureille?

— En, — ei minun täällä-olossani ole jälkeäkään eksymisestä. Minä olen pienestä pitäen toivonut saavani tulla tänne. Ja tänä kevännä pyysivät täkäläinen pappi ja hänen rouvansa kirjeellisesti minua käymään vierailemassa heidän luonaan. He ovat niin rakastettavia, maailman miellyttävimpiä ihmisiä he ovat! Ja minä viihdyn niin hyvin täällä. Täällä on niin ihana ilma, niin raikas ja kevyt!... Ja pappilassa on kaksi lasta, poika ja tyttö. Nekös ovat suloisia ja hauskoja!... Niin, minä olen täällä kerrassaan uudesti syntynyt. Eikö teistäkin näytä siltä? — Hän hymyili. — Oletteko kuullut sellaisia kysymyksiä!... Niinkuin te tietäisitte, millainen minä olen ennen ollut!

Hänen eloisuutensa hämmästytti ja rauhoitti Jussaa. Ja missä oli katseen totinen ilme?...

On kohtauksia, joita salainen juhla seuraa, ja juhlaan sisältyy niin paljon...

— Mutta minkätähden aiotte suomalaisiksi papiksi, herra Jongo?

— Suoraan sanoen, sitä en tiedä itsekään.

— Minusta teidän olisi pitänyt ruveta norjalaiseksi papiksi... Mutta jos te tulette papiksi suomalaiseen rajapitäjään, niin minä tulen kuulemaan teitä.

— Niin, luvatkaa se minulle! — Silloin minä saarnaan vain teille, yksistään teille!

— Ja sitten teidän pitää saarnata suomeksi, ei lapiksi...
Kivikirkkohan siellä on — rajapitäjässä?

— Niin.

— Hyvin pienessä laaksossa, joka ulottuu aivan aution lakeuden reunaan asti?

— Aivan niin!

— Ja koko laaksossa tuskin asuu muuta elävää ihmistä kuin pappi?

— Ei, — ei ketään muuta.

Neiti katsoi maahan. Sitten hän nosti katseensa, — aivan vitkaan, ja antoi sen liukua Jussan silmiin.
"Se on varmaan ihmeellistä... Mutta miten luulette tulevanne toimeen siellä?"

— Se on sen ajan huoli! — Minä en ole vielä pappi.

— Mutta teidän täytyy tulla papiksi sinne, — joka tapauksessa!
Hänen katseensa häilähteli kuin metsän hämärä.

Useimmat ihmiset pienenevät, kun tuttavuuden yksinkertaiset värit ovat imeneet pois ensimmäisten juhlallisten vaikutelmien loisteen...

Sitten Jussa kysyi: "Minkätähden minun teistä pitäisi tulla papiksi juuri sinne?"

— Niin — — —. Minä sanon teille — — —, minä olin etelässä pari vuotta. Siellä ihmiset olivat niin valoisia, toisenlaisia kuin täällä. Ilma ja maa ja kaikki oli valoisampaa ja toisenlaista kuin täällä. Ja kun minä nyt muistelen teitä siltä ajalta, jolloin näin teidät Lafjordissa, niin minusta tuntuu, että teidän pitää olla pappina juuri siinä hiljaisessa laaksossa, joka ulottuu autioon lakeuteen asti — — Ja myös on minusta tuntunut aina, että Bieltar Oulan pitäisi olla yksi teidän kuulijoistanne...

— Aina, — sanotte te?

— Niin, sanoi neiti, punastuen äkkiä. — "Mutta milloin te aiotte tulla vierailulle pappilaan? Pastori ja hänen rouvansa puhuivat teistä tänään. He mielellään tervehtisivät teitä... Mutta kyllä minun nyt täytyy lähteä. Minä olen tehnyt kierroksen pitkin joenrantaa ja katsellut jokea. Katsokaas, kuinka se on tulvillaan!"

Hän sanoi hyvästit ja lähti.

Jussa jäi katselemaan häntä. Hänen nuori vartensa näytti leikkivän, täynnään vapaata elämäniloa.

Jussa oli joutunut keskelle kevään houkuttavaa levottomuutta, hänen aistinsa olivat äkkiä alkaneet hehkua. — — — "Siellä — — siellä etelässä — ihmiset olivat valoisampia ja toisenlaisia kuin täällä"... Vielä kerran hän tuli näkyviin — kirkonmäellä; hänen tukkansa välkkyi kultaiselta auringon kaukaisessa loisteessa. Niin solakka ja niin valoisa ja niin suoraryhtinen!... Ne ihmiset — niiden valkeitten talojen asukkaat, joita kuumottaa etelässä pitkin rannikkoa, ulottuen pitkinä riveinä etelän linnaan asti, — ja nämä ihmiset, — näiden synkkien metsien ja autioitten lakeuksien asujamet! — Siellä ihmiset olivat valon liitossa ja laskivat alaisikseen maan ja ilman, täällä ihmiset pakenivat pimeään turviin ja häviöön...

Mutta Jussa oli nuori ja suuri ja väkevä, ja hänen sieramensa paisuivat, kun hän hengitti vapauttavan kirpeätä maantuoksua. Ilma oli täynnään auteretta ja juoksevan veden läheistä ja kaukaista solinaa.

Tämä kevät tulee kuin kuumeuni jonakin varhaisena aamuhetkenä. Aurinko riisuu maan räikeän alastomaksi, sen kuuma henkäys kohtaa jokaista paljasta täplää ja sulattaa elämään juurten mehut kuohkeutuvan mullan alla, se täyttää koko ilman riehuvalla juhlahumulla ja kaiken elävän toivolla ja tahdottomalla hurmiolla.

Jussa kulki joenrantaa ylöspäin, matalaan koivumetsään.

Pitkäkarvainen lehmä, jonka hauraita luita peitti poimukas nahka, nuuski ja imeksi ahnaasti paisuvia silmuja ja nuoria lehviä. Sen suurissa, raukeissa silmissä loisti orastava eläimen halu. Se lakkasi

pureksimasta, katsoi suoraan ilmaan ja antoi katseen kauan viipyä autereessa... Ja sitten se alkoi ammua minkä jaksoi.

Pitkulaisia lammikoita tulvehti niityiltä jokeen, laskien kellerviiä vesisuihkuja alas jyrkän hietaäyrään yli. Silloin tällöin lohkesi märänkiiltävä paakku maata, pudota lokshtaen hietikkoon, vierä rannalle kasaan ja loiskutti sameita vesipyörteitä sinivihreää jäänreunaa vasten.

Valkoisia vesiputouksia välkkyi laaksonrinteitten metsistä; sillä vuorokauden läpeensä kylpivät lakeuksien lumet auringonpaisteessa ja sulivat kuohuviksi puroiksi.

Tukinhakkaajia näkyi metsäkukkuloilla, ja rauhan ääni kajahteli autereisessa, kevättuntuissa ilmassa.

X.

On yö — mutta valo ja auringonpaiste väräjä yllä lakeuksien. Ja on värähtämättömän hiljaista. Vain Jussan suksi suhaja kevyesti jääkuorta vasten.

Jussa hiihtää erästä kylän yläpuolella olevaa niittynientä pitkin. Lumi peittää sitä vielä eteläpuolista metsänreunaa myöten.

Täytyy puhdistaa pyssynpiippu. Hän työntää sen lumeen ja laukaisee; lumen alla jymähtää lyhyt, tukahdutettu paukaus. Vanha uuninputki oli vähällä lyödä poikki hänen solisluunsa. Viidakoista kuuluu kiivaita, tiheitä siiveniskuja, ja pari jänistä kiittää vihurina metsän laidassa. — Hän oli herättänyt sentään eläimiä ja lintuja niiden tiloilta.

Hän ampuu riekon, ja hänen verensä kuumenee laukauksen kiihoittavasta jylystä, ja lumelle tippunut punainen veri herättää hänessä eloon vanhan verenhimon; poikasena hän oli Biettar Oulalta oppinut juomaan tuoretta eläimenverta. Hän painaa riekon suulleen, pusertaa sitä ja imee suuhunsa veren. On niinkuin viinin ensimmäinen lämpö virtaisi kiihoittavana suoniin ja saisi silmät loistamaan. Joka pensas, mäki ja tunturi ja kaikki eläimet ja linnut tervehtävät häntä muistoilla, eikä mikään, ei mikään ohjaileva katse kiellä hituistakaan hänen vapaudestaan — Jumalan kiitos!... Hän ampuu vain ruutipanoksia viidakoihin, istuen paljaalla mäellä keskellä niittyjä ja pureksien pihkaa. Aamutervehdys teille kaikille, meille kaikille!

Jänis loikkaa ohi. Sitä vastaan tulee ruutipanos, se peräytyy tehden pilvihypyn, mutta saa vastaansa uuden latingin ja juoksee suoraan Jussaa kohti, pysähtyy ja istuu takasilleen. Jussa pistää suuren, pehmeän pihkapallon pyssyyn ja ampuu sen suoraan jäniksen turpaan; jänis keikahtaa nurin, päristelee, pudistelee päätään ja loikkii pois. Jussa nauraa hohottaa. "Anteeksi! — Olisitpa voinut tehdä tempun kehnomminkin, olisitpa kyllä voinut!"...

Hän on saapunut pienelle joelle, joka virtaa erään syrjälaakson läpi.

Äänettömästi kuin petoeläin hän pujoittautui viidakon läpi, erästä mäkeä ylöspäin. Joen suulla, lammikoissa voi piillä sorsia tai harmaahanhia.

Mutta siellä ei ollut mitään.

Ison joen jäällä sinervässä lumisohjussa näkyvät tiheät jäljet ilmaisevat hänelle, että Biettar Oula äskettäin on lähtenyt pohjoiseen. Ei kenenkään toisen karja kulje niin laajana ja taajana.

Jussa makaa viidakossa, miettien monenlaisia asioita.

Ympäriällä kiimaiset riekot kukertavat käreällä äänellä. Jussa matkii hemepeätä naarasta. Ja urokset tulevat kumarassa, siivet syleilyyn avattuina eivätkä arkaile hänen suurta ruhoaan; sillä kiima ajaa heitä kuin metsäpalo... Suuret urokset rientävät haistellen naarasten jälkiä ja käyvät toisiaan kurkkuun lemmentekemisen verenhimoisella mielettömyydellä...

Tuolla ryntää jäälautta rantaa vastaan, ja jääpuikot kalisevat kuin metallipalat toisiinsa.

Yhä valaa aurinko ohuen kultaisen harson mäkien ja tunturien rinteille. Elna!... Kevätyö on täysi valoa ja suhinaa. Kaihojen tulva virittää aistit... Miksi huojuu mäki, miksi keinuu maa? — — — Elna! Elna! "Kivikirkko autiolla lakeudella." Sinä sanoit sen autereisin silmin, verenkululta otsallasi!... Minun tukkani on suuri ja musta, ja papinkaapu on kuin musta varjo, joka irroittaa minun pääni

saarnastuolista, se irroittaa minut kansastani, maailmasta... Elna! Jos voisin tempaista luokseni ajan, sen ajan, joka on niin kaukana, niin sinä tulisit mukana!... Astu sinä vain maan pintaa, Elna, niin se keino enemmän — — —. Minä en kestä tätä, minun rintaani polttaa, minun katseeni hukkuu sumuun... Elna! Minä en kestä tätä. Aurinko nousee hitaasti, ja aika sulaa minun ruumiini, minun sieluni! Herra, Jumalani, minä en kestä tätä — — —.

Jonkun eläimen askelet rapisevat lumikuorella. Jussa tarttuu pyssyynsä. Susi juosta hölkyttää syrjälaaksosta päin — kuono poronjäljissä.

Jussa painaa pyssynperän poskelleen, katse tutkii eläimen turkin värejä, suupielten nykäyksiä ja väkevien silmien kovaa loistoa... Laukaus pamahtaa, ja susi kiittää kammon vauhdilla lammikon yli.

Jussa juoksee jälkeen, ryntää vettä pärskyttäen lammikon yli, ryömii jäälle ja ajaa suksilla sutta takaa. Hän jännittää joka lihaksen, hiki pusertuu ihosta ja tekee märäksi hänen ruumiinsa. Vauhti sekä eläimen suuri, punainen kita kiihoittaa häntä veriseen intohimoon. Suden jälkiin jää lumelle veritäpliä, se ontuu toista jalkaansa. Se suuntaa silmänsä taaksepäin ja kiristelee valkoisia, vahvoja hampaitaan häntä kohti.

Piru vie sinun hampaasi! Kyllä tunnen sinut ja sinun sukusi!

He kiitävät erään niemen vierustaa jäätä pitkin; jääpinta viiltää terävästi suksenpohjia, ja suden kiivaasti huokuvista keuhkoista syöksyy harmaana sauhuna lämmin hengitys.

Susi nousee maihin pohjoisrannalle. Jussa harppaa muutamia askeleita suksilla pehmeän rantasaven yli, — jättää sukset siihen ja juoksee suden jälkeen rinnettä ylös. Usein hän kadottaa sen näkyvistään, ja keuhkot takovat ylen ankarasti rinnassa! Mutta sudenkin täytyy hiljentää vauhtia: haavaa pakoittaa, ja veri vähenee nopeasti. He ponnistelevat ylöspäin jyrkkää, kivikoista tunturirinnettä, — kun vihdoin suden täytyy pysähtyä erääseen syvänteeseen. Jussa lataa pyssyynsä aika ruutipanoksella sekä kotona valetulla lyijykuulalla. Sitten hän menee aivan suden viereen, jonka kidasta pursuaa vaahtoa ja jonka silmät kipenöivät. "Nyt minä ammun sinut!"

Susi ammottaa suutaan, mutta ei saa alaleukaansa enää takaisin ylös: kuula on musertanut sen. Jussa menee ja istuu kahareisin karvaisen otuksen päälle ja työntää pitkän puukkonsa sen rintaan.

Kädet vapisevat raukeudesta, ja hiki kirvelee silmiä, kun hän nylkee sutta, palaen eläimellisestä saaliinhimosta.

Sitten hän ryömii kukkulan laelle. Siellä hän heittää kaikki vaatteet päältään, vääntää ne ja levittää aurinkoon kuivamaan.

Hän istuu sudennahka yllään ja katsoo laakson yli. Tuolla missä joki tekee äkkikaarroksen karjamajaniemen kohdalla olevien hieta- ja soramatalain ympäri, se on aivan vapaa jäästä. Hän tuntee joka majan, hän on käynyt kaikissa. Hän muistaa ne laitumet, joilla tavallisesti on enin mustikoita ja juolukoita, — ja ne mäenrinteet, mitkä syksyisin ovat tulvillaan veripunaisia puolukoita. Hän muistaa kaikki polut, jotka kaartelevat mäkien ympäri. Tuossa syvässä kuopassa, poukaman yläpuolella, hän on niin monena aamuna nähnyt lohen välkkyvän hopeankiiltävänä verkossa. Ja kaikki avaran lakeuden töyräät ja harjut ja tuvat hän tuntee. Hän on ollut täällä joka paikassa...

— No — eikö Biettar Oula ole ehtinyt etemmäs?

Hän näkee pohjoisessa parin pensaita kasvavan mäennyppylän välistä nousevan savua. Nopeasti hän vetää vaatteet ylleen ja rientää matkaan.

XI.

Koirat olisivat varmaan hävittäneet hänet, ellei Biettar Oula olisi juossut väliin ja uhannut niitä suksisauvalla sekä laskettamalla ryöpyn heliseviä sadatuksia.

— Hm — eikö elämiste Jussa?! Ja oletpa patvinut!

— Totta tosiaan, eikö olekin Jussa! huusi Aslak ja kävi tervehtimään häntä hyvin liikutettuna. "Joko tuota lienet päähän asti lukeut?"

Jussan täytyi vastata, että paljon oli vielä vajaa.

— Jaa... sittenpä ei taida jäädä sitä asiaa, jota sinä et taitaisi!

No kyllä aina jotakin jää, arveli Jussa.

Biettar Oula kertoi, että heidän oli täytynyt väliaikaisesti leiriytyä tähän, kun vaatimet olivat alkaneet poikia aikaisemmin kuin oli odotettu. Nyt hän oli väkineen valvonut jo kaksi vuorokautta läpeensä. Sillä on vaatimia, jotka eivät ymmärrä tapahtunutta ihmettä, vaan katsovat hangella makaavaa pientä otusta vihamielisin silmin ja tallaavat sen kuoliaaksi, ellei samaa hetkeä käytetä hyväksi ja pakoiteta emä haistelemaan vasikkaansa, niin että sen äidinsilmät avautuvat. Tuon pienen, hennon vesan haju täyttää äkkiä emän rinnan kuumalla äitiydentunteella. Vasikkaa nuollaan ja se saa imeä tuoretta, rasvaista maitoa suuhunsa. Hetken kuluttua se on valmis juoksemaan emänsä kanssa ja teutaroimaan hangella.

Biettar Oula vei Jussan teltaan.

Elle tarjosi vieraalle poronkieltä ja ydintä ja kaikkea muuta hyvää.

Ja sillävälän Biettar Oula tutkaili Jussalta Suomen lakeja. Hän oli jo useita vuosia toiminut kunnallislautakunnan jäsenenä, ja hän antoi selvän esityksen kihlakunnan "busjetista" — raha-asiain tilasta. Vieläpä moitteettomalla virallisella kielellä.

... "Sitten me — kunnallislautakunta — olemme ajatelleet koettaa saada lännestä muuttamaan pari rikasta porolappalaista tänne meidän pitäjäämme. Meillä täytyy olla henkilöitä, jotka voivat saada kunnallis-busjetin tasapainoon". Hän pysähtyi, kiinnittääkseen huomion tuohon käänteeseen ja nauttiakseen siitä. — "Sillä täältä alkavat vanhat tunturilappalaisperheet olla hävinneet ja köyhtyneet".

Hän oli viime vuosina pysytellyt kerrassaan erillään lähimäistensä poroista. Mutta tunne, että oli sekä nimeltään että kyvyltään huomattu kansalainen, oli vielä siksi veres, että hänen joskus täytyi hätkähtäen kysyä itseltään, eikö tämä ollut vain unen petosta. Hän nautti nähtävällä ylpeydellä uusista aineksista itsessään — niinkuin nuori nainen, joka ensi kertaa kantaa sisällään elävää olentoa.

Ja hänen kääntymisensä oli käynyt näinikään:

Kun Nikko Nille epäonnistuneella kihlajaisretkellään kylään toi mukanaan sen ihmeuutisen, että hän oli löytänyt yhden kadonneista poroistaan elävänä ja täysikuntoisena Biettar Oulan karjasta, niin se sai aikaan sellaisen hämmästyksen, että koilliskulmalaiset eivät tahtoneet sitä mitenkään uskoa. Mutta Nikko Nille vakuutti kiihkeänä ja hellittämättä, että Biettar Oula itse oli ensinnä ilmoittanut hänelle, missä poro oli. Ja jälkeensä tuli kumoamattomaksi totuudeksi, että Biettar Oula nyt oli pohjiaan myöten rehellinen mies.

Kun hän sitten talvemmillä itse tuli kylälle ja sai päin naamaansa uuden maineensa, joka loisti puhtauttaan, niin hän tuskin tunsu enää itseään. Hän nauroi partaansa — aluksi. Mutta häntä kismitti nähdä itsensä tuossa valaistuksessa. Oli todella ylentävä tunne, kun näki itseään pidettävän rehellisenä miehenä. Ja mitäs, jospa hän todella olikin sellainen! — Turhamaisuus huumasi hänet siihen määrin, että hän aivan vakavasti päätti ryhtyä sisäiseen puhdistumiseen.

Ja silloin hänen edistyksensä alkoi; hänen ennestänsä laahaava puhetaapansa tuli yhä sirommaksi, ja Biettar Oula päätyi kunnallislautakuntaan. Ja hänestä pidettiin ääntä, niin ettei sillä tahtonut olla rajoja.

Saarnamiehet riitelivät siitä, kenen oli kunnia hänen kääntymyksestään, mutta toiset väittivät, että Elle sen oli saanut aikaan...

— Mutta miten vanha ystävä Nikko Nille jaksaa? kysyi Jussa.

— Hm, hymyili Biettar Oula. Hänellä oli taipumuksia tulla onnettomaksi, tiedäthän. Hänen ämmänsä kuoli vasta pari vuotta sitten, ja silloin hän oli hävittänyt kaiken omaisuutensa. Hän varasti poroja kuin susi ja joutui kuritushuoneeseen. Ja nyt hän yrittlee vähäistä kalastusta rannikolla. Sehän on kaikkien köyhtyneitten tunturilappalaisten viimeinen porsaanreikä. Niin niin! Eipä juuri muutoin olisi voinut käydäkään. Miestähän vainosi huono onni. Meiltä hän saa silloin tällöin teuraselukan. Sillä sääliittäähän mies, joka on kokenut parempiakin päiviä.

— Ei hän siis lopultakaan saanut Eira Maritia?

— Ei, tyttö meni toiselle ja saa lapsen joka vuosi, — kilpaa parasten vaadinten kanssa.

Siihen Ellen täytyi hymyillä, — hänellä oli avarassa sylissään kolmas lapsensa, jota hän imetti ylen rehevästä rinnastaan. Hän hymyili veitikkamaisesti ja punastuen: vertaus kutitti hänen tajuaan naisen elämäntehtävästä.

— Ja tuossa on Lassekin, sanoi Biettar Oula, kun Lasse tulla kyyhötti teltan ovesta ja heittäytyi

poronhalle. "Hänestä on tullut aivan kelpo mies. Se poika se on hoitanut hyvin poronsa! Hänestä on nyt vuosien kuluessa tullut hyvävarainen mies".

Jussaan vaikutti vastenmielisesti, se, että Biettar Oula alentui imartelemaan Lassea. Mutta Lasse nautti kiitoksesta, kasvoillaan mitä vaateliain ilme.

Biettar Oulan alituudessa huomaavaisuudessa häntä kohtaan oli sietämättömän ilmeinen levottomuus — selvä pyrintö saada Lassen kasvoille vakiintumaan tyytyväinen, säyseä sävy.

Jussan entinen sääli Lassea kohtaan muuttui vahvaksi vastenmielisyydeksi; sillä hänen surkeassa, sääliä rukoilevassa katsannossaan hän näki nyt verettömän, kelmeän pahansuopuuden, jota Biettar Oulan taltuttava rakastettavuus ei pystynyt kukistamaan. Oli tuskallista nähdä, miten karhumaisen voimakasta Biettar Oulaa ahdisti painajaisena tämä keskentekoinen ihmisluonnos, jonka varhain vanhennut iho ja kuiva ruumis näyttivät olevan tavallista halvempaa ainesta.

Jussa valmistihe lähtöön. Mutta Biettar Oula sekä pikku Andi, joka nyt näytti pitkältä isänkin rinnalla, veivät hänet ensin karjan luo ja ottivat kiinni suuren hirvaan.

— Tämän saat kiitokseksi käynnistäsi, sanoi Biettar Oula. "Ja jos sinä tulet papiksi rajapitäjään, niin minä tulen kuulemaan, kuinka sinä julistat Jumalan sanaa".

XII.

Kotimatallaan Jussa näki korppien kaartelevan kivirinteellä sudenraadon ympärillä; ne rääkyivät käheästi ja alituisen, mutta eivät uskaltaneet laskeutua aivan alas, sillä ne olisivat helposti joutuneet ketun hampaisiin.

Joki oli tulvillaan ja jää oli murtunut monin paikoin. Täältä hän ei päässyt sen yli, vaan hänen täytyi kiertää pohjoisrannan niemille.

Kun hän illemmalla seisoj eräällä mäellä vastapäätä kylännientä, oli jää jo liikkeellä.

Hän näki ihmisiä niemenpäässä — Elna niiden edessä valkovaippaisena. Hänen tukkansa kimalsi kultaisena ilta-auringon paisteessa. Jussa huiskutti sudennahkaa. Ne huiskuttivat vastaan. Elna tuli aivan joen äyräälle ja huiskutti; papinrouvan piti tarttua häntä vaippaan, ettei hän putoisi veteen.

Jäälautat pusertuivat kohisten toisiaan vastaan ja kohottivat korkealle valkeita jääjauhemuureja. Patouma karttui ja vauhti väheni. Summattomat patoutuneet vesiröyköt olivat peittäneet alleen joen hietarannan, ja niemen niityiltä näkyi tällä puolen vain muutamia pajupensaita. Mutta ylempänä niemen kainalossa oli avoin vesi, missä purjehti jokunen jäälautta, silloin tällöin tarttuen kiinni pohjaliekoihin. Kylänniemen muulloin korkeata, jyrkkää äyrästä näkyi nyt vain verrattain matala kaista vedenpinnan yllä.

Eräs pitkä ukko-jäälautta raivautui verkkaan, mutta itsetietoisien varmasti röykkiön läpi, ja syöksi kärkeänsä sirpaleiksi sitä töyrästä vasten, jolla Jussa seisoj; ylös rannalle heittyi valkeina massoina heliseviä jäähileitä. Yläpää alkoi painua kylännientä kohti, — ja siinä virui jättiläinen, siltana joen yli. Vesi avautui alempana parissa paikassa ja kuohui mustina pyörteinä.

Jussa sitoj sukset jalkoihinsa ja laski menemään viivana yli jääsillan. Poro oikoi eteenpäin niin että irtain jääsohju roiskui suksenkärkien molemmin puolin.

— Mutta Herra Jumala, Jongo, miten te säikäytitte meitä! sanoi Elna. "Miten te keksittekin tuollaista ilmeisesti hengenvaarallista?!"

— Näyttääkseni kuntoani — tietysti! — Ja sitten hän kuiskasi suomeksi ja leikkisällä äänensävyllä: "Ja suoraan puhuen: jos te ette olisi seisonut täällä, niin —".

— Niin mutta te ette saa enää koskaan panna henkeänne vaaralle alttiiksi minun tähteni. Toisin sanoen — —.

— Ei, neiti, ei se useammin tapahdukaan. Jussa kuuli itse äänensä äkkiä tulevan kovaksi; tuskallinen värähdys veti hermoja kireälle, eikä mielinyt päästää otettaan.

— Toisin sanoen — — —; ja hämmennyksessään Elna ei keksinyt selittävää ja sovittavaa sanaa.

— Ette kai aikone sanoa sentapaista, että toisin sanoen toinen asia on, jos minä saan teiltä erityisen suostumuksen pannakseni henkeni vaaralle alttiiksi teidän tähtenne?

Tämä raaka huomautus lannisti Elnan kerrassaan, juuri siksi, että hän itse niin sydämestään katuen tunnusti lausuneensa tyhmyyden.

Jussa sanoi hyvästin, nykäsi poron eteensä voimalla, jonka tuo kiihkeä kiepaus hänen sielussaan oli vetänyt kireälle, — ja meni.

XIII.

Elna ja Jussa istuivat niemellä kylän yläpuolella. He istuivat pajupensaitten suojassa, joita kasvoi niityn reunalla. Jokirannan leveä, matala hiekkareunus hohti auringonpaisteessa; pienet kissankulta-hiutaleet välkkyivät niinkuin se olisi ollut oikeata kultaa.

Hyvinvoivat mettiäiset pörisivät veltosti pajupensaitten keltaisten urpujen ympärillä ja nurmen kissankellojen yllä. Kesän iltapäiväaurinko heitti valonhäiveen puiden varjoonkin.

Jussa tunsi syvää tarvetta kiittää Jumalaa kesästä sekä neidosta, joka makasi kasvot hänen rintaansa vasten, ja jonka sielun kuuma kiintymys oli avannut kesän hänen mieleensä.

Mutta tähän suloiseen hiljaisuuteen hiipi arka nyhkytys tytön rinnasta. Onnen ensimmäinen oras on hento ja vilunarka kuin kukkanen. Se haavoittuu vilusta ja viimasta ja kuolee päivänpaisteeseen...

Jussa ei oikein tiennyt, miksi Elna itki; mutta häneen koski tämän väristys, ja hänen äänensä oli sumea, kun hän kysyi työltä: "Miksi olet niin surullinen, Elna?"

— Et saa pahastua siitä, rakas Juhani!... Minun täytyy sinulle sanoa jotakin. — Hänen hiljainen itkunsa muuttui taas araksi nyhkytykseksi. — "Minusta tuntuu, että sinä joskus olet niin etäällä minusta, ja silloin minua aina niin ahdistaa!" — ja hän painautui Jussaan kiinni, niinkuin olisi pelännyt heidän välillään olevan tyhjän tilan.

Jussa ei aluksi voinut vastustaa mitään. — Häneen oli tullut jotakin jyrkkää. Heidän keskustelunsa olivat ennen olleet suruttomia, keveän välittömiä kuin valoisain öiden herkät unelmat.

— Sinulla on ikävä, Elna?

— Niin — en tiedä oikein... Rakas Juhani, älä suutu minuun! — Hän kävi Jussaa kaulaan ja katsoi häntä silmiin: "Kuinka tummat sinun silmäsi ovat, Juhani!... Lupaa minulle, ettet koskaan ole paha minua kohtaan! — Muistatko kuinka minä ensi kerran puhuin sinun kanssasi? — Muistatko että minä sanoin niin kovin haluavani päästä tänne, — vaikka minä melkein pelkäsin, minä pelkäsin tätä maata — ja ihmisiä, sellaisia kuin Biettar Oula... Myöhemmin en niin usein sitä ajatellut, — en ennenkuin keväällä tapasin sinut, — Juhani... salli minun sanoa se — en minä tuntenut ainoastaan iloa nähdessäni sinut jälleen. Pelkokin heräsi minussa, tuo lapsuuspäivien kummallinen pelko. Mutta se selvisi minulle täysin vasta silloin, kun sinä ajoit jään yli ja suutuit minulle eräistä sanoistani, jotka minä tulin ajattelemta lausuneeksi. Sinun silmiisi tuli niin peloittavan kova kiilto. — Ei minua pakoittanut pyrkimään sinun luoksesi vain katumus siitä, että olin pahoittanut sinua... Minun oli silloin niin paha olla! — Ei minua pakoittanut vain katumus... Sinä olit — niin en minä tahdo verrata sinua käärmeeseen; mutta minä olen kuuluit tai lukenut pikkulinnuista, jotka lentävät suoraan käärmeen kitaan, — vaikka pelko pidättääkin heitä. Mutta ehkäpä pelko juuri ajaakin ne tuohon hirmuun. Minä en pelännyt enkä pelkää sinua, en niin. Mutta tuska, tuska, Juhani! Se ei jättänyt minua, ei antanut hetken rauhaa! Mutta sinä olit paha silloin kun jätit minut —; minä olin ehkä naurettava ihmisten nähden, mutta en minä siitä välittänyt. Papinrouva koetti puhua järkeä minulle. Järkeä! Mitä minä järjestä välitin! Silloin tällöin minä näin vilahduksen sinusta, ja aina minusta näytti, että sinulla oli ympärilläsi jotakin, jota minä en oikein osaa selittää. Niin, se oli jotakin tästä yksinäisyydestä; se sai minut ikäänkuin merikipeäksi".

Ja hän painautui taas väristen Jussaan. "Ja kuitenkin — kuitenkin minä rakastan sinua toivottomasti! Ehkä minun tuskani tulee sinusta, — ja siitä, että sinä joskus olet niin äärettömän kaukana minusta!... Kunpa sinulla ei olisi ympärilläsi tuo hirveä autius!"

Hän vaikeni. Mutta Jussa ei halunnut sanoa mitään.

Heräät näkemään ihmeellisen kauas ympärillesi, kun elämänvirtasi äkkiä tyrskähtää routakerrokseen.

Jussa ajatteli Elnaa. Hänen juurensa olivat rodussa, joka oli maailman kaunein ja vyöryi kuin majesteetillinen virta yli maanpiirin, ja hallitsi sitä valoisina jumalina. Ja hän ajatteli Jäämeren-läheisten synkkien erämaametsien yksinäisiä majoja ja savuttuneita tupia ja ihmisiä, jotka niissä asuivat. Hän itse oli syntynyt pimeänä syysiltana, hänen äitinsä oli silloin nyhtämässä jäkälää tuolla metsämaella. Heidän oli täytynyt jäädä yöksi sinne, ja pimeyttä saivat hänen silmänsä ensimmäiseksi imeä itseensä... Oliko meri vyörynyt pusertavan raskaana Elnan silmiin?

— Juhani! — Rakastatko minua? Oo, sinun täytyy rakastaa minua!... Muistatko kuinka minä kerran vihdoin tapasin sinut täällä metsässä? Minä toivoin olevani kaukana täältä, ja sitä kai sinäkin toivoit. Mutta me emme päässeet toistemme ohi. Sinä olit niin suuri ja voimakas ja synkkä, kun sinä äkkiä ilmestyit viidakosta! Muistatko kuinka minä vapisin, kun sinä tartuit minun käteeni? Kyynelet tulivat minun silmiini; en minä itkenyt, — mutta se vaikutti minuun niin hirveän äkillisesti.

— Minä näin sinut, Elna, sen päivän edellisenä yönä. Varhain aamulla sinä kylvöit aamukasteessa papin puutarhan nurmikolla. Sinulla oli ylläsi sinertävä vaippa.

— Näitkö todella minut?! — Etpä tehnyt silloin kauniisti, Juhani. — Hänen kasvoilleen ja kaulalleen virisi punainen rusotus, ja hän hymyili yht'aikaa hämillään ja nauttien.

— Sinä olit kaunis, Elna, seisoessasi hetken katsoen suoraan aurinkoon. Sinun tukassasi ja sinun sinervällä vaipallasi välkkyi kastepisaria.

— Olinko minä kaunis? — Rakasta minua, Juhani! Sinun täytyy rakastaa minua!

Hänen hihansa olivat työntyneet ylös. Jussa tunsu valtasuonen lyönnin siinä valkoisessa käsivarressa, joka kiertyi hänen kaulansa ympäri, ja hän näki vaalean naisen nuoren ruumiin huokuvan keveän kesäpuvun sisällä.

— Aurinko ja ilma oli niin lämmin sinä yönä; minä en osannut nukkua. Minä ajattelin sinua ja lämpenin yhä siitä. Minun täytyi kylpeä aamukasteessa, se oli niin ihanan viillettävää.

Sitten he taas vaikenivat.

— Sinä ehkä vihaat minua, Juhani?

Ei Jussa siihenkään vastannut. Sensijaan hän kysyi: "Millaiseksi olet ajatellut meidän suhteemme? Sano minulle, Elna!"

— Suhteemme! Suhteemme!... Niin, tosiaan — emmehän ole siitä koskaan puhuneet. Voitko sitä ymmärtää?! Miksi emme ole koskaan siitä puhuneet?

— Kai siksi, ettei meidän välillämme koskaan ole ollut mitään suhdetta. Ja tuskin koskaan tulee.

Elna tuskin itsekään huomasi, että hänen rinnastaan nousi vapautumisen huokaus. "Mutta minä tahdon viedä sinun rakkautesi mukaan, kun lähden täältä, — koko sinun rakkautesi, Juhani!"

Mutta kumartuessaan tavoittamaan Jussan katsetta, hän tempautui kiivaasti taaksepäin: Jussan silmiin oli tullut teräksenkova loiste.

— Juhani!

— Matkustatko sinä jokea myöten, Elna?

— Kyllä! — Enkö ole sitä jo sanonut sinulle?

— Et, — et ole sanonut... Et ole sitä sanonut minulle ennen. Etkä olisi nytkään sanonut, ellen minä itse olisi sitä kysynyt sinulta... Mieleeni juolahti kysyä sitä.

He vaikenivat. Elna nyki hermostuneesti ruohoa.

Sitten hän sanoi: "Vouti kuuluu olevan kesäloman matkoilla etelässä". — Vai niin! — Seurasi kiduttava vaihto-olo. Sitten Jussa sanoi: "Hän asuu jokisuulla. Minä olen nähnyt hänet vain kerran. Kerran vuosia sitten, kun hän oli vähällä tuomita Bieltar Oulan, — hänet, jonka sinä kerran sanoit lumoavan metsän vain kulkemalla sen läpi".

— En minä matkusta jokea myöten häntä tavatakseni.

Mutta Jussa ei vastannut mitään.

— Juhani! huudahti Elna, ojentaen pelokkaana kätensä hänelle. "Sinä et saa olla paha minulle! Sinä et saa olla paha tällaiselle tyttöraukalle!"

— Jos sinä pelkää minua, niin saat mennä. Ja sydämellinen kiitos seurastasi, Elna! — Hän pusersi Elnan kättä lämpimästi. "Pahasta välttyy parhaiten pakenemalla sitä".

Elna vaipui hänen syliinsä kiihkeästi itkien. "Ei, — ei voi olla totta, että meidän nyt on erottava ainiaaksi, — ei ainiaaksi, Juhani!... Auta minua, Jumalani! Minä en voi elää sinutta, Juhani! En voi. Minun sieluni nääntyy, ja minä kuihdun nuorena, elävänä. — Älä katso noin minuun! Ole hyvä minulle, Juhani!"

Hän vaipui maahan, silmät sulkien. "Anna minun suudella sinua vielä kerran!... Tunnustele, kuinka minun sydämeni lyö!... Minä luulen olevani sairas. Älä ole minulle paha!... Oh ei, on aivan turhaa vaatia sinulta sellainen lupaus. — — Hivelle myös minun otsaani!... Kiitos!... Kaulus on kiinni; minä aukaisen sen itse... Sinun hengityksesi lämmittää niin ihanasti minun rintaani!... Kiitos, Juhani, kiitos siitä, että olet hyvä minulle!"

* * * * *

Jussa istui taas yksin. Ja hän istui kauan.

Paha ajatus ja kova sana syöpyy rakastavaan ihmiseen kuin hullun eläimen purema. Häntä kalvaa polttava sovinnon jano; mutta kohta kun se tuntuu lähenevän, hän vetäytyy arkana takaisin...

Jussa havahtuu, kuullessaan sauvoitten kolinaa veneenreunaa vasten. Hän katsoo ylös.

Tuolla alempana toisella puolen sauvo mies ja nainen venettä niemenkären ympäri ylöspäin leveätä, tasaisesti juoksevaa jokea. He ovat juuri päässeet siihen, missä ulkoneva hietasärkkä kapenee niemenkären alapuolella, kohoten ja jyrkentyen ylöspäin samalla.

Mies, jolla on valkea paita ja nivusilla punainen kudottu vyö, seisoo hoikan, matalapohjaisen ja korkeakeulaisen veneen perässä; veneen uusi runko paistaa auringossa ohuen, kuultavan tervan läpi punaiselta. Nainen seisoo kokassa. Hänen hyvin lyhyt, juovikkaasta patjanpäällyys-kankaasta tehty nuttunsa on edestä märkä rinnoille saakka. He soutavat tahdikkaasti, vetävät kaikki kolme tarkkaan laskettua otettaan pitkin valkeita, sileitä, pitkiä sauvoimiaan sekä työntävät harjaantuneiden voimien painolla, niin että virta kuohuu kokassa, ja aallot hyppivät sihisten rannan sorassa.

Hietasärkästä kaikuvat heidän äänensä, sauvoitten säännölliset iskut veneenreunaan sekä kiiltävään läkkiastiain räminä. Heillä on matka karjamajoille.

Pääskyseläiset ovat kaivaneet pesäreikiä hietasärkkään, aivan rehevän kanervikon reunaan, joka riippuu siihen kietoutuneista koivun- ja katajanjuurista. Pääskyseläiset suhahtelevat sisään ja ulos ja mässäilevät sääski- ja kärpäsparvien kimpussa.

Veneen nostattamat aallot särkevät joenäyrään, metsän ja tunturiharjanteen kuvastuksen, joka värähdellen sukeltaa loistavan sinervään veteen.

* * * * *

Seuraavana päivänä Jussa kulkee alaspäin kylää, joka lepää kesän hiljaisuudessa. Lapset ja vanha väki ovat karjamajoilla. Tukinuittajat ja turskanpyytäjät eivät vielä ole kotiutuneet merenrannikolta. Lohenpyytäjät ovat lähteneet ylemmälle jokea.

Naiset istuvat paljain jaloin avointen ikkunain ja ovien ääressä, kehräävät villaa ja kutovat sarkaa. Tuulotetuista ja pestyistä seinistä kaikuvat äänet sekä kangaspuiden hilpeä helske. Välistä leyhähtää tuuli ja niittyjen heinä karehtii auringon välkkeessä.

... Kääntyisikö hän kuitenkin takaisin sanomaan Elnalle hyvästi?

— Oh ei...

Hän makoilee niemellä kylän yläpuolella, ruohikossa. Hän ei ole joenäyräältä etempänä kuin että voi nähdä joen, jos nousee ylös... Nyt hän kuulee aironlyöntejä. — Mitäs jos hän menisi rannalle sanomaan Elnalle hyvästi? — Oh ei...

"Soutakaa rantaan!" hän kuulee Elnan sanovan kyytimiehille. Jussa juoksee etemmäs metsään ja piiloittautuu.

Vähän ajan kuluttua tulee Elna joenäyrälle, tähyttää hetken jännittyneenä siihen paikkaan, missä Jussa on maannut... ja juoksee taas alas.

XIX.

Vuosien kuluessa Lasse tuli yhä vaateliaammaksi. Ei hän kyllä koskaan uhannut; hänen ärtymyksensä siitä, että hänet oli kuitattu kolmella vasalla ja yhdellä kehnolla vaatimella, ei koskaan jaksanut kokoutua sellaiseen voimainponnistukseen, jonka olisi täytynyt purkautua vimmaiseen kiukkuun. Tämä häneen syöpynyt katkeruus oli voimatonta, mutta sen pohjalla hän kuitenkin — ja juuri sentähden — sai säilytetyksi kylmäkiskoisuutensa Biettar Oulaa kohtaan. Muori Biettar oli kyllä pitänyt hänet rajoissa niinkauan kuin oli hyvässä voinnissa. Mutta sitten kun hän alkoi raihastua, pääsi Lasse väljemmille tiloille, ja hänen niljakasta myrkkymieltään kutittivat yhä muistot ämmän hävyttömästä omavaltaisuudesta, painaen oman erikoisen leimansa hänen koko katsantoonsa, kaikkiin hänen toimiinsa, jotka hän suoritti tympeällä, koneellisella kuuliaisuudella.

Ja hänellä, jolle ei koskaan ennen elämässä oltu suotu valtaa vieraaseen ihmiseen, hänellä ei ollut varaa hellittää hiukkaakaan otettaan Biettar Oulasta. Jos hänessä olikin alkuaan ollut hiven ihmiseräköä, niin se kuoli tähän koiranpuremaan, — ainakaan Biettar Oulaa kohtaan sitä ei enää ollut. Nyt hän oli rautana vahvimman miehen kaulassa, minkä tunsikin; ja nyt hän puristaa! Ja vähitellen hän alkoi itsekin käsittää, että juuri tuo veretön, tummanharmaa, jota hänessä voitiin vain aavistaa, mutta joka ei koskaan näkynyt pinnalla, — että juuri se oli puristimena. Ja sensuuntaiset lahjansa hän käytti parhaansa mukaan.

Tämä hänen olemuksensa esti Biettar Oulaa ajoissa käymästä häneen käsiksi. Siinä oli jotakin, minkä Biettar Oula oli toivonut ajan mukaan häviävän. Hän ei ollut tottunut mairitteluun eikä pikkumaiseen, epäluuloiseen vaanimiseen. Hän oli tottunut halveksimaan kateutta ja muuta sellaista.

Mutta Biettar Oula ei ollut muistanut sitä, mitä hänessä oli tapahtunut Lassen ollessa poissa.

Idun nykyiseen heikkouteensa Lassea kohtaan hän sai jo kärjäkuulustelun aikana. Hänelle oli pistävä piikki, että oli joutunut niin likelle pakollista väärän valan tekoa. Silloin hän oikeimmiten ensi kerran teki tuttavuutta pelon kanssa. Ja jo ensi yönä heräsivät pieninä pistöksinä pahat aavistukset, että Lassesta koituisi hänelle tukala vastus. Sittemmin hän puhalsi ne pois. Tyhmiä kuvitelmia! Mutta — joskus hän kuitenkin unohtui seisomaan hiirenhiljaa ja miettimään tätä Lassen kohtaa.

Lasse tuli — ja pistokset lisääntyivät, melkein Biettar Oulan tietämättä.

Tämä epäilysten koverrustyö jatkui vuosikautia hänen sisällään.

Mutta kun hänen maineensa sitten äkkiä muuttui — sekin hänen tietämättään —, ja hän nousi arvosta toiseen ja päätyi lautakuntaan —, silloin hänestä tuli valpas, varovainen, herkkätuntoinen, vieläpä epäluuloinenkin. Ja silloin hän alkoi tajuta, kuinka hirveän paljon Lassen pahat silmät ja niljakas olento olivat tuhonneet hänen vastustusvoimaansa. Hän oli menettänyt kaiken itsehillitsemisvoiman ja tajun keinojen vaikutuksesta: hän tuhlassi Lasselle lahjoja ja naurettavia huomionosoituksia — vaikka hänellä oli enemmän kuin tarpeeksi kokemusta siitä, ettei enkelinkään hyvyys pystynyt Lassen läpäisemättömän paksuun jäisen tunteettomuuden kuoreen, — päinvastoin liitti uusia kerroksia siihen.

Hän tuli neuvottomaksi ja väsyi, haparoiden etsiessään keinoja Lassen kurissa-pitämiseksi. Vihdoin tapahtui Biettar Oulalle jotain eräänä yönä.

Hän oli kauan valvonut makuullaan; viime aikoina häntä oli alkanut vaivata unettomuus. Nyt hän makasi aivan jäykkänä, joka lihas jännitettynä. Silloin hän alkoi tuntea hitaita värähdyksiä, — ne olivat niinkuin seinäkellon hiljaista kehräystä, kun se alkaa lyödä —, ja äkkiä hän tunsikin väkevän nykäyksen, silmien ohi vilahti valo, — oliko se salama? Hän nousi, lasi käden sydämelleen vakuuttautuakseen että eli vielä, — tuiotti ympärilleen... Kyllä hän oli teltassa, — ja Elle huokui rehevänä, rauhallisin henkäyksin hänen vieressään...

Seuraavana yönä hän makasi samaten ja odotti tuskallisena, että edellisen yön tapaus uudistuisi. Mutta hän koetti maata silmät sulettuina: ehkä uni sentään ehtisi ennen... Silloin hän näkee harmaan pilkun; eikö hän makaa silmät sulettuina? — Kyllä... Mutta hän näkee kuitenkin harmaan pilkun pimeässä, kappaleen matkan päässä silmistään... Äkkiä se siirtyy likemmäs, muuttuen samassa Lassen kasvoiksi, — niissä silmät verestävät ja ne ovat kuihtuneemmat ja harmaamman verettömät kuin koskaan... Hetken päästä ne muuttuvat Biettar Oulan omiksi kasvoiksi, yhä ollen kuihtuneet ja verettömät...

Hän nousi ähkien. Elle heräsi: "Mitä nyt, Oulatsham?"

Biettar Oula ryömi Ellen peiton alle ja kätki kasvonsa tämän syliin, pelokkaana ja vavisten kuin pieni lapsi...

Näihin aikoihin palasi hänen muistiinsa myöskin eräs vanha elämys. Siitä oli jo monta monituista vuotta, eikä hän ollut sitä koskaan ajatellut. Mutta nyt se tuli, ei vain muistona, vaan tuoden mukanaan koko pusertavan voimansa... Hänelle tuli jälleen halu repiä Ellen sieramia, puristaa häntä reidestä ja hän kuvitteli mielessään, kuinka voudin luut ruskaisivat, jos hän... Mutta sitten hän pelästyi: hän ei voinut vakuuttautua siitä, että hän itse suoriutuisi voittajana taistelusta. Hänen ajatuksensa rohkeus horjui joka hetki, — ja seuraukset nostivat päätään ilkeinä kuin aaveet... Oh ei! Hän toivoi voivansa välttää sellaista...

Olkoon! — — Vouti oli ottanut Hukan tyttären Jussalta. Kaikki ihmisethän olivat kertoneet, että Elnasta tulisi Jussan vaimo... Kuka tietnee! — — —

XV.

Eräänä syksynä he majailivat karjoineen muutaman tunturijärven rannalla, lähes kymmenen penikulmaa etelään kylästä.

Eräänä iltana vaikenivat paimenten joikaukset.

Vanha muori Biettar makasi viimeisillään.

Porojen liikunta teltan ohi ilman paimenten tavallisia huutoja kuulosti niin synkältä — niinkuin aaveitten huouta —, ja vahvensi hetken vakavuutta.

— Etkö voi joikua vähääkään! — Girjes! Hus! — Muori hosui sauvallaan ja raapi paksukarvaisia poronahkoja, joihin hän oli kiedottu.

Andi — pikku Andiksi häntä vieläkin kutsuttiin — istui takan toisella puolen. Joka kerta kun tuoreilta käryvien koivunoksien savu tuprusi kokoon, hän katsoi ohi padan. Mutta isoäidin silmät kiilsivät niin jäykkänä mustaa teltanseinää kohti. Nyt aikoi Andi koettaa olla katsomatta enempää. Ja hän istui nurpolla nenin ja surkeannäköisenä, eikä hänen silmiinsä noussut kyyneleitäkään.

Elle istui käsissään Uusi Testamentti ja virsikirja.

Revontuli-kielekkeet värähtelivät suuria kaarroksia tehden taivaalla.

— Nyt taivas palaa! — Paetaan! — Ja muori Biettarin silmät tähystivät ylös savuaukosta.

— Sotke veri lumeen, Oula!... Hävitä kaikki jäljet! Osaatko muuttaa merkin? — Etkö? — Leikkaa sitten korvat pois!

Biettar Oula kalpeni. Nämä sanat olivat aina olleet äidin suussa, joka kerta kun he entisaikoina olivat teurastaneet muiden poroja.

— Lue Testamenttia, Elle!

Elle lehteili kylmin sormin likaista kirjaa. Mutta savu karvasteli silmiä ja valo oli heikko, eikä Elle ollut kirjaan kajonnut rippiaikansa jälkeen.

— Etkö edes voisi hiukan rukoilla? Jaa — mutta... ei hän keksinyt yhtään rukousta, jonka olisi osannut ulkoa.

— Mutta sano hänelle joku Jumalan sana! Kunhan hän vaan tapaisi jonkun!

— Emmekö veisaa virren, Elle?

— Vain "Herra, Luoja taivasten". He taisivat sen kumpikin hyvin. Mutta vain yhden värsyn.

— Minusta meidän pitäisi se laulaa uudelleen, sanoi Biettar Oula. He lauloivat sen neljästi ja heidän sydämensä lämpeni.

Kunpa he nyt osaisivat sanoa vielä jonkun Jumalan sanan!

Elle alkoi "Isämeitä". Ei hän kyllä kaikkea ehtinyt muistella; mutta enimmäkseen hän sentään sai sanotuksi...

— Jeesus, kuului hiljaa muorin huulilta.

Ja juuri kun Biettar Oula avasi teltan oven, noutaakseen hiukan puita, veti vanha muori Biettar viimeisen henkäyksensä; samalla puhalsi kylmä syksyn viima lakeudelta hänen vuoteensa yli.

— Eikö hän sanonut Jeesus?

— Sanoi!

— — —

Ei ollut vielä rekikeli, ja hankalata oli saada ruumis kuljetetuksi kylälle.

Pari päivää kuoleman jälkeen laskettiin muorin maalliset jäännökset ahkioon ja haudattiin ylemmäs eräälle kivikkorinteelle.

Hänen vanha palvelijansa Aslak luki hautausluvun virsikirjasta. Sitten hän rakensi kivistä korkean kummun ruumiin yli, jotta pedot eivät kävisi sitä syömässä.

XVI.

Oli ollut roskailmat jonkun aikaa. Ja kun kylmeni, niin lumisohju hyytyi jääksi jäkälän yli. Eläinten oli hankala löytää paljaita paikkoja ja ne harhailivat yltympäri tuntureilla järven seutuvilla.

Eräänä muori Biettarin kuoleman jälkeisenä päivänä Biettar Oula ja Lasse seisoivat teltan ulkopuolella. Lassen piti lähteä paimeneen, mutta vitkasteli tapansa mukaan viimeiseen asti.

Vihdoin Biettar Oula sanoo: "Näetkös nuo porot tuolla kukkulalla järven toisella puolen? — Olisi ehkä paras ajaa ne järven eteläpäähän. Siellä on parempi paimentaa".

Jaa — niin — täytynee kai hänen se sitten tehdä... "Kai jää on jo niin vahva, että minä pääsen siitä yli".

Biettar Oula puri hampaansa yhteen. Ajatukset, joita hän viime päivinä oli hautonut, olivat äkkiä toteutumaisillaan, vieläpä ennenkuin hän oli ehtinyt oikein läheisesti tottua niihin.

— Kyllä, kyllä, aivan varmaan. Ääni petti; hänen täytyi niellä sanat.

Lasse alkoi mennä jään yli. Askeleet tuoreessa lumessa pitenivät pitenemistään. Biettar Oula seisoi katsellen. Jäältä kuului lyhyitä kumahduksia, jonkun kerran pitkällistä ratinaakin... Biettar Oulaa värisytti.

Lasse lähestyi jo toisella puolen kohoavaa jyrkkää kallioseinää... Silloin juoksee Biettar Oula alas rantaan ja koettaa vetää henkeä huutaakseen Lasselle, että hänen täytyy kääntyä takaisin, — — — mutta ääni ei pääse kurkusta, — hän lysähtää kokoon ja saa esiin huudon samassa hetkessä, jolloin jää murtuu... Lakki jäi kellumaan aukkoon, ylös kohoilevat poreet sitä pyörittivät hiljakseen... Ja sitten kaikki pysähtyi. Kallioseinän alla oli vettä syvältä.

XVII.

Huuhkaja on avaruuden hiljaisia. Se on ylevä yksinäisyydessään, ja sen lähestyminen ihmisten ilmoille tietää pahaa. Sillä se tulee muistuttamaan ihmistä: "muistathan sen rikoksen!"

Biettar Oula, joka nyt oli alkanut arkoa ihmisiä eikä koskaan saapunut teltaan ennen myöhää yötä, istui eräänä iltana hämärissä erään korkean kivikkorinteen reunalla, joka laskeutui jyrkästi jokea kohti. Pimeys oli jo täyttänyt laakson; mutta myöskin lakeudella valo kokoontui yhä enemmän läntisen tunturiharjanteen ylle kellanvihreäksi, ja välimatkat kaikkialla lyhenivät.

Biettar Oula on kivikkorinteen reunalle koonnut suuren kasan kuivia, tervaisia honganjuuria. Kammos voi tulla, ja tuli on hyvä turva, kun pimeys peittää lakeuden...

Kuuluu kumea, pitkä "huhuhuu". Biettar Oula nostaa silmänsä ja näkee säihkyvän silmäparin korkealta, rinteen reunalla kasvavan tuultentuivertaman hongan latvasta...

Huuhkaja siellä on. Ja sen ääriiviivat piirtyvät, suurina kuin kotkan, yönharmaata taivasta vasten. Se istuu järkähtämättömän hiljaa, mahtavaan höyhenpukuun kietoutuneena. Tasainen rinta loistaa harmaalta kuin kuolleen kuultava iho, ja ihmisennäköisten kasvojen hehkuvat silmäterät tähyävät hellittämättä jyrkänteen reunalla istuvaa suurta olentoa. Huuhkaja kääntää hiukan päätään ja silmäterien viistosäteet värähtävät vähän — ja kaikki liikunta lakkaa taas, niin että miestä alkaa ahdistaa...

Hänen rintansa täyttää vapistuttava halu rikkoa tämä autio kuolonhiljaisuus suuren eläimen pauhaavalla mylvinällä... Mutta rinnasta ei lähde mylvinää, ja hänen täytyy vaieta...

Vihdoin huuhkaja nousee siivilleen ja liittää aavemaisen ääneti laakson sumeaan yöhön...

Se on kuolon kutsu. Kolmannen kerran se tulee seurassaan ikuisen pimeyden herra...

Lakeudelta kuuluu kohua. Siellä tulee syysmyrsky.

Biettar Oula hoippuu juurikas-kasan luo. Hän raapaisee tulitikulla tulta housuistaan, kipinä syttyy pimeyteen ja tuikahtelee hänen tärisevien kämmentensä välissä... Hän sytyttää kasan... Syysmyrsky tulee ja hulmuttaa nuotionliekit suurina, kiivaina aaltona valtavasti paisuvia savupilviä kohti, joihin heiaistuu punainen loimotus. Nuotion ahjossa paukkuu ja säkenöi, ja koirain ulvonta laakson toiselta puolen viiltää surkeana pimeyden läpi...

Tulen loimo kajastuu kauas laakson ylle tummuuteen ja pyyhkii myös jyrkkää rinnettä, joka näyttää häilyvän kostean välkkyvänä syvällä pimeydessä.

Biettar Oula hyppii ja huitoo rovion ympärillä, veri kiertää suloisen levottomana suonissa... "Jää on vahva", kuiskaa hän myrskyyn, joka ulvoo laakson puiden yllä ja viheltää kuin huilu jyrkänteen ohuissa, kuivissa pensaissa...

Se valittaa huojuvassa metsässä ja huokuu pimeydessä.

— Minä olen tappanut hänet, kuiskaa hän myrskyyn, ja hulluus hehkuu hänen silmissään, kun hän ryntää edes takaisin häilyvien liekkien läpi... Hän pysähtyy kuuntelemaan. "Nyt minun sanani purjehtivat myrskyn mukana". — Hän painaa korvansa maata vasten ja kuuntelee. "Kunhan ne vaan eivät tapaa ketään!... Hys!"

— Nyt ne räpyttelevät erääseen ikkunaan!... "Kenet sinä olet tappanut? — Kenet sinä olet tappanut, Biettar Oula?" — Mutta Biettar Oulan sanat eivät puhu enempää. Ne vain makaavat lattialla, ja kun vouti sytyttää tulitikun, ei hän näe useampia sanoja kuin "minä olen tappanut hänet"... Mutta seinällä hän näkee sanat "jää on vahva". Ne ovat paukahtaneet siihen niin kovaan, että säkeniä sinkoilee ympärille...

Silloin Biettar Oula kuiskaa myrskyyn:

"Jos sinä annat minut ilmi, niin minä vedän ytimen sinun luistasi!"...

Väki, jolla oli teltat laakson toisella puolen ja jonka koirain ulvonta oli herättänyt, seisoo kauhuissaan katsellen hulmuavien liekkien ympärillä riehuvaa olentoa.

Akkiä rovio putoaa alas jyrkänteen reunalta ja ahjo hajoaa pitkin rinnettä ja sammuu pitkänä juovana pimeyteen. Vyöryvän kivilohkareen jyminä kaikuu ukkosena jyrkänteeltä, ja jää murtuu ja vesi kuohuu ja särkee peitteensä mylvähtäen, ja sen huounta leviää värähtelevinä aaltona jään alitse ja ylitse, kaarena ylt'ympäriinsä, hukkuu tuolla, mutta herää jälleen kauempana, palaa takaisin lähtökohtaansa nostaen ilmoille uusin voimin suuren, parkuvan ärjynän. Tuo kuollut vesi, joka äsken päilyi niin raukean tyynenä jään alla, nousee kuin tukehtuva ja riehuu hengästyneenä, kunnes vähitellen raukenee jälleen... Sitten kaikki vaikenee. Mutta vielä kerran kuuluu alempaa viiltävä suhina, — ja viimeisen, värjyvän kaiun vanavedessä saapuu rinteeltä uusi ääni, johon aaltojen huounta sammuu, nousee hurjaksi huudoksi, yllyttäen koirat ulvomaan mukanaan, ja syyttää myrskyn tohinaan jumalattomia sanoja...

Myöhään eräänä talvi-iltana istui Jussa ikkunan ääressä, katsellen ulos. Suuren kivikirkon ympärillä pistää lumesta siellä täällä esiin vinoja puuristejä. Hanki ulottuu melkein kirkon kapeisiin ikkunoihin saakka ja sitä on katolla paksuna peitteenä.

Koivut koettavat kiivetä laaksonseinämää ylöspäin; mutta lumi ikäänkuin painaa ne alleen maahan, ja hanki saa kietoa syliinsä koko matalan, piiloon kutistuneen harjanteen ja lakeuden.

Talvitie, joka kulkee pienen laakson läpi, on myös puoleksi lumen peittämä. Niillä parilla perheellä, jotka asuvat kauempana kirkon pohjoispuolella, ei ole monesti asiaa ihmisten ilmoille. Melkein kaikki Jussan seurakuntalaiset asuvat nimittäin alempana, suuren rajajoen varrella, peninkulmien laajuisella alueella.

Niin hän on istunut joka ilta viime syksystä alkaen, jolloin hän tuli tähän virkaan, — kuulostanut ääniä, halunnut kiihkeästi särkeä hiljaisuuden omalla äänellään, mutta ei ole koskaan tullut tehneeksi sitä...

Kun sitten tuo pakahduttava huutamisen halu jälleen palaa, käy hän avaamassa ruokasalinoven, kuullakseen vanhan suomalaisen palvelijattaren laulavan kyökissä hengellisiä lauluja. Kuten vanhat, kuluneet virka-huonekalut, niin hänkin on joutunut perintönä papilta toiselle, joista jok'ikinen on täällä ollut vain vierailmassa.

Hetken kuluttua hän jälleen menee ikkunan ääreen istumaan.

Vanha Marja on mennyt maata, ja täysikuu on juuri kohoamassa harjanteen takaa.

Ja Jussa istuu vielä pieniruutuisen ikkunan ääressä.

Kirkon suuresta varjosta erkanee äkkiä esiin pieni kieleke, joka liikkuu nykäyksittäin eteenpäin maata pitkin yli lumen, kadoten sitten tornin pitkään varjoon.

Jussaa ahdistaa näky.

Kirkonaidan vieressä seisoo eräs mies, pannen liekaan poroa. Hän sitoo sukset jalkoihinsa ja suuntaa kulkunsa suoraan pappilaa kohti.

Tuo pitkä, kömpelö olento tulee aivan ikkunan luo.

Jussa nousee.

Mies pysähtyy ja katsoo sisään. Huurteisten kulmakarvojen alta hehkuu katse, jonka Jussa luulee tuntevensa.

Jussa koettaa avata kiinnijäätynen ikkunan; mutta mies viittoo kieltäen. "Hys!" — Hän painaa kasvonsa kokonaan ikkunaan... "Oletko yksin, Jussa?" kuiskaa hän.

— Olen. Biettar Oulahan siellä?... Mene ovelle, minä tulen päästämään. — — —

Biettar Oulan nyhkytykset olivat vähitellen muuttuneet hereäksi, hillityksi itkuksi. Sanat nytkähtelivät ylös kurkusta; ne painuivat ja nousivat jälleen, nostaen samalla näkyviin hänen elämänsä suurta, merkivää ajosta. Tuo suuri, voimakas mies ei ollut itkenyt lapsuudestaan saakka, ja hänen itkunsa oli nyt sitä väkivaltaisempi ja tuskallisempi...

— — — "Minä olin huutamaisillani häntä kääntymään takaisin; mutta niinkuin jokin olisi salvannut minulta hengen rintaani, minä olin tukehtumaisillani... Ja paha ajatus se varmaan tukahdutti hänen äänensä... Ajatus, minun paha ajatukseni se tappoi hänet! — Aina minä tähän samaan johdun, jos kuinka koetan syitä vainuta!... Enkä minä enää kauemmin voinut kestää. En voinut, Jussa! Minun täytyi tulla tänne. En uskaltanut mennä oman papin luo. Ja sinuthan minä olen tuntenut pienestä pitäin".

He olivat sammuttaneet lampun, ja kuu paistoi hänen kalpeille, kuihtuneille kasvoilleen, hänen istuessaan lattialla, nojaten päätä Jussan polviin.

— Et sinä siksi, että sinun syntisi — tämä sinun paha ajatuksesi, josta puhuit — sellaisenaan olisi pahempi kuin meidän syntimme ja ajatuksemme useimmiten, — et sinä siksi ole kärsinyt niin paljon. Vaan siksi, että sinun mielesi oli sairas silloin, koko sinun sielusi oli hellä ja arka, ja jokainen ajatus iti omassatunnossasi kuin rikkaruohon siemen mehevässä mullassa... No niin, synti olkoon synti! — Mutta ole vakuutettu siitä, että se synnin hirmu, joka sinua on hävittänyt, se on nostanut sinua Jumalan puoleen, niinkuin ankara hyökyaalto, joka huuhtoo hukkuvaan ihmistä ja kuljettaa sen rantaan... Etkö itsekin tunne nyt olevasi likempänä Jumalaa?

Kyllä. — Biettar Oula tunsu. Kun hän lähemmin ajatteli, niin hän huomasi varmasti olevansa tiellä

Jumalan luo.

Ja he laskeusivat polvilleen ikkunan pieleen ja rukoilivat Jumalaa.

— Ja luuletko, että minä nyt voin nauttia Herran-ehtoollista?

— Juuri nyt sinä voit.

Jussa vaihtoi päälleen papinpuvun, ja molemmat läksivät kirkkoon...

Biettar Oula laskeutui polvilleen alttarin eteen.

Suuressa, synkässä kirkossa paloi vain alttarilla kaksi kynttilää. Kylmä tuulihenki kiersi alttarille, leyhytti liekkejä ja muutti harmaaksi huuruksi papin sekä Biettar Oulan lämpimän hengityksen. Suuri, autio, korkeakaarinen temppeli kaikui papin selkeästä, hillitystä äänestä, kun hän lausui asetussanat. Yön vakavuus, yksinäisen miehen sielunhätä sekä toimituksen pyhyys herätti sielua ja lämpöä hänen sanoihinsa.

Ja kun kuuluivat sanat: "Niin hän otti myös kalkin", niin Biettar Oulan kasvoja valaisi tyyni selkeys...

— — —

Jo ennen aamunkoittoa lähti Biettar Oula. Hän ajoi joen jäätä ylöspäin.

XIX.

Jussa sai äkkiä heränneen papin maineen. Hän kasvatti runsaan, mustan tukkansa pitkäksi, ja joka sunnuntai näyttivät hänen kasvonsa yhä laihtuneen ja kalvenneen ja ikäänkuin loistavan salattua, kalvavaa iloa, minkä synnytti hänen yksinäinen elämänsä autiossa seudussa. Hänen tyyni, sydämellinen hyvytensä ihmisiä kohtaan, joita hän joskus tapasi, sai kyllä heidät viihtymään hänen lähellään, mutta he eivät kuitenkaan tunteneet siinä tuttavallisuuden vapautta: hänen katseestaan ja olennostaan loistava itseensä painunut erakkuus ei koskaan vetänyt oikein lähelle...

Mutta eräänä sunnuntaina — oli kevätpuoli — seurakunnasta näytti, että hän kerrassaan horjui levottomuudesta, salatusta levottomuudesta. Mitä hänelle oli tapahtunut? Hänen sanansa olivat hillittömät, usein kovat, eivätpä aina aivan kristillisetkään; hän puhui asioista, joista ihmiset eivät mitään ymmärtäneet, ja se herätti mielipahaa. Papin ei pitäisi kopeilla sillä, että tiesi hiukan enemmän kuin oppimaton rahvas. Papit, jotka olivat oikeansuuntaisia ihmisiä, eivät koskaan alentuneet sellaiseen...

Jussa oli kuullut jotakin Elnasta.

Tuo epämääräinen huhu, joka oli saanut uudelleen heräämään hänen juurevat nuoruusmuistonsa, kaiveli hänen sisuksiaan, niin että hän horjui kuin humalainen ja saarnasi seinille: — se käänsi esiin muistojen etäisimmät sopeset, pudisteli rauhaa saamatta joka solua, — koska hän ei itse tiennyt, voiko tuohon huhuun mitään perustaa. Oli liian monta mahdollisuutta...

— — — Elnan miehen oli pitänyt yksin matkustaa etelään. Elna ei ollut ehtinyt valmiiksi — — —.

Oli levinnyt tarina tuosta yhden-yöllisestä melusta ja räikkinästä. Tunturilappalaiset olivat kuulleet sanojakin, jotka olivat kohdistuneet voutiin, ja pahoja sanoja. Ne tulivat myös voudin korviin, ja kun hän muisti Biettar Oulan tavattoman suuren, synkän olennon, niin häntä ahdisti. Tämä sekä se seikka, että monien talvien raskas pimeys ja monet virkistysryppyt olivat heikentäneet hänen ruumiinsa ja sielunsa terveyttä, pakoittivat hänet matkustamaan etelään ennenkuin oli edes saanut uuden viran. Mutta Elna ei vielä ollut ehtinyt valmiiksi...

Niin kerrottiin.

— — —

Seuraavana sunnuntaina Jussa seisoo saarnastuolissa puhuen kuuromykästä, jolle Herra lahjoitti kuulo- ja puhekyvyn.

Kerran hänen katseensa sattui oven pielessä istuvaan naiseen, ja hän alkaa hapuilla sanoja; kun hänen silmänsä toisen kerran kääntyvät naiseen, niin häntä värisyttää epäilevä aavistus: nainen on lappalaispuvussa, mutta...

— — — Hän keskeyttää, puristaa kiinni huulensa, pusertaa käsikirjaa kämmentensä välissä ja tuiottaa valkoisiin hakasiin...

Sitten hän kertoi seuraavaa:

— Eräessä kohdin suuren maailmanmeren äärellä menee jyrkkään kallioseinämään vedenalainen luola, — kukaan ei tiedä, kuinka kauas.

Pakoveden aikana voi nähdä sen tihkuvan ja vihreältä välkkyvän ontelon etääntyvän kauas tummaan sumuun, ja mainingit kuolevat kaukaisena kohuna sen sisään.

Nousuveden aikana nielu on kokonaan veden alla; mutta aina kun mainingit vyöryvät takaisin, tyhjenee nielun yläpuoli tyrskien ja sihisten, — kunnes uusia mainingeita kohoo ja kuohuva nielu imee sisäänsä veden ja kaiken lähellä olevan irtaimen.

Tarinan mukaan tällä ontelolla oli ihmeellinen vaikutus kuuromykkiin.

Eräs pitkämatkainen muukalainen, joka lapsena oli tullut kuuromyksi, saapui sinne eräänä päivänä, turvautuen viime keinoon, ihmeeseen.

Ei kukaan tiennyt oikein, mistä hän oli. Mutta eräs vaalea, nuori nainen sanoi, että hän oli itäisiltä rämeikkö-ylängöiltä...

Tuo vieras mies soutaa ihmeitätekevän vesinielun luo.

Laineet heittivät venettä edes takaisin; ja sitten ontelo vetää voimakkaasti henkeä, niin että kylmät ilmavirrat nousevat värisyttäen läpi kuuromyksen keuhkojen, hänen kielensä siteet laukeavat, hän päästää huudon, riemuhuudon tuon imevän nielun äärellä, hänen korvansa aukenevat ja hän kuuntelee pyörryttävän ilon valtaamana meren hyökyjä ja kääntää veneen pois päin ontelon kuohuista.

Hän soutaa takaisin. Ja kun hän nousee maihin ja on juopunut avautuneiden aistiensa riemusta, hän kohtaa tuon vaalean, nuoren naisen. "Minä voin puhua, ja minä voin kuulla!" — ja hän aikoo syleillä naista, sillä hänen mielensä on niin kiitollinen koko maailmaa kohtaan. Mutta nainen torjuu hänet luotaan: "Poistukaa, mies! — Mitä se minuun kuuluu, osaatteko te puhua ja kuulla vai ettekö!"

Hän tahtoi sanoa: "Ei, ei! — Te olette oikeassa. Pyydän anteeksi; en tarkoittanut pahaa tällä". — Mutta samassa hänen kielensä taas jäykistyi: hän ei voinut mitään sanoa.

Eivätkä hänen korvansa enää mitään kuulleet. Mutta ne ainoat sanat, mitkä ne olivat kuulleet sen jälkeen kun äidin ääni viimeksi soi tuohon lapsensieluun, jonka kuurous oli vieroittaa pois elämän suuresta laulusta, — ne sanat olivat: "Poistukaa, mies! Mitä se minuun kuuluu, osaatteko te puhua ja kuulla vai ettekö!"

Tuo pitkämatkainen mies soutu uudelleen vedenalaisen luolan luo, mutta tällä kertaa surumielin. Ei värähdyttänyt rohkea toivo hänen kielensä jäykkiä siteitä eikä soinut riemuiten hänen korvissaan. Meren kohina vain pelotti häntä. Ei tapahtunut mitään ihmettä, eikä hänellä ollut voimaa pidättää venettä imevästä ontelosta.

Nielu ahmasi hänet.

Ja minkä nielu vie, sen se pitää.

Se on kuoleman uskollinen liittolainen, ja rankaisematonna kuin kuolema se työntää ylös kuvustaan pirstoutuvat jäännökset — pitkin väliajoin — ilman kiirettä...

Jussa risti kätensä. "Jumala armahtakoon sen kuuromyksen sielua! Amen". —

— — —

Kun Jussa lähti sakastista, istui tuo vieras nainen jo reessä — kaukana tiellä.

Hän piti itse suitsia. Hevonen oli lähdön innossa; mutta nainen pidätti sitä.

Jussa seisoi liikkumatonna rappusilla. Käsi vavahteli, pyrkien karvalakkia kohti. Mutta hän ei jaksanut nostaa sitä, ja hän raukeni sielunsa voimattomuudesta...

Nainen katsoi taakseen.

Leuka painui painumistaan olkapäätä vasten, mutta katse pyrki Jussan luo, ehkäpä hänen verensäkin veti sinne; hän kalveni... Hevonen nykäisi. Nainen ojensi ohjat kuskille. "Aja joutuin!"

Vasta kun he kääntyivät joen jälle, laukesi naisen mieli värisevään huokaukseen, ja nykäykset kiersivät kuin vihurit suun ympärillä.

— Aja joutuin!

Vauhdin herättämän mielihyvän yli sykähti silloin tällöin ahdistava tunne, että kannaksilla tuli ikäänkuin Jussan varjo, hänen ajatuksensa. Vielä kerran huuhteli aisteja houkuttelevan kammon huimaus ja halu tuntea sen miehen syleily, joka kulki yksinäisyys vaippana ympärillään... Jospa Jussa tuleekin perässä?... Elnan täytyi katsoa taakseen. Aina uudestaan hänen täytyi katsoa taakseen; tuo arvoituksellinen epävarmuus salpasi uudelleen hänen hengitystään...

Mutta sitten hän taas havahtui. "Aja joutuin!"

... Aurinko vieri pilviharson taa, levittäen punerruksen lumihiteille, joita alkoi leijaila alas ensin harvakeen, sitten yhä tiheämpään; — mutta nyt ei aurinko enää jaksanut tunkeutua niiden verhon läpi... Elna istui vaipuneena kokoon karhuntaaljojen alle... Hänen pienen, vaaleakutrisen poikansa ei enää tarvinnut kysellä, milloin he matkustaisivat isän luo. Herra Jumala, hän oli niin säälinyt miestänsä, kun "se alkoi" syksyllä, — syksyllä, jolloin Juhani tuli ja purki padon muistojen tieltä. Mutta Elna ei siihen mitään mahtanut! Ja hän oli usein itkenyt, kun ei siihen mitään mahtanut...

Lahti ja meri tulivat näkyviin.

Kyöneleet sulattivat lumihiteet hänen poskiltaan. "Juhani! Minä en siihen mitään mahtanut! Jumala minua auttakoon, minä en paremmin ymmärtänyt"...

Ja hän muisti, mitä hänen äitinsä oli kuolinvuoteellaan kirjoittanut hänen muistikirjaansa. Se oli kirjoitettu goottilaisin kirjaimin.

— Jos sinua, lapseni, elämässä kohtaa suuri pettymys — ja yksi on kaikista pettymyksistä suurin —, niin älä usko, että jo ensimmäisen katkeruuden tuska on surua.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄINTEN NAHOISSA: TARINA RUIJASTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way

with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties

under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.